

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för stad och land

SKRIV IHOP GÖTEBORG!

En gestaltning av en pop-up park på Avenyn i Göteborg som uppmuntrar till diskussion om en aktuell samhällsfråga

Dafni Sarakinis och Emma Uvenberg
Avdelning för landskapsarkitektur
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet, Uppsala 2016

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2016 Dafni Sarakinis och Emma Uvenberg

Titel på svenska: Skriv ihop Göteborg! - En gestaltning av en pop-up park på Avenyn i Göteborg som uppmuntrar till diskussion om en aktuell samhällsfråga

Title in English: Write Gothenburg together! - A design proposal of a pop-up park on the Avenue in Gothenburg, which encourages discussion about a current social issue

Handledare: Lars Johansson, institutionen för stad och land

Examinator: Ulla Berglund, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Gunilla Lindholm, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Dafni Sarakinis och Emma Uvenberg

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman.

Originalformat: A4

Nyckelord: Pop-up park, Tillfällig arkitektur, Arkitektens roll, Samhällsansvar, Integration, Offentlig miljö, Göteborg

Keywords: Pop-up park, Temporary architecture, The role of the architect, Social responsibility, Integration, Public space, Gothenburg

Online publication of this work: <http://stud.epsilon.slu.se>

FÖRORD

Vår ingång till detta examensarbete var att vi båda två funderat mycket kring vår blivande yrkesroll som landskapsarkitekter och särskilt nu när utbildningen börjar närma sig slutet. Vi är båda nöjda med att ha valt ett så spännande och lärorikt yrke men trots all kunskap som vi fått under utbildningens gång och den kontakt som vi hittills haft med arbetslivet så kände vi att det var något som vi personligen saknade. Vi började fundera kring frågor som: Vad är arkitektur och vad kan det vara? För vem är det man skapar dagens städer och vem är med i den processen? Finns det utrymme att genom gestaltning ifrågasätta rådande normer kring stadens utveckling? Genom eget intresse har vi fått syn på att alternativa metoder börjar växa fram och vi är inte de enda som har ifrågasatt de rådande idealen inom arkitektur.

När vi var mitt uppe i att reflektera över hur vi skulle kunna ta oss an detta ämne som ett examensarbete fick vi erbjudandet att utforma en av flera pop-up parker som skulle pryda Avenyn i Göteborg över sommaren. Ett projekt i form av tillfällig arkitektur öppnade upp möjligheten att utforska våra tankar både i teori och praktik.

Vi vill passa på att tacka vår handledare Lars Johansson som guidat oss genom arbetet och kommit med konstruktiv kritik. Vi vill också tacka Ylva Dahlman som tipsade oss om utställningen som gjorde det möjligt för oss att testa våra idéer på det här sättet. Sist men inte minst ett stort tack till Georgios Sarakinis för den insats han gjort under själva förverkligandet av pop-up parken.

Dafni Sarakinis och Emma Uvenberg

Uppsala, Juni 2016

SUMMARY

A short summary of the master thesis will follow below.

INTRODUCTION

There is growing uncertainty in politics, economy as well as the climatic conditions, which have changed the perception of how we view the world and our own role in it. The architect's role will be important in facing these challenges. The traditional tools of architecture practice has an increasing inability to handle this, which has given rise to temporary projects that evokes a discussion about current societal issues that effect the built environment. The interdisciplinary platform Urban Catalyst believes that the temporary solutions that are emerging in the urban space reveal a greater social involvement, increased civic participation, active networks and the willingness to try new methods. Temporary Architecture has become a tool for architects to realize a new vision of what architecture is and can be.

We have been commissioned by the City of Gothenburg to design one of 18 pop-up parks that will adorn the Avenue the summer of 2016 as part of Gothenburg Green World 2016. The idea of the event is that it will contribute to the green urban development in the city of Gothenburg and the region long term. Keywords for the exhibition are Lust, Inspiration, Sustainability and Participation. In our contribution to the event we wanted to use temporary architecture to encourage people of Gothenburg to participate in the discussion of the political and social forces that shape the built environment. Through this, we take note of the temporary architecture permissive and social character and explore new forms of dialogue on societal development.

AIM

The aim of this master thesis is to design a pop-up park that encourages critical discussion of community development processes.

RESEARCH QUESTIONS

- *How have selected firms used temporary architecture as a medium to conduct a dialogue on the political and social forces that shape the built environment?*
- *How can you design a pop-up park on the Avenue in Gothenburg that encourages critical discussion of a current societal issue?*

PRESTUDY

It is important to reflect on how architecture as a discipline and in practice operates, which are its interests and how these interests are framed. It is part of our profession to put ourselves into the issues like migration, scarcity and challenge planning approaches and the creation of inequality.

This prestudy present the background to the social criticism contained in temporary architecture and why socially critical architects find means of expression in temporary architecture. The prestudy is mainly build on literature; two main sources are the books *The Temporary City* by Peter Bishop and Lesley Williams and *Rethinking landscape a critical reader* by Ian Thompson. Another source have been the research project *Spatial Agency* run by Tatjana Schneider, Nishat Awan and Jeremy Till.

Both Swedish and international practical examples is presented to get a basis for the design of a pop-up park that is based on the concept of temporary architecture as a medium to conduct a dialogue on the political and social forces that shape the built environment.

Temporary architecture combined with socially committed architectural firms seems to be more common internationally than in Sweden. However, it's in the Swedish context that we are expected to act in our future careers which made it interesting to also study Swedish firms.

The international firms are Assemble, Storefront for art and architecture, Atelier d'architecture autogérée and Raumlaborberlin. The descriptions are based mainly from their own presentations of themselves. They were chosen on the basis of their philosophy and selected projects

they have done. The criteria used both for firms and their different projects in the selection process are presented below:

Criteria for the selection of firms:

- They must be architects or have a background in architecture, but the composition of the offices can include several different disciplines.
- They relate critically to and move beyond the traditional architectural practice.
- They investigate how buildings, places and spaces in the public domain can be produced in other ways.
- They use the temporary as a working method to conduct a dialogue on the political and social forces that shape the built environment but also society at large.

The offices differ by using temporary architecture as a tool in varying degrees. We have only included examples of projects based on the temporary. The degree of citizen participation and the community related question the firms operates also vary.

Criteria for the selection of projects:

- There should be temporary, to the extent that in its original form is not meant to be permanent.
- They should work as examples of showing different ways to make use of temporary architecture as means of expression to ask critical questions about community development processes.

Interviews with four different Swedish architectural firms were also carried out. The purpose was to investigate the design principles of temporary architecture and how the design elements can be used to ask questions about the development of society. The offices have been selected on the same criteria as for international firms. The Swedish firms are Vi Arkitektur, White, HORN.UGGLA and DIS/ORDER.

The themes discussed in the interviews:

- The temporary architectural idiom.
- Design for discussion and participation
- Architects social responsibility
- Risks of temporary architecture
- Temporary architecture in Sweden

The prestudy concludes with a summary of the different aspects we think are important knowledge to have in mind when working with the design process. The summary contains reflections on Temporary architecture, The role of the architect and social responsibility, Temporary architecture and participation, Temporary architecture as a design tool and finally Temporary architecture in Sweden.

We then created the programme based on this summary but with items more connected to and directed towards the guidelines from the municipality and what we wanted to achieve in our own design proposal. The programme functions as a guide for the design process. Below follows a short description of the different parts of the design process.

DESIGN PROCESS

DESCRIPTION OF CONTEXT

Gothenburg is Sweden's second largest city with a population of about half a million inhabitants. The city is located on Sweden's west coast. Avenyn is located in the city center, a lively street surrounded of shops, clubs, restaurants and culture institutions. An inventory and analysis of the area was carried out to gain deeper understanding of this context.

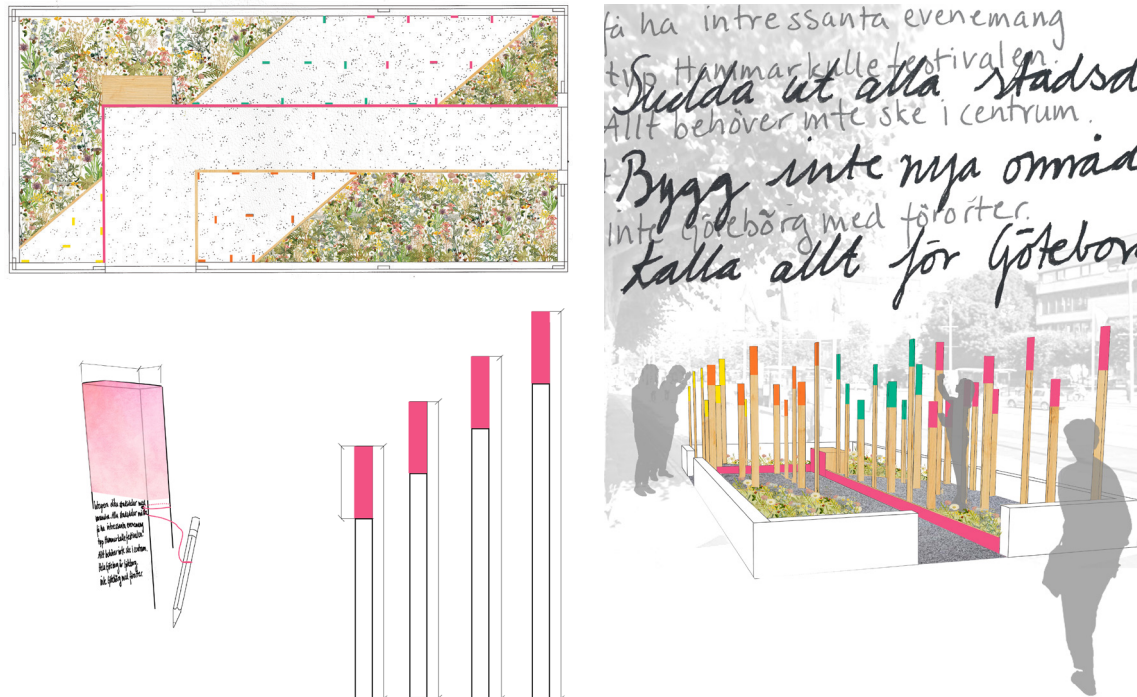
OUR IDEA

We want to use temporary architecture, in the shape of a pop-up park in public space to encourage the citizens of Gothenburg to participate in the discussion about segregation and

integration in urban space and let them share their suggestions on how they feel their city can work with this challenge. the Avenue is a public street that attracts people from all over the city. By illustrating this issue for discussion in this context, we open up to a wider group of citizens that hopefully through active participation will become more aware of how this issue relates to their city and bring the debate further.

DESIGN PROPOSAL

The pop-up park represents, as part of the concept temporary architecture, a new vision of what architecture is and can be.

THE WORKSHOP

A workshop together with "Ungdomsfullmäktige" was carried out. This organisation is a forum in which youths in ages between 12-17, can meet and discuss various issues of concern to young people in the city. The aim with the workshop was to produce ideas that should appear in the park and serve as a start for discussion and work as inspiration for visitors passing by during the exhibition. The kids were also invited to the exhibition to write their ideas on spot in the park.

SKETCHING PROCESS

Different sketching methods were carried out to find the final concept for the design. We sketched outdoors in scale 1:1 and used a smaller model to discuss different solutions. We also worked with pictures and played with words to discuss different ideas and to connect the form to the subject we were supposed to discuss in the park.

PARTICIPATION

Since all the questions can be part of a design process, we want to playfully encourage the people of Gothenburg to participate in the discussion of segregation and integration in their city.

The written word is used as part of the design to conduct a dialogue with, and include the people of Gothenburg. Boards in different lengths are placed in the park and at each board it hangs a pen that visitors can use to write their ideas about how to create a more integrated city. On a sign next to the park's entrance the visitors can read about the park and it's subject of discussion.

COLOUR AND MATERIALS

Strong, bright colours make the park visible and inspire a positive feeling, despite the seriousness of the choice of subject. The material used in the design is cheap, in standard dimensions and robust. The ground material is selected on the basis that all visitors should be able to move through the park. All materials can be recycled or reused for a more sustainable design.

VEGETATION

The vegetation in the park consists of meadow carpet with various species of Swedish origin. A meadow has a wild, free and open character. It has low maintenance requirements but is nonetheless magnificent with all its flowers and especially in this context this is important. We also needed a plant material already blooming at the establishment. Moreover meadow favours biodiversity and with it also the ecological sustainability. Therefore, it was a fitting choice of plants for the park.

INNEHÅLL

INTRODUKTION	s. 11
BAKGRUND	s. 11
PROBLEMATISERING	s. 11
SYFTE	s. 12
FRÅGESTÄLLNINGAR	s. 12
AVGRÄNSNINGAR	s. 12
GOTHENBURG GREEN WORLD	
MÅLGRUPP	s. 12
DEFINITIONER	s. 12
METOD	s. 13
LITTERATURSTUDIER	
FÖRELÄSNINGAR	
INTERVJUER	
INVENTERING OCH ANALYS	
WORKSHOP MED UNGDOMSFULLMÄKTIGE	
SKISSARBETE	

FÖRSTUDIE: TILLFÄLLIG ARKITEKTUR OCH KRITISKA FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL ARKITEKTENS ROLL

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR	s. 19
SVÅRT ATT DEFINIERA	s. 19
SVAR MOT EN VÄXANDE KRITIK	s. 19
I MÖTET MED NYA UTMANINGAR	s. 19
NYA TIDER KRÄVER NYA PLATSER	s. 20
STADEN SÄTTER TONEN	s. 20
RISKER MED DET TILLFÄLLIGA SOM ARBETSMETOD	s. 20
ARKITEKTENS ROLL I EN IDEOLOGISK MILJÖ	s. 21
KRITIK LEDER TILL ALTERNATIV ARKITEKTUR	s. 23
SPATIAL AGENCY - OTHER WAYS OF DOING ARCHITECTURE	s. 23

INTERNATIONELLA KONTOR	s. 25
STOREFRONT FOR ART AND ARCHITECTURE	s. 25
LETTERS TO THE MAYOR	
COMPETITION OF COMPETITIONS	
ATELIER D'ARCHITECTURE AUTOGÉRÉE	s. 26
AGROCITÉ	
PASSAGE 56	
ASSEMBLE	s. 28
THE CINORELEUM	
THE BLACK HORSE WORKSHOP	
BALTIC STREET ADVENTURE PLAYGROUND	
MEJLKOMMUNIKATION MED KARIM KHELIL	
RAUMLABORBERLIN	s. 31
RUSH HOUR REST STOP	
THÉÂTRE DES NÉGOCIATIONS	

SVENSKA KONTOR	s. 34
WHITE	s. 34
VI ARKITEKTUR	s. 34
HORN.UGGLA	s. 34
DIS/ORDER	s. 34
DEN TILLFÄLLIGA ARKITEKTURENS FORMSPRÅK	s. 35

FORM FÖR DISKUSSION OCH DELTAGANDE	s. 35
ARKITEKTENS SAMHÄLLSANSVAR	s. 36
RISKER MED TILLFÄLLIG ARKITEKTUR	s. 37
TILLFÄLLIG ARKITEKTUR I SVERIGE	s. 37

SAMMANFATTNING	s. 40
TILLFÄLLIG ARKITEKTUR	s. 40
ARKITEKTENS ROLL OCH SAMHÄLLSANSVAR	s. 40
TILLFÄLLIG ARKITEKTUR OCH DELAKTIGHET	s. 41
TILLFÄLLIG ARKITEKTUR I SVERIGE	s. 41
TILLFÄLLIG ARKITEKTUR SOM GESTALTNINGSVERKTYG	

GESTALTNINGSPROCESS

UPPDRAG	s. 43
PROGRAM	s. 43
KOMMUNENS RIKTLINJER	
VÅRA PROGRAMPUNKTER	
LOKALISERING	s. 44
GÖTEBORG OCH AVENYN	s. 44
SITUATIONSPLAN	s. 45
INVENTERING OCH ANALYS	s. 46
PLATSBESÖK	s. 46
RÖRELSEMÖNSTER OCH PLACERING	s. 46
VÅR IDÉ	s. 47
INTEGRATION - EN AKTUELL FRÅGA FÖR GÖTEBORG	s. 47
EN ANNAN RÖST OM SEGREGATIONEN I GÖTEBORG	s. 47
DET OFFENTLIGA RUMMETS ROLL	s. 47
WORKSHOP	s. 48
UNGDOMSFULLMÄKTIGE I GÖTEBORG	s. 48
WORKSHOPUPPLÄGG	s. 48
RESULTAT FRÅN WORKSHOPEN	s. 50
SKISSPROCESS	s. 54
SKISSA I SKALA 1:1	s. 54
VÄRDEORD OCH INSPIRATION	s. 55
SKISSA I MODELL	s. 56

GESTALTNINGSFÖRSLAG

SKRIV IHOP GÖTEBORG!	s. 58
ILLUSTRATIONSPLAN	s. 59
MATERIAL	s. 60
FÄRG	s. 60
VÄXTMATERIAL	s. 61
ÄNG	
SÅ HÄR BLEV DEN!	s. 63

DISKUSSION

METOD	s. 65
LITTERATURSTURIER	s. 65
FÖRELÄSNINGAR	s. 65
KRITERIERNA FÖR URVAL AV KONTOREN	s. 65

INTERVJUER MED SVENSKA KONTOR	s. 66
GESTALTNINGSPROCESS	s. 66
FRÅGESTÄLLING 1	s. 66
MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR	s. 66
PLATS OCH KONTEXT	s. 67
DIALOG OCH DELTAGANDE	s. 67
SVERIGE/INTERNATIONELLT	s. 68
FRÅGESTÄLLNING 2	s. 68
MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR	s. 68
PLATS OCH KONTEXT	s. 69
DIALOG OCH DELTAGANDE	s. 69
VAD VI SKULLE KUNNAT GÖRA ANNORLUNDA	s. 69
RISKER	s. 70
SLUTSATS	s. 70
FÖRSLAG PÅ FORTSATTA STUDIER	s. 70
REFERENSER	s. 71
BILAGA 1 - INTERVJUFRÅGOR TILL SVENSKA KONTOR	s. 77

INTRODUKTION

Introduktionen till det här arbetet består av en kort bakgrund, problematisering, syfte, frågeställningar, avgränsningar, målgrupp och definitioner.

BAKGRUND

Samhället står inför nya utmaningar i en tid av växande osäkerhet inom politik, ekonomi såväl som miljö (Bishop & Williams 2012, s. 23). I Arkitektens arbete ingår det att kunna möta dessa utmaningar vilket dagens normativa verktyg inom arkitektur har en oförmåga att göra (Urban Catalyst 2016). Detta har givit upphov till tillfälliga projekt som väcker en diskussion kring de sociala och politiska krafter som formar den byggda miljön.

Andreas G. Gjertsen är arkitekt och driver det norska arkitektkontoret Tyin Tegnestue Architects. Han menar att arkitektens roll är större än bara form, färg och ytliga koncept. Som arkitekt kan man fungera som guide för medborgare som vill påverka sin miljö. Han lyfter även fram vikten av att ha ett kritiskt förhållningsätt och våga ifrågasätta både sina egna och andras idéer. Det är viktigt att utforska om det finns bättre vägar att gå, poängterar han (G.Gjertsen 2014).

Gjertsen var i oktober 2011 med i utställningen "Samhällsansvar – What's in it for me?", som anordnades av ASF, Arkitekter utan gränser, och FFAR, forum för arkitektur. Syftet med utställningen var att uppmärksamma och diskutera de stora etiska dilemman som man står inför som arkitekt och vilka konsekvenser arkitektens arbete får i samhällsutvecklingen (Arkitekter utan gränser 2011).

Ett annat kontor som tagit aktiv ställning och vågat ifrågasätta rådande normer är Vi Arkitektur. I artikeln "Arkitekter: Bygg skydd för utsatta i Hornstull" går det att läsa om deras förslag om att bygga ett vindskydd "Gapahuk på piedestal" för hemlösa på Hornstull för att belysa och skapa debatt kring den rådande gentrifieringsprocess de anser pågå där i samband med byggandet av Nya Hornstull. Deras tanke var att idén skulle ta fysisk form med syfte att både användas och skapa reflektion över människors utsatthet (Lundberg, E. 2015).

En temporär lösning blev ett sätt för dem att realisera denna idé genom deltagande i utställningen "Reprogramming the city" som anordnades av Arkdes där en temporär mindre prototyp av Gapahuk på piedestal ställdes ut (Vi Arkitektur 2016).

Enligt Bishop och Williams, författarna av The Temporary City, har tillfällig arkitektur blivit ett verktyg för arkitekter att realisera en ny syn på vad arkitektur är och kan vara. Om detta är ett tecken på en ny trend som så småningom kommer ersättas av något annat eller om det nya synsättet representerar en fundamental förändring i markanvändning och arkitektur med en djupare påverkan på framtidens politik och praktik är ännu svårt att säga, menar Bishop och Williams (Bishop & Williams 2012 s.19).

Vi har fått i uppdrag av Göteborgs stad att utforma 1 av 18 pop-up parker som ska pryda Avenyn sommaren 2016 som en del av Gothenburg Green World 2016. Gothenburg Green World 2016 varar under ett år och tanken är att det ska bidra till den gröna stadsutvecklingen i Göteborgs stad och regionen på långsikt. Nyckelorden är Lust, Inspiration, Hållbarhet och Delaktighet. Som en del av Gothenburg Green World är temat för pop-up parkerna utmed avenyn Grön stadsutveckling, de ska utgå från nyckelorden samt både sociala och ekologiska aspekter (Göteborgs Stad, u.å, a).

I vårt bidrag vill vi använda oss av tillfällig arkitektur i det offentliga rummet för att uppmuntra göteborgarna till att delta i diskussionen kring de politiska och sociala krafter som formar den byggda miljön. Genom detta tar vi fasta på den tillfälliga arkitekturens tillåtande och sociala karaktär och undersöker nya former för dialog om samhällsutvecklingen.

PROBLEMATISERING

Som tidigare nämnts står samhället inför nya utmaningar i en tid av växande osäkerhet inom politik, ekonomi såväl som miljö (Bishop & Williams 2012 s. 23). Arkitektens roll blir viktig i mötet med dessa utmaningar. Normativa verktyg inom arkitektur har en oförmåga att hantera detta, (Urban Catalyst 2016). Verktygen har inte utvecklats i takt med samhällsförändringarna, vilket har givit upphov till tillfälliga projekt som väcker en diskussion kring de sociala och politiska krafter som formar den byggda miljön. I detta arbete vill vi redovisa dels bakgrunden till den samhällskritik som finns i tillfällig arkitektur och varför samhällskritiska arkitekter hittar ett

uttrycksmedel i tillfällig arkitektur för att få underlag för en gestaltning av en pop-up park som bygger på detta koncept.

SYFTE

Examensarbetets syfte är att gestalta en pop-up park som uppmuntrar till att föra en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- *Hur har utvalda kontor använt sig av tillfällig arkitektur som uttrycksmedel för att föra en dialog om de politiska och sociala krafter som formar den byggda miljön?*
- *Hur kan man gestalta en pop-up park på Avenyn i Göteborg som uppmuntrar till att föra en kritisk diskussion angående en aktuell samhällsutvecklingsfråga?*

AVGRÄNSNINGAR

Ämnet tillfällig arkitektur är stort vilket gör att vi avgränsat det här arbetet till att endast beröra tillfällig arkitektur som ett uttrycksmedel för att föra en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser. Arbetet redovisar internationella och svenska praktiska exempel på hur man kan arbeta, samt vad den samhällskritik som finns i tillfällig arkitektur grundar sig på och varför samhällskritiska arkitekter hittar ett uttrycksmedel i tillfällig arkitektur. Fokus i uppsatsen är på arkitektens roll i den här typen av arbete, men eftersom konceptet bygger mycket på delta-gande och dialog redovisas även andra roller i processen i förhållande till arkitekten. Arbetet resulterar i en pop-up park på Avenyn i Göteborg.

GOTHENBURG GREEN WORLD 2016

Pop-up parken kommer vara en del av eventet Gothenburg Green world som anordnas av Göteborgs stad. Arbetet med parken är därför avgränsat utifrån riktlinjerna för eventet.

MÅLGRUPP

Målgruppen för examensarbetet är förutom landskapsarkitekter, arkitekter och planerare, andra yrkesgrupper som samarbetar med ovanstående nämnda grupper i arbetet med social hållbarhet inom stadsutveckling. Exempelvis politiker, socionomer, kultur-geografer etc.

DEFINITIONER

- **Arkitekt** - I vårt arbete innefattar arkitekt både landskapsarkitekter och byggnadsarkitekter.
- **Arkitektur** - I vårt arbete innefattar arkitektur både landskapsarkitektur och byggnader.
- **Tillfällig arkitektur** - Bishop och Williams, författarna av The Temporary City, definierar "det tillfälliga" utifrån användaren, utvecklaren eller planerarens avsikt att ett projekt ska vara tillfälligt. Dessutom menar de att definitionen av tillfällig arkitektur är en pågående diskussion där det inte finns något definitivt svar. Detta gör att definitionen av "tillfällig" är svår och inte alltid den samma för alla (Bishop & Williams 2012, s.19).
- **Pop-up park** - En park som förekommer under en begränsad tidsperiod.
- **Samhällsutvecklingsprocesser** - processer som styr utvecklingen i ett samhälle.
- **Samhällsansvar** - känna sig ansvarig för hur man som individ påverkar samhället.

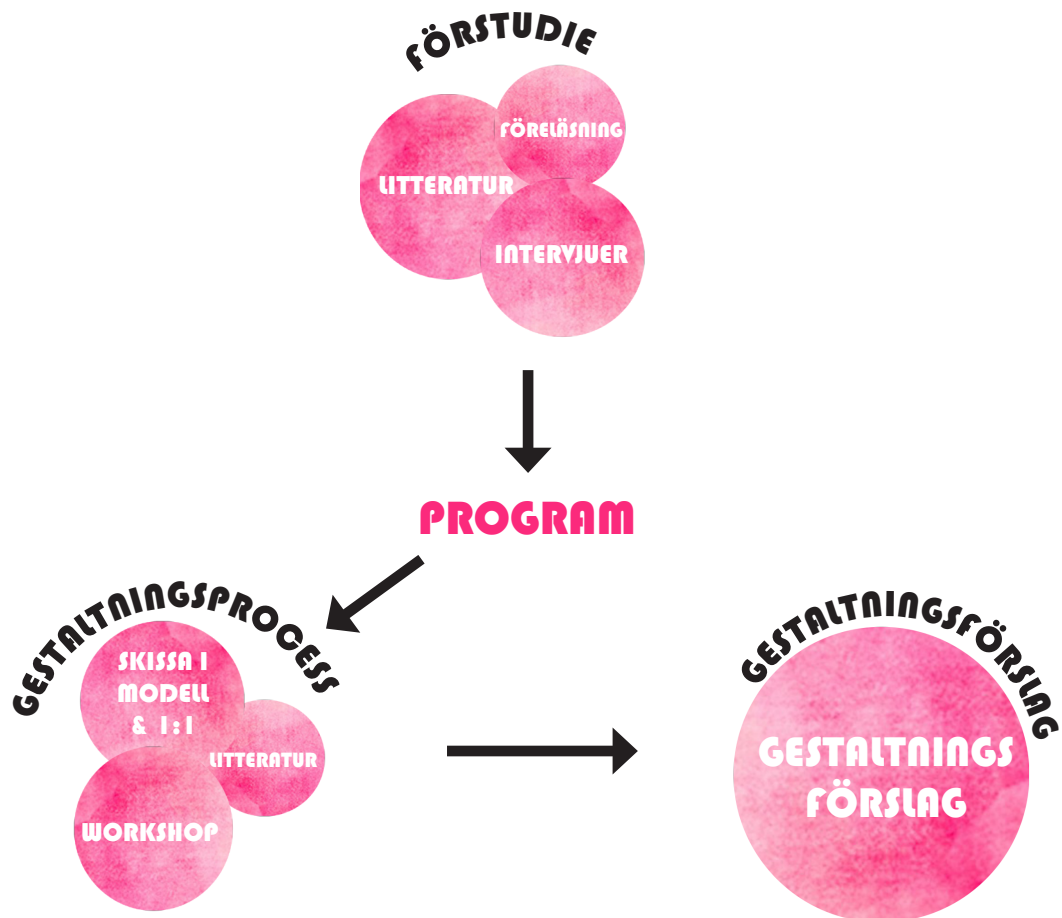
- **Traditionella arkitekturpraktiker** - Med detta menar vi en beskrivning av hur arkitekter enligt vad som är brukligt utifrån samhällets rådande normer och värderingar förväntas praktisera sina kunskaper idag.
- **Segregation** - Det rumsliga åtskiljandet av befolkningsgrupper. Segregation kan bero av socioekonomisk status, hudfärg, religion, etnisk tillhörighet (Nationalencyklopedin 2016, a).
- **Integration** - Motsatsen till segregation. En process som leder till att åtskilda enheter förs samman (Nationalencyklopedin 2016, b).

METOD

Metoddiagrammet visar upplägget för arbetet samt vilka metoder vi använt.

Förstudien ligger till grund för programmet som i sin tur ligger till grund för gestaltungsprocessen som slutligen resulterar i gestaltungsförslaget för pop-up parken. Förstudien svarar på frågeställning 1. Förstudien tillsammans med gestaltungsförslaget svarar på frågeställning 2.

Vidare beskrivs de olika metoderna mer i detalj.

LITTERATURSTUDIE

Litteraturstudier har genomförts i både förstudien och gestaltungsprocessen. Litteraturstudien i förstudien beskriver en övergripande identifiering av fenomenet tillfällig arkitektur. Huvudlitteraturen som har använts för att beskriva detta har varit boken *The Temporary City* (2012) skriven av Peter Bishop och Lesley Williams. För att få fram artiklar, böcker och äldre studentarbeten har vi använt bibliotekets söktjänst Primo, google scholar, webb of science, Scopus och google. Sökorden som användes var "Temporary Architecture", "tillfällig arkitektur", "Temporary Landscape Architecture", "Urban Tactics" och "Tactical Urbanism". För att skapa oss en klarare uppfattning om det sammanhang landskapsarkitekter verkar inom har vi även använt oss av Ian Thompsons bok *Rethinking Landscape a critical reader* (2009) där han bland annat talar om makt, ideologi och samhällsansvar kopplat till landskapsarkitektur.

För att hitta inspiration till hur arkitekter praktiskt kan arbeta med tillfällig arkitektur som ett uttrycksmedel för att ställa kritiska frågor om samhällsutvecklingen har vi genom litteraturstudier undersökt fyra internationella kontor utifrån deras filosofi och utvalda projekt som de utfört. Kontoren är Storefront for art and architecture, Atelier d'architecture autogérée (aaa), Assamble, och Raumlaborberlin.

Kriterier för urval av kontor:

- De ska vara arkitekter eller ha en bakgrund inom arkitektur, sedan kan sammansättningen av kontoren innehålla flera olika discipliner.
- De förhåller sig kritiskt till, och rör sig bortom den traditionella arkitekturpraktiken.
- De undersöker hur byggnader, platser och rum i det offentliga kan produceras på alternativa sätt.
- De använder sig av det tillfälliga som arbetsmetod för att föra en dialog om de politiska och de sociala krafter som formar den byggda miljön men också samhället i stort.

Kontoren skiljer sig åt sinsemellan genom att de använder det tillfällig arkitektur som verktyg i varierande utsträckning. Vi har endast tagit med exempel på projekt som bygger på det tillfälliga. Graden av medborgardeltagande och vilken samhällsrelaterad fråga som kontoren driver varierar också.

Kriterier för urval av projekt:

- Projekten ska vara tillfälliga, i den mån att det i sin fysiska ursprungsform inte är tänkta att vara permanenta.
- De ska visa på olika sätt att använda sig av tillfällig arkitektur som ett uttrycksmedel för att ställa kritiska frågor om samhällsutvecklingsprocesser.

Vi har hittat kontoren genom boken *Spatial Agency- Other ways of doing architecture* (2011) av Tatjana Schneider Nishat Awan och Jeremy Till, som vi upptäckte i samband med litteratursökning på ämnet tillfällig arkitektur. Atelier d'architecture autogérée och Raumlabor är kontor som också har blivit omnämnda i annan litteratur om tillfällig arkitektur. Kontoren Storefront och Assemble är exempel som vi samlat på oss av eget intresse sen tidigare. Beskrivningarna av kontoren utgår främst från deras egna presentationer av sig själva.

Litteraturstudier har även gjorts med fokus på själva diskussionen, segregation och integration i Göteborg, som är en del av gestaltningen. För att bestämma vad som skulle diskuteras i parken har vi utgått från olika typer av visionsdokument för Göteborgs stad såsom Göteborgs översiktsplan från 2009, Vision Älvstaden och Grönstrategi för en tät och grön stad – Göteborgs Stad.

För att få kopplingen mellan segregation och det offentliga rummet har vi använt oss av rapporten *Delad stad: Stadsbyggande och segregation, perspektiv och utgångspunkter* (2015) av Ann Legeby, Meta Berghauser Pont och Lars Marcus. Rapporten fokuserar på staden Göteborg.

För att få fram artiklar, rapporter och visionsdokument har vi använt Google och sökord som "Segregation och Göteborg", "Segregation och offentligmiljö", "Segregation i det offentliga rummet" men också av kunskap som samlats in utifrån eget intresse och erfarenhet av både studier i Göteborg och praktik på Göteborgs stad.

FÖRELÄSNINGAR

Som komplement till litteraturstudierna i både förstudien och gestaltungsprocessen, har vi tagit del av föreläsningar av Tatjana Schneider och Ann Legeby.

I förstudien har vi använt oss av föreläsningen "Spatial Agency" (2016) med Tatjana Schneider. Hon är forskare, skribent och lärare på Arkitektshögskolan i Sheffield och driver tillsammans med Nishat Awan och Jeremy Till forskningscentret "Agency". Föreläsningen beskrev forskningsprojektet Spatial Agency. Föreläsningen har hjälpt oss att få en ökad förståelse för vad den samhällskritik som finns i tillfälligarkitektur grundar sig på och varför samhällskritiska arkitekter hittar ett uttrycksmedel i tillfälligarkitektur.

I gestaltungsprocessen har vi använt oss av Ann Legebys föreläsning Ses vi på stan? (2015). Ann är forskare inom urban segregation och urban form på KTH. Föreläsningen handlade om stadsbyggandets roll för stadens vardagliga liv och förebyggande av segregation i offentlig miljö.

INTERVJUER

Intervjuer med fyra svenska arkitektkontor har genomförts med syfte att ge en bild av hur arbetet med tillfällig arkitektur ser ut i Sverige samt hur de använder sig av tillfällig arkitektur som ett uttrycksmedel för att öppna upp för en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser. Intervjuerna har även legat till grund för att undersöka den tillfälliga arkitekturens formspråk samt hur gestaltande element kan användas för att ställa frågor kring samhällets utveckling. Kontoren har valts ut utifrån samma kriterier som för de internationella kontoren (se Litteraturstudier).

De fyra kontoren är Vi Arkitektur, White, HORN.UGGLA samt DIS/ORDER. Intervjuerna utformades utifrån ett halvstrukturerat format där respondenten fick färdiga frågor i bestämd ordning med öppna svarsmöjligheter. Denna intervjuform är ett bra alternativ när flera intervjuer på samma tema ska kunna jämföras (Lantz 2013). Frågorna till alla kontor har berört samma teman där varje kontor också fått svara på frågor som varit utformade utifrån deras unika erfarenheter.

En sammanställning har gjorts i förstudien utifrån dessa rubriker:

- Den tillfälliga arkitekturens formspråk
- Form för diskussion och deltagande
- Arkitekters samhällsansvar
- Risker med tillfällig arkitektur
- Tillfällig arkitektur i Sverige.

Frågeformulären skickades till respektive respondent via mejl. Vi öppnade även upp för möjlighet till intervju via telefon eller genom fysiskt möte. Vi Arkitektur valde att svara på frågorna de fick via mejl, detta gjorde även HORN.UGGLA. Karl Tyrväinen på White frågade om möjligheten att göra intervjun på Whites kontor i Stockholm vilket senare genomfördes. DIS/ORDER ville svara på frågorna muntligt. De föreslog därför intervju via videosamtal vilket senare genomfördes. Genom att ge respondenterna möjlighet att välja forum för intervjun minskade risken för att de inte skulle kunna genomföra den. Vi ansåg det viktigt att få med alla de utvalda kontoren i intervjustudien och ville därför minimera eventuella praktiska hinder.

Intervjun med Karl Tyrväinen genomfördes på Whites kontor i Stockholm den 24 mars 2016. Den pågick cirka en timme. Intervjun spelades in och transkriberades sedan från tal till skrift. Formatet öppnade upp för en öppen diskussion och följdfrågor. Intervjun med DIS/ORDER genomfördes genom videosamtal den 8 april 2016. Den varade cirka en timme. Formatet öppnade upp för en öppen diskussion samt följdfrågor. Intervjuerna med HORN.UGGLA och Vi Arkitektur genomfördes via mejl. De svarade på det frågeformulär de fått men formatet gav ingen vidare diskussion.

Vi hade dock möjlighet att skicka följdfrågor vid behov. Intervjufrågorna finns att läsa i bilaga 1.

INVENTERING OCH ANALYS

För att få en tydligare förståelse för Avenyn som plats, parkens placering och relation till omgivande miljö gjorde vi ett platsbesök. Besöket gjordes den 21 mars 2016 mellan 12.00-15.00. Vi vandrade upp och ner längs med Avenyn ett par gånger, för att sedan slå oss ner på ett café med utsikt mot gatan för att betrakta människor som rörde sig utanför. Vi studerade också hur människor och fordon rörde sig i förhållande till pop-up parkens placering, för att få en bild av

hur den kan komma att upplevas beroende av färdmedel.

WORKSHOP MED UNGDOMSFULLMÄKTIGE

Den 21 mars 2016 mellan 15.30 och 17.30 höll vi en workshop tillsammans med Ungdomsfullmäktige på kommunhuset i Göteborg. Syftet med workshopen var att få fram idéer som ska synas i parken och fungera som en uppstart till diskussion och inspiration för förbipasserande Göteborgare på Avenyn.

SKISSARBETE

De skissmetoder vi använde var att skissa utomhus i skala 1:1 och skissa i modell. Skissandet gjorde det enklare att få grepp om platsens egentliga storlek och att få en tredimensionell känsla för gestaltningen. Parallellt och som en del av skissandet sökte vi inspiration utifrån bilder och arbetade med symboliska värdeord för att få fram idéer till formspråket i gestaltningen.

**FÖRSTUDIE:
TILFÄLLIG ARKITEKTUR &
KRITISKA FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL
ARKITEKTENS ROLL**

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR

I följande text redovisas vår ingång till tillfällig arkitektur, konceptets sociala och dynamiska sidor och hur den kan komplettera den mer normativa arkitekturpraktiken.

SVÅRT ATT DEFINIERA

Bishop och Williams, författarna av *The Temporary City*, definierar "det tillfälliga" utifrån användaren, utvecklaren eller planerarens avsikt att ett projekt ska vara tillfälligt. Även om all arkitektur och urban användning mer eller mindre är tillfällig är det först vid tillfälliga projekt som det faktiskt uttalat är så. Projekt som från början är uttalat tillfälliga kan resultera i mer bestående och de som var tänkta som bestående kan bli tidsmässigt mer tillfälliga (Bishop & Williams 2012, s.19).

Detta gör att definitionen av "tillfällig" är svår och inte alltid den samma för alla (Bishop & Williams 2012, s.19). Det kan fortfarande ses som något nytänkande och det finns endast få utgivna vetenskapliga texter som diskuterar det på en djupare nivå. Definitionen av tillfällig arkitektur är en pågående diskussion där det ännu inte finns något definitivt svar (ibid.).

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR SOM SVAR MOT EN VÄXANDE KRITIK

Camilo Calderon är arkitekt och doktorand med inriktning mot planering. I tidskriften *Arkitektur* lyfter han fram att det finns en växande kritik mot arkitekters stora prioritering av teknik och estetik och deras bristande fokus på det offentliga rummets sociala och dynamiska sidor. Arkitektförslag är ofta statiska och lösryckta vilket inte fungerar i den offentliga miljön som ofta är brokig och består av många lager menar Calderon (Calderon 2011).

Han visar på ett nytt tankesätt som börjar ta form i kontor som det franska *aaa – Atelier d'Architecture Autogérée* vars arbete karakteriseras av interdisciplinära metoder där projekt ses som långsiktiga processer och flexibiliteten gör att platser kan anpassas till brukares olika behov och villkor. Denna typ av arbetssätt kan liknas med den växande "do-it-yourself" rörelsen där medborgare formar och förvaltar lokala offentliga rum (ibid.).

Den tillfälliga arkitekturen är ofta en reaktion mot byggmarknadens oförmåga att möta vissa behov. Det finns en, till viss del dold, efterfrågan om att kunna starta icke kommersiella projekt så som samhällsprojekt utöver ungdoms- och sportinitiativ. Denna typ av projekt hamnar ofta utanför den konventionella byggmarknaden (Bishop & Williams 2012, s.30).

Den interdisciplinära plattformen *Urban Catalyst* menar att de tillfälliga lösningar som växer fram i det urbana rummet visar på ett större socialt engagemang, ett ökat medborgardeltagande, aktiva nätverk och viljan att testa nya metoder (Bishop & Williams 2012, s.32).

I MÖTET MED NYA UTMANINGAR

Det finns en växande osäkerhet inom politik, ekonomi såväl som klimatförhållanden, vilket har förändrat synen på hur människor ser på världen och sin egen roll i den (Bishop & Williams 2012, s.23). De traditionella instrumenten inom arkitektur och stadsplanering har en ökande oförmåga att ta tag i de nya utmaningar som uppstår i den moderna urbana utvecklingen (*Urban Catalyst* 2016). Det tillfälliga skapar en mer dynamisk, flexibel och anpassningsbar urbanism som kan följa den utveckling som sker inom samhälle, kultur och teknologi och ge upphov till en ny typ av innovativa lösningar (Bishop & Williams 2012, s.3).

På senare tid kan man se att dessa nya metoder börjar sprida sig till kommunala strategier för offentliga rum, så som "Plaza Program" i New York och "Pavement to Parks Program" i San Francisco (Calderon 2011).

Tillfällig arkitektur har blivit ett verktyg för arkitek-

ter att realisera en ny syn på vad arkitektur är och kan vara. Om detta är ett tecken på en ny trend som så småningom kommer ersättas av något annat eller om det nya synsättet representerar en fundamental förändring i markanvändning och arkitektur med en djupare påverkan på framtidens politik och praktik är ännu svårt att säga, menar Bishop och Williams (Bishop & Williams 2012, s.19).

Tillfällig arkitektur kan vara ett alternativ som har unika kvaliteter och ska inte endast ses som något sekundärt till det traditionella. Det tillfälliga kan öppna upp för möjligheter som inte rymts i det permanenta (Bishop & Williams 2012, s.5).

NYA TIDER KRÄVER NYA PLATSER

Den polska sociologen Zygmunt Bauman menar att samhället har gått från "solid modernity" till "liquid modernity". Med det syftar han på att vi har gått från en syn av att det skulle gå att skapa en fullt rationell perfekt värld till att förändring är en permanent del av samhället. "Liquid Modernity" karaktäriseras av osäkerhet, medveten risk och skiftande förtroende (Bishop & Williams 2012, s.21). Utifrån detta menar Bishop och Williams att det inte är svårt att förstå att det tillfälliga som fenomen ligger i tiden.

Bishop och Williams menar vidare att det pågår en avgörande förändring i hur organisationer fungerar, hur människor lever och hur vi använder rummen i staden. Det börjar bli mer och mer flexibelt var man arbetar, när man arbetar och för vem (Bishop & Williams 2012, s.26). Gränserna mellan aktiviteter suddas ut precis som mellan dag och natt. Flera aktiviteter kan samsas på samma plats och flexibiliteten gör att rummet kan anpassas till nya aktiviteter och behov (Bishop & Williams 2012, s.28).

Tillfällig arkitektur finns representerad i såväl inne som utemiljöer. Många flexibla projekt visar på ett helhetsperspektiv med en experimental karaktär vilket bidrar till att även gränsen mellan inne- och ute kan suddas ut och förändras. Detta kan även ses som en del i arbetet med en tätare hållbar stad vilket resulterar i behov av en intensifiering av aktiviteter och ett ökat behov av tillfälliga lösningar (Bishop & Williams 2012, s.28).

Internationella influenser med annorlunda syn på de offentliga och privata rummen skapar nya aktiviteter i det urbana rummet. Detta resulterar i en ökad mångfald och intensitet (Bishop & Williams 2012, s.29).

Den radikala amerikanska poeten och filosofen Hakim Bey talar om så kallade "Temporary Autonomous Zones" (TAZ). Bey's koncept har kopplingar till anarkin men skiljer sig i tanken om att det inte handlar om att köra över etablissemangen. Han utforskar olika sätt individer kan uppleva frihet i en värld som ständigt uppmuntrar till anpassning och likriktning. Enligt Bey är TAZ en tillfällig miljö som trotsar de formella strukturerna av kontroll och därmed öppnar upp för alternativa sociala möjligheter. Han menar att dessa rum kan ge mening och form till livet och vara platser där individer kan göra sig fria från normerna av det etablerade samhället. Detta skapar möjligheter för individer att upptäcka sina sanna snarare än betingade behov och önskningar (Bishop & Williams 2012, s. 31).

STADEN SÄTTER TONEN

Mycket av materialet om rollen för tillfälliga lösningar inom urbana miljöer kommer från Tyskland, framförallt Berlin (Bishop & Williams 2012, s.4).

Intresset för det tillfälliga finns främst i städer som är en del av den post-industriella ekonomin och tillgången på övergivna platser i staden verkar vara en avgörande faktor för att öppna upp för tillfällig arkitektur (Bishop & Williams 2012, s.24).

RISKER MED DET TILLFÄLLIGA SOM ARBETSMETOD

Idag har fältet expanderat och det finns en uppsjö av litteratur inom arkitektur och stadsutveckling som beskriver ämnen som samproduktion, självförsörjning och självorganisation (Schneider 2016).

Vid sidan av den tillfälliga arkitekturens positiva effekter är det också viktigt att förhålla sig kritisk till denna nya kultur som uppstått i finanskrisens spår menar Tatjana Schneider forskare, skribent och lärare på Arkitekthögskolan i Sheffield. Hon är också medgrundare till forskningscentret "Agency" och medförfattare/

I städer som Berlin finns en mer tillåtande kultur. Fotograf: Emma Uvenberg, 2015.

Prinzessinnengarten i Berlin. Fotograf: Emma Uvenberg, 2015.

medskapare till boken och projektet *"Spatial Agency Other-ways of doing architecture"* (Schneider 2016).

Hon menar att projekt som exempelvis Prizessinngarten i Berlin tenderar att ses av politiker och beslutsfattare som lösningar på alla typer av sociala frågor. Tatjana anser att staden utnyttjar dessa projekt för att dölja bristande resurser, och som ett sätt att sätta "staden på kartan" istället för att satsa de pengar som verkligen behövs för att ta itu med de sociala och strukturella problem som finns i staden. Det skapas en projektkultur, där man hoppar från projekt till projekt och där finansieringen får styra vad som genomförs. Det blir svårt att få igenom någon långsiktig förändring, när dessa projekt inte förankras i något system. Goda och framåtsträvande intentioner förvandlas till "öar av någonting annat" som erbjuder en positiv upplevelse men lämnar stadens strukturer orörda. I värsta fall kan dessa projekt också leda till gentrifiering om de beslagas av den ekonomiska och politiska eliten (ibid.).

Tatjana menar att det saknas en ordentlig utredning av vilka konsekvenser ett tillfälligt projekt kan få för en plats. Hon tar upp Highline i New York som ett exempel som startade som ett gräsrotsinitiativ men som efter stadens investeringar förvandlats till en offentlig miljö som fungerar mer som privat mark, som genererar inkomster till staden och investerare men inte till de människor som bor där (ibid.).

Tatjana menar att de platser som är gjorda av kontor som Raumlaborberlin och andra praktiker som tillför olika typer av arkitektur, kan vara roligare och mer flexibla men de hjälper oss inte att fundamentalt omvärdera och reflektera kring hur arkitektur och rum skapas. Hon frågar sig också om det verkligen är okej för alternativa praktiker att användas som verktyg för att höja värdet på egendom? Normbrytande arkitektur bör inte bara handla om att skapa platser som engagerar på ett annorlunda sätt eller olika typer av estetik som redan adopterats av neoliberala riktlinjer. Utan istället menar Tatjana att man bör se arkitektur som en social disciplin som tar i beaktande dess strukturella kontext och arbetar med förändring utifrån denna. Det handlar om att engagera sig i frågor som utbildning, struktur och förändring, använda sig av praktik

och teori och skapa strategiska allianser med den politiska och ekonomiska eliten så att dessa alternativa framtider kan implementeras på en strategisk nivå (ibid.).

ARKITEKTENS ROLL I EN IDEOLOGISK MIUÖ

Ian Thompson är docent i landskapsarkitektur vid högskolan för arkitektur, planering och landskap i New Castle i England samt författare till boken *Rethinking landscape a critical reader* (2009). Hans huvudsyfte med boken är att väcka diskussion och tankar kring landskapsarkitektens yrkesroll (Thompson 2009, s.112).

Landskapsarkitekter är enligt Ian Thompson pragmatiska vilket är något han kunnat se under sina år som yrkesverksam landskapsarkitekt samt genom djupgående intervjuer med 26 aktiva landskapsarkitekter under sent 1990-tal. Han menar att det inom landskapsarkitektur finns en styrande estetik och sociala och etiska principer men att dessa ligger under ytan och sällan granskas. För att finna svar på om ens arbete är välgrundat kan man vända sig till etik och politisk teori vilket kan öka förståelsen för det sammanhang man arbetar i som landskapsarkitekt. Han hävdar att det finns en bristande medvetenhet hos landskapsarkitekter när han lyfter fram att deras arbete tjäna maktens intressen. Han nämner kulturgeografen Denis Cosgrove som menar att begreppet landskap är ideologiskt och att det innehåller kraftfulla symboler kring makt (ibid.).

Ideologi kan beskrivas som en organiserad kollektion av idéer och precis som i politik kan man se detta inom landskapsarkitektur. Den mest dominanta ideologin styrs av gruppen med störst makt i samhället. Ideologi är per definition normativ. Den visar inte bara på hur världen ser ut utan även på hur den bör se ut i framtiden. Det finns en tydlig koppling mellan landskap och makt. När makten ändras i samhället sker även en förändring i konstruktionen av rummet mellan husen. Det vi tar in och våra handlingar både som individer och yrkesverksamma landskapsarkitekter har ideologiska följder. En ideologi kan vara så vanlig att man inte tänker på den (Thompson 2009, ss.112-113).

Figur 1 : Highline i New York. Fotograf: Lehrer, M, 2009. <http://korta.nu/kOi>.

Figur 2 : Det resande projektet Emma av Raumlabor. Fotograf: Raumlabor, 2015. <http://korta.nu/bRi>.

Medvetenheten om ideologins natur måste finnas inom kåren menar Thompson. Det är inte säkert att du gör det du tror att du gör. Exploatering är en förutsättning för många landskapsarkitektkontor, men exploatering är nästan aldrig, framförallt snabb exploatering, bra för alla. Snarare bygger den på de redan existerande ojämlikheterna (Thompson 2009, s.113).

Thompson anser att många landskapsarkitekter tror att det gör något dygdigt, exempelvis som att samordna mänsklig aktivitet med naturens, skapa konst, återställa skadade ekosystem, eller svara mot sociala behov. Oftast är det bara under historiekursen som landskapsarkitektstudenter kan se att kulturgeografer som Denis Cosgrove kan ha en poäng. För vem kan tvivla på att kungens trädgårdsmästare André Le Notres formgivning av Versailles upprätthöll enväldets ideologi? (Thompson 2009, s.112).

Antropologiprofessorn Robert Rotenberg talar om landskapet som en nyckelplats där ideologins abstrakta natur tar fysisk form och genom detta skapar masskultur. Han utgår från sociologen Habermas som menar att landskapet är samhällets kommunikationssystem. I landskapet sker en interaktion mellan staten, marknaden, media och det vardagliga livet vilket formar människors kunskap. Rotenberg menar att parker fungerar som "sociala spegler" där maktstrukturer kan exponeras (Rotenberg 1995, ss.3-6).

Enligt Rotenberg finns det ett ansvar hos landskapsarkitekter att inte glömma bort att deras yrkesroll inte är fristående från den ibland smutsiga politiken. För att visa på detta drar han det till sin spets genom kopplingen till Hitler och Nazityskland. Under denna tid hade Hitler flera landskapsarkitekter som gick under titeln "landskapsadvokater". I val av växter utgick man från inhemska arter som gick in i det naturliga landskapet. Man ville skapa harmoni, vilket kan tyckas harm-löst, men inom Nationalsocialismen talade man om det i form av renhet. Därefter är inte steget långt till rasism menar Rotenberg (Rotenberg 1995, ss. 84-87).

Den Holländska landskapsarkitekten Jan Woudstra skriver om landskapsarkitektens roll under Nationalso-cialistiska styret i Tyskland efter 1933. Texten beskriver hur landskapsarkitekter hade en viktig funktion i uppdelningen av territorier och utvecklingen av riktlinjer för dessa. Landskapsarkitekter hade en framstående

roll inom den politiska agendan (Woudstra 2004).

Marxisten och arkitekturhistorikern Claude Schnaidt reflekterar över arkitektens roll på detta sätt:

"Which way will you go architect? Will you succumb to the Bourgeoisie, which shall earn you wealth, fame and perhaps success in a world of the scantily housed and homeless? Or will you march in to battle to fight for a different society? Progress- what is it to you? Beautification through decoration? Perfection of details? Cutting of cost? To whose benefit? You have to decide. On which side will you be?"

(Schneider 2016).

Tatjana Schneider utgår från citatet i sina tankar om arkitektens roll. Hon medger att citatet kan tolkas väldigt svartvitt och även om det handlar om en gråskala, är det viktigt att reflektera över hur arkitektur som disciplin och praktik verkar. Vilka är dess intresse och hur är dessa intressen inramade? Det finns idag många frågor som är värda att uppmärksamma och alla dessa kan bli objekt för designprocesser. Med stöd i Schnaidt menar Tatjana att det ingår i vårt verksamhetsområde att sätta oss in i frågor som, migration, knapphet, utmana planeringens förhållningssätt och skapandet av ojämlikhet. Det handlar också om att ifrågasätta prisceremonier där det fortsätts att delas ut prestige-fulla priser till arkitekter för deras kompromisslösa inriktning mot form och att se över utbildningsmetoderna på arkitekturskolorna. Universiteten kan ses som en startpunkt för en förändring (Schneider 2016).

Figur 3 : Versailles. Fotograf: Tolle, T, 2006. <http://korta.nu/cRi>.

KRITIK LEDER TILL ALTERNATIV ARKITEKTUR

Tatjana Schneider tar även steget längre genom att inte bara skapa en diskussion kring att vara medveten om sin roll som arkitekt, utan hon uppmuntrar också till att hitta andra tillvägagångssätt att verka som arkitekt (Schneider 2016).

År 2000 startade hon och likasinnade ett kooperativ i Glasgow, vars fokus inte var form och estetik utan det som hände i samhället där gruppen verkade. Det var simbassänger som stängdes, det planerades in motorvägar i redan eftersatta områden och det skedde en privatisering av bostäder i stor skala som lämnade många bostadslösa. Inget utav detta diskuterades i arkitekturpressen, så kooperativet skapade sin egen tidning med syfte att lyfta in dessa diskussioner och berättelser i både utbildningen och arkitekturdiskursen (ibid.).

I tidskriften *Glaspaper* diskuterade kollektivet ämnen som rumslighet, arkitektur, planering men också hur beslutsprocesserna fungerade och hur de påverkade människor. Tidningen var gratis och distribuerades mellan åren 2001-2007 till offentliga mötesplatser som bibliotek och kulturhus i flera städer. Arbetet med tidskriften skapade en förståelse för konsekvenserna av att interagera i och med rummet, att det arkitekter gör aldrig är neutralt, att liv kan effektiviseras, vad det innebär att rita efter siffror för att sedan översätta det till verkligheten och slutligen att det som hände i Glasgow inte bara kan skyllas på arkitektur utan är kopplat till en bredare politisk, social och ekonomisk diskussion (ibid.).

SPATIAL AGENCY- OTHER WAYS OF DOING ARCHITECTURE

Projektet, *Spatial Agency Other ways of doing architecture*, initierades år 2006 av Nishat Awan, Tatjana Schneider och Jeremy Till. Detta var precis innan finanskrisen år 2008 en tid som enligt Tatjana kantats av nedmontering av välfärdsstaten och rivningar av bebyggelse. Tatjanas personliga, "rebelliska" ingång till projektet var att hon fått nog av den elitistiska diskussion som skedde innanför skolans väggar, bortkopplad från de som skedde "ute i riktiga världen", fokuseringen på siffror, form och arkitekters "laissez fair" attityd inför deras samröre med kapital, den politiska och ekonomiska eliten och makt överlag (Schneider 2016).

Under den här tiden engagerade sig kooperativet i lokala frågor, de utvecklade motförslag och arbetade på en mer strategisk nivå med andra grupper internationellt. De upptäckte ett mer diversifierat arkitekturfält än vad det fått lära sig i skolan. Det fanns andra liknande grupper som delade deras erfarenheter och som valt andra arbetsmetoder än de mer normativa (ibid.).

Detta blev startpunkten för "Spatial Agency". Målet blev att hitta dessa grupper, skapa nätverk och synliggöra dem. Metoderna som användes var:

- Kartläggning av dessa grupper och hur de definierar sig själva och sin praktik.
- Undersöka hur dessa gruppers praktiker bidrog till utvecklingen av nutida och framtida arkitektur och hur de bidrar till en annorlunda förståelse av arkitektur (ibid.).

Boken, *Spatial Agency Other ways of doing architecture*, den första i sitt slag, innehåller 136 exempel i form av individer, praktiker, grupper och kontor som på nya sätt undersöker hur byggnader, platser och rum kan produceras. Dessa praktiker förhåller sig kritiskt till och rör sig bortom den traditionella arkitekturpraktikens fokus på estetik och byggnader (spatial agency, u.å.).

Det finns också en hemsida som fungerar som ett komplement till boken (spatial agency, u.å.).

Figur 4 : Projektet Utmana Lund av DIS/ORDER. Fotograf: DIS/ORDER, u.å.
<http://korta.nu/fri>.

INTERNATIONELLA KONTOR

I följande text redovisas våra studier av fyra internationella, västerländska kontor utifrån deras filosofi och utvalda projekt som de utfört. Kontoren är Storefront for Art and Architecture, Atelier d'architecture autogérée, Assemble och Raumlaborberlin.

STOREFRONT FOR ART AND ARCHITECTURE

Storefront for Art and Architecture är en amerikansk institution som arbetar för en utveckling av innovativa och kritiska ställningstaganden. De öppnar upp för dialog och samarbeten disciplinärt, ideologiskt och geografiskt genom utställningar, event, tävlingar, tidskrifter och speciella projekt. Det är både en fysisk och digital plattform som fungerar som ett forum för experiment som påverkar förståelsen och framtiden av städer, områden och det offentliga livet (Storefront for art and architecture 2016a).

Storefront bildades 1982 av arkitekten och konstnären Kyong Park som ett experimentellt forum och utställningsrum. Platsen skulle uppmuntra olika röster och samtal kring problematik som påverkar och utmanar den byggda miljön (ibid.).

Invigningen av Storefront var en utställning, Performance A-Z, bestående av uppträdanden 26 nätter i rad och installationer av 26 konstnärer. Detta var starten på något som idag är ett forum som lyfter fram idéer som gränsar mellan konst och arkitektur (ibid.).

Storefront vill ge utrymme för öppen dialog och innovativa utbyten över gränser, bakgrunder och ideologier. En dialog om allt från ny teknologi till de sociala och politiska krafter som formar den byggda miljön (ibid.).

Genom historien har Storefront tagit sig an kritiska sociala problem som till exempel hemlöshet (1985) könsidentitet (1994) och Social Housing (1984). De har

även tagit ställning i geopolitiska frågor som Kuwaitkriget, Israel-Palestina konflikten och Occupy Wall Street rörelsen, utifrån ett designperspektiv, där de gav utrymme för framväxande konstnärer och arkitekter att presentera nya idéer och ställa ut innovativa arbeten. Genom åren har över 1000 internationellt kända arkitekter och konstnärer varit en del av Storefront (ibid.).

Storefront galleriet ligger i New York på 97 Kenmare Street, är gratis och öppet för alla. Galleriet består av ett triangelformat rum på bottenplan i gränslandet mellan de radikalt olika kulturella områdena Chinatown/Little Italy/SoHo. Den unika fasaden är skapad av konstnären Vito Acconci och arkitekten Steven Holl. Fasaden består av tolv flyttbara paneler som kan svänga vertikalt och horisontellt vilket skapar möjligheten att på olika sätt öppna upp galleriet direkt ut mot gatan. Både placeringen och fasaden speglar Storefronts uppdrag och arbetssätt. Fasaden suddar ut gränserna mellan inne och ute, privat och offentligt. Den öppnar även upp för en flexibel användning av galleriet (ibid.).

LETTERS TO THE MAYOR

Enligt storefront har arkitekter en möjlighet och ett ansvar att ge uttryck för och översätta medborgarnas önskan i samhället, speciellt de som inte är en del av den beslutsfattande eliten (Storefront for art and architecture 2014).

Genom historien har arkitekter tagit sitt ansvar i ekonomiska, politiska och kulturella frågor med varierande framgång menar Storefront. I en mer och mer globaliserad värld och en homogenisering av den nutida staden har arkitekten fått ta på sig rollen i den politiska debatten att svara på frågor som andra har ställt. I ett arbete med nästa storartade ekonomdrivna projekt har både arkitekter och politiker glömt bort etiken som bör ligga som grund för arkitektens arbete och möjligheterna med design som skapare av stadsliv (ibid.).

I projektet Letters to the Mayor har 50 internationella arkitekter skrivit var sitt brev till politiska ledare i mer än 20 städer runt om i världen (ibid.).

Varje brev ger utrymme för arkitekten att presen-

Figur 5 : Letters to the mayor visas i Storefront galleriet.

25 Fotograf: Dосkow, J, 2014. <http://korta.nu/hRi>.

Figur 6 : Competitions of Competitions. Fotograf: Storefront for art and architecture, 2016. <http://korta.nu/jRi>.

tera idéer och metoder men samtidigt ge uttryck för eventuella farhågor eller förhoppningar som kan bidra till handling inom den politiska sfären (ibid.).

COMPETITION OF COMPETITIONS

Som en del av Letters to the major presenteras de arton finalisterna av Competition of Competitions, ett projekt som startade 2013 där man bjöd in gränsöverskridande lag av arkitekter, konstnärer, ekonomer, filosofer, författare och medborgare att i form av ett tävlingsprogram formulera sin framtida bild av vad arkitektur och städer kan vara (Storefront for art and architecture 2014).

Denna tävling var en reaktion mot den traditionella arkitekturtävlingen. Tävlingsprogrammen skickades till respektive kommunchef efter att ha presenterats i Storefront galleriet (ibid.).

Letters to the Mayor startade i New York City 2014 (Storefront for art and architecture 2014). Idag anordnas utställningar i städer över hela världen (Storefront for art and architecture 2016c).

ATELIER D'ARCHITECTURE AUTOGÉRÉE

STUDIO FOR SELF-MANAGED ARCHITECTURE

Atelier d'architecture autogérée/studio for self-managed architecture (aaa) är en plattform som bygger på samarbete. Där bedrivs expeditioner, aktioner och forskning som binder ihop urbana, sociala och politiska frågor i den nutida staden (Atelier d'architecture autogérée u.å, a). Aaa har sin bas i Paris och bildades 2001 av arkitekterna Constantin Petcou och Doina Petrescu (Spatial Agency u.å).

Aaa arbetar utifrån konceptet 'urban tactics' där de uppmuntrar till medborgardeltagande och självförvaltning av övergivna urbana platser. Genom att föreslå reversibla projekt, utforskar aaa potentialen hos nutidens urbana miljöer utifrån befolkning, mobilitet och det tillfälliga i hopp om att komma förbi motsättningar

och stereotyper. Genom småskaliga politiska handlingar vill aaa göra staden mer hållbar både ekologiskt och socialt. Aaa vill skapa ett mer demokratiskt samhälle som inte är beroende av "top-down" processer och därmed mer tillgängligt för medborgarna (Atelier d'architecture autogérée u.å, a).

De beskriver själva den 'självförvaltande arkitekturen' som en arkitektur som är uppbyggd av relationer, processer, önskningar, färdigheter och expertis. Aaa framhåller att det inte handlar om en liberal handling utan om en vilja att skapa nya former av samband och samarbeten som är baserat på utbyte, ömsesidighet och involverande av alla som har intresse (ibid.).

"Our architecture is at the same time political and poetic as it aims above all to 'create relationships between worlds'.

(Atelier d'architecture autogérée u.å, a)

De ursprungliga medlemmarna i aaa är alltid en del av arbetsgruppen samtidigt som det byggs upp ett unikt samarbete kring varje enskilt projekt. Projekten är till stor del en reaktion mot de långa processer som finns inom stadsutveckling och bygger på ett aktivt handlande. Plattformen skapar möjligheter för den lokala befolkningen att påverka sin närmiljö och vara en del i processer som formar staden de bor i (Spatial Agency u.å).

AGROCITÉ

Arbetet med AgroCité började 2012 (R-Urban 2012) och är designad för att introducera och stötta urbant jordbruk. Projektet är en del i arbetet med att stödja de kultur- och utbildningsmöjligheter som kommit fram i samband med R-URBAN, en "bottom-up" strategi för en ökad urban resiliens, som utvecklas i staden Colombes i Frankrike. R-URBAN startades av aaa för att ge människor möjligheter att förändra sitt sätt att leva. Projektet bygger på hushållning av resurser, förnybar energi, återvinning, social ekonomi, ekologisk konstruktion, urban odling och kollektivt levnadssätt mm (Atelier d'architecture autogérée & R-Urban u.å).

AgroCité består av tre delar, ett område för aktivite-

Figur 7: AgroCité av Atelier d'architecture autogérée. Fotograf: Atelier d'architecture autogérée, u.å. <http://korta.nu/mRi>.

Figur 8: AgroCité av Atelier d'architecture autogérée. Fotograf: Atelier d'architecture autogérée, u.å. <http://korta.nu/mRi>.

ter som kretsar kring natur och jordbruk, ett område avsatt för stadsodling samt ett "AgroLab" med specialisering inom intensiv ekologisk jordbruksproduktion. De tre delarna utvecklas på odlingsbar mark och målet är att de ska innehålla, en experimentell urban gård, en delad trädgård för de boende i bostadsområdet en trädgård för utbildning och ett delat växthus för växter och frön, utrustning för insamling av regnvatten, fyto-vattenrengöring, solenergi och biogas, vattenlevande grödor, korta jordbrukskretsar mm. Byggnaderna ska innehålla prototyper av ekologiskt intensivt lantbruk och en rad av utrustning och kunskap i ämnet bland annat ett fröbibliotek, en grönsaksmarknad för lokala jordbruksprodukter samt ett kollektivt kafé och kök (Atelier d'architecture autogérée u.å, b).

PASSAGE 56

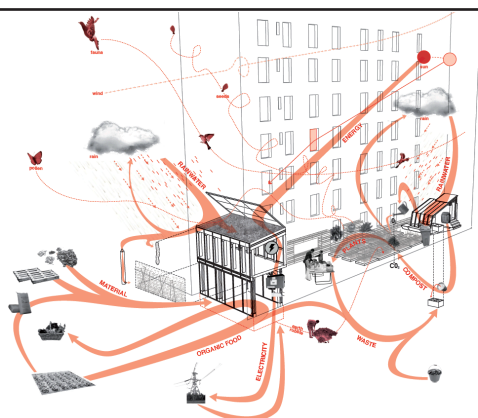
Tomt nummer 56 på St. Blaise Street i Paris var en gammal passage som inte ansågs vara byggbar då det var fönster från intilliggande byggnader för nära (Atelier d'architecture autogérée u.å, c). Tomten låg bortglömd under en längre tid. Aaa blev erbjudna att titta på möjliga användningsområden. Trots den lilla skalan är platsen mycket påtaglig i stadsbilden i centrum av stadsdelen Saint Blaise. Området är känt för sin täthet och kulturella mångfald (Atelier d'architecture autogérée u.å, c).

Aaa arbetade aktivt med inventering av området samtidigt som de byggde upp en bra kontakt med flera lokala aktörer. Ambitionen var att utveckla idén tillsammans med de framtida brukarna av platsen. Vilket också skedde genom att projektet utvecklades utifrån förslag och önskningar från den lokala befolkningen och grannskapsföreningar (ibid.).

Det var ett lågkostnadsprojekt uppbyggt av återvunnet material insamlat av boende i området. Det har till viss del finansierats av kommunen vilket var ett steg i aaas arbete med att påverka kommunernas arbete med återvinning och utvecklingen av övergivna platser i staden (Spatial Agency u.å).

För att förverkliga projektet skapades ett nätverk av samarbetspartners. Där bland APIJ-bat, specialister på eko-konstruktion, en skola med 12 praktikanter, varav några bodde i området. Under hela processen var platsen öppen för att brukas, och olika möten och diskussioner på platsen blev en del av arbetet. Det skapades möjligheter till utbyte av idéer både inom projektet men även i större frågor. Tillfälliga interventioner skapade ett parallellt konstruktionsarbete i arbetet med ett mobilt växthus, grannskapsväggar och trädgårdsland. I slutet av 2008 hade runt 40 personer varit en del av arbetet med platsen som användes till allt från trädgårdsarbete till ett forum för debatter, konserter och workshops (Atelier d'architecture autogérée u.å, c).

Passage 56 stärker bilden av att det offentliga rummet inte bara behöver handla om form utan kan utvecklas genom sociala, kulturella och politiska möten (Spatial Agency u.å). Målet är att projektet ska styras och drivas vidare av en oberoende lokal grupp bestående av boende och brukare av platsen. Aaa kommer vara ett stöd i den processen och se till att det finns kunskap för att sköta platsen (ibid.).

Figur 9: Principskiss över Passage 56 av Atelier d'architecture autogérée. Fotograf: Atelier d'architecture autogérée, u.å. <http://korta.nu/nRi>.

Figur 10: Passage 56 av Atelier d'architecture autogérée. Fotograf: Atelier d'architecture autogérée, u.å. <http://korta.nu/nRi>.

ASSEMBLE

Assemble är ett Londonbaserat kollektiv som bildades år 2010 och består av 18 medlemmar. Kollektivet arbetar tvärdisciplinärt med konst, arkitektur och design i ockuperade lokaler i östra London i väntan på att dessa ska rivas till förmån för exploatering (Wainwright 2015). Kontoret har nyligen mottagit Turnerpriset år 2015 för sitt tillvägagångssätt vid upprustningen av ett bostadsprojekt på Granbystreet i södra delen av Liverpool (Edgerley. F & Jones. L. 2015).

Assemble bygger på en icke hierarkisk, platt organisation, där många har en bakgrund inom arkitektur men ingen är färdigutbildad arkitekt. Deras arbete inriktar sig på glappet mellan invånarna i en stad och de processer som formar dessa invånares miljö (ibid.).

Arbetsmetoden bygger på att aktivt arbeta med att involvera allmänheten i projekt, både som deltagare men också som samarbetspartners. Rollen som medlemmarna i kollektivet tar i arbetsprocessen är flexibel och utgår alltid från situationen och projektet. De menar att de arbetar efter devisen "learning through doing" och "Do it yourself" vilket innebär att de själva utvecklar sina projekt, genomför dem och lär sig genom att prova sig fram (ibid.).

Assemble har arbetat med olika typer av projekt såsom offentliga byggnader där allmänheten bjuds in till att aktivt delta i designprocessen, möbeltillverkning som ett roligt sätt att engagera sig i sin närmiljö och evenemang som syftar till att testa att använda platser på nya sätt. De har också arbetat med att starta upp oberoende organisationer för att stödja lokala nätverk och lokalt företagande (ibid.).

Kontoret har olika metoder för att få verksamheten att gå ihop rent ekonomiskt. Beträffande projektet Cinereleum så betalade varje person 100 pund ur egen ficka. Nu för tiden varierar finansieringen mellan konst- och kulturinstitutioner och myndigheter. Ofta har ett projekt flera olika finansiärer. Uppmärksamheten kring Turnerpriset har också underlättat för kollektivet (ibid.).

THE CINEROLEUM

Assembles första projekt The Cinereleum tog de själva initiativ till, utan att ha haft tillgång till varken budget eller beställare. Målgruppen för projektet var allmänheten, och det var detta projekt som lade grunden till deras framtida arbetssätt. Projektet handlade om att experimentera fram nya användningsområden för Storbritanniens 4000 övergivna bensinmackar i kombination med att ifrågasätta de nutida biografkomplexens avsaknad av social upplevelse, till skillnad mot 20-talets biopalats (Edgerley. F & Jones. L. 2015).

En bensinmack förvandlades till en biograf som kunde ta emot 120 besökare åt gången. Här visades 15 filmer under en månads tid innan den monterades ner (Leung & Smith 2015). Allt material som användes i bygget var billigt, donerat eller återanvänt. Biografstolarna tillverkades av gamla byggställningar, foajén möblerades med återanvända skolbänkar och stolar, själva biosalongen var innesluten i ett tre kilometer draperat, handsytt membran som tidigare använts vid taktäckning (Assemble u.å, a).

Den viktigaste strategin som legat till grunden för Assembles fortsatta arbete är deltagandeprocessen som ägt rum i samband med byggandet av biografen. Redan från start fanns tanken att designen skulle vara så enkel att vem som helst kunde delta i byggprocessen. Till och med de som bara råkade gå förbi bygget och spontant fick lust till att hjälpa till (Leung & Smith 2015). Över 100 volontärer deltog i byggandet. Designprocessen handlade om att lära sig att experimentera fram ett gemensamt resultat på plats efter ritningar som ritades under tiden som bygget pågick (Assemble u.å, a).

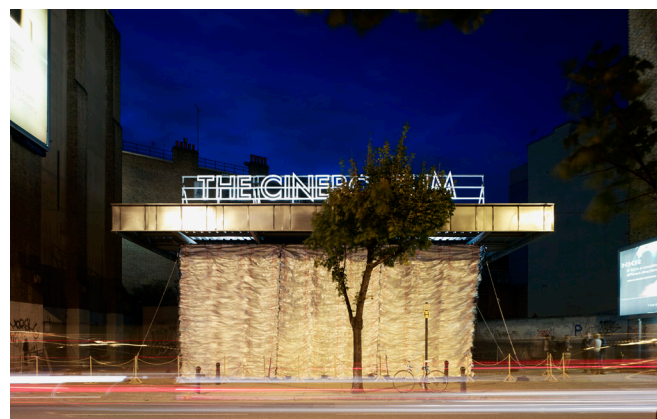
THE BLACK HORSE WORKSHOP

I projektet the Black horse workshop handlar det om att lära sig genom att göra. Projektet i form av en organisation och startade 2013 i lokaler i Walthamstow i norra London (Edgerley. F & Jones. L. 2015).

Området har ett rikt kulturarv i form av hantverkskunnande och genom att förlägga workshopen här, ville Assemble sprida och bygga vidare på detta arv (ibid.).

Figur 11: The Cinereleum av Assemble, 2015. Fotograf: Assemble.

Figur 12: The Cinereleum av Assemble, 2015. Fotograf: Assemble.

The Black horse workshop erbjuder individer billigare tillgång till verktyg, arbetsytor och experthjälp (Assemble u.å, b). Hit kommer folk för att arbeta med olika typer av projekt som tävlingar eller evenemang. Det erbjuds också utbildning. Studenter, nybörjare och professionella kan arbeta vid varandras sida (ibid.).

Projektet startade som ett pilotprojekt. De byggda element som används i The black horse workshop är konstruerade så att det enkelt kan monteras isär och förflyttas till en annan plats (Assemble u.å, b), Assemble information pack 2015).

Kollektivets roll i det här projektet är att ordna med allt från design och konstruktion till ekonomi och organisering. Assemble samarbetar också med andra öppna workshoppar med syfte att dessa ska bli ett lika vanligt inslag i staden som exempelvis bibliotek (Assemble u.å, b).

BALTIC STREET ADVENTURE PLAYGROUND

Äventyrslekplatsen Baltic street adventure från 2013 är ett resultat av en oberoende organisation som Assemble startat (Edgerley. F & Jones. L. 2015).

Projektet startade som en reaktion på den bristande satsningen på barn i östra Glasgow. Enligt Assemble är det en dyster och eftersatt miljö, där barnen fått utstå toppstyrd planeringspolitik, med mycket rivningar och olika typer av infrastrukturprojekt (ibid.). Det är också ett område där ca 54% av barnen i området lever under fattigdomsgränsen (Assemble u.å, c).

Assemble menar att enligt FN konventionen om barns rättigheter har alla barn oavsett bakgrund en biologisk och juridisk rätt att leka. Denna rätt är under ständigt hot idag i de flesta samtida urbana sammanhang och särskilt i eftersatta områden (Assemble information pack 2015).

Utifrån ovanstående förutsättningar blev målsättningen att skapa en miljö där barnen skulle ges möjlighet att utveckla sin känsla för samarbete. Assemble ansåg det viktig att projektet kunde uppmuntra barnen till att lära sig att dela och ta ansvar, och agera utifrån sina egna idéer. Barnen fick vara med från början och under hela byggprocessen för att få en förståelse för vad som hände runt omkring dem. Assemble gjorde bara sådant som barnen inte kunde klara av att göra

själva. Exempelvis ritade de en grund för utformning av lekplatsen. De utbildade också personal (Edgerley. F & Jones. L. 2015).

Lekplatsen är öppen 6 dagar i veckan med personal på plats, barnen i åldrarna 6 till 12 år gamla erbjuds dagligen ett mål mat och varma kläder att låna (Assemble u.å, c). Allt som ska byggas styrs av barnen. Personalen finns där som stöd men ska inte styra deras aktiviteter. Barnen kan skapa, ta isär och förändra saker utifrån vad de själva önskar (ibid.).

Figur 13: Baltic Street Adventure Playground av Assemble, 2015. Fotograf: Assemble.

Figur 14: Baltic Street Adventure Playground av Assemble, 2015. Fotograf: Assemble.

MEJLKOMMUNIKATION MED KARIM KHELIL

Assemble hittar sina projekt på olika sätt. Ibland hittar de idéerna till ett projekt helt själva, ibland är det en kund eller någon i deras nätverk som kommer med en idé som Assemble hjälper till att realisera. Kollektivet arbetar efter något som kallas "Buddy system" och innebär att två medlemmar alltid är ansvariga för ett projekt. Om någon känner sig extra intresserad av att driva ett särskilt projekt, utser den personen sig själv till projektledare och vänder sig till resten av gruppens medlemmar med en förfrågan om vem som vill bli dennes "projekt kompis". När projektgruppen består av två personer är dessa två ansvariga för projektets förverkligande. Projektgruppen presenterar sedan sitt projekt för resten av kollektivet på deras gemensamma veckomöten och får då hjälp av de andra med att utveckla sina idéer.

För att kunna arbeta som Assemble gör, arbetar några på kontoret också deltid med att undervisa på universitet. Vilket anses vara positivt eftersom det både ger ekonomiska resurser och erbjuder en plattform för att diskutera projekt¹.

Figur 15: The Black Horse Workshop av Assemble, 2015. Fotograf: Assemble.

¹ Karim Khelil, Assemble, mejlkommunikation 2016-02-17. Svar på frågorna: Som vi förstår det är många av era projekt självinitierade. Hur brukar det fungera när ni beslutar om vilka projekt ni tar er an? Hur hittar ni era projekt?

RAUMLABORBERLIN

Raumlabor är ett kollektiv bestående av 8 arkitekter med bas i Berlin, Tyskland (Raumlabor u.å, a). Kontoret bildades 1999 som ett svar på den snabba och okontrollerade stadsutvecklingen i samband med Berlinmurens fall (Awan, Schneider & Till 2011, s. 191).

Kollektivet arbetar i gränslandet mellan arkitektur, planering, konst och installation och deras projekt byggs ofta upp kring event, performance och teater (Raumlabor u.å, a), (Awan, Schneider & Till 2011, s. 191).

"We are attracted to difficult urban locations. Places torn between different systems, time periods or planning ideologies that cannot adapt. Places that are abandoned left over or in transition that contain some relevance for the processes of urban transformations." (Raumlabor u.å, a)

Raumlabor använder dessa platser som experimenttytor för att aktivera den potential som kontoret anser att platserna har. Man menar att tillvägagångssättet öppnar upp för alternativa användningar, samarbete, och mångfald i den urbana miljön (Raumlabor u.å, a).

Samarbete är grundläggande i de metoder som kontoret arbetar efter och bakom varje projekt står ett blandat team av kompetenser såsom ingenjörer, sociologer, etnografer och medborgare (Awan, Schneider & Till 2011, s. 191). Medborgarna anses vara de lokala experterna eftersom ingen vet mer om en plats än de som besöker den dagligen (Raumlabor u.å, a).

Raumlabor arbetar främst i den offentliga miljön och väljer att kalla sin arbetsmetod för forskningsbaserad design (Awan, Schneider & Till 2011, s. 191) (Raumlabor u.å, a). För kontoret handlar det mindre om att lösa problem och mer om att starta processer där inblandade får möjlighet att förstå stadens dynamik och lära sig använda dess möjligheter genom att arbeta i skala 1:1 (Raumlabor u.å, a).

Kontoret har arbetat med projekt över hela världen. De blir både anlitade och initierar egna projekt. Deras arbetsmetoder bygger på samma principer oavsett om det är installationer eller planering som de arbetar med. Vid planeringsprojekt så arbetar de med det

tillfälliga i form av så kallad "dynamisk planering" Där aktivering av ytor genom användning är huvudsyftet och där urbana aktörer kopplas in så tidigt i förändringsprocessen som möjligt (ibid.).

I Spatial Agencys beskrivning av kontoret går att läsa att Raumlabor's arbetsmetoder kopplat till det temporära i det urbana landskapet ska fungera som kritik av det konventionella sättet att arbeta med arkitektur men också som inspiration för att utveckla de officiella planeringsprocesserna (Awan, Schneider & Till 2011, s. 191).

Enligt Raumlabor är arkitektur ett experimentlabor som för ett kort ögonblick kopplas samman med delaktighet i det urbana rummet. Arkitektur ses inte som ett objekt utan snarare som lager av historia på en plats. Raumlabor ser sig själva som aktivister snarare än arkitekter, eftersom de arbetar med stadens inre processer och ser på arkitektur som ett verktyg i sökande efter stadens möjligheter (Raumlabor u.å, a).

RUSH HOUR REST STOP

Projektet Rush hour rest stop kom till år 2014 när Raumlabor var inbjudna till Durban, Sydafrika utan att ha varken ett specifikt uppdrag eller fått tilldelat en specifik plats att arbeta med. I Durban, träffade de Doung, lokal arkitekt och konstnär med fokus på rumsliga processer kopplade till tiden efter apartheid. Doung visade dem motorvägen som utgör huvudentrén in till staden. Parallellt med motorvägen går en gångväg som knyter samman stadsdelarna i West of Warwick med tunnelar, passager och en buss/tågstation. Längs med det välanvända stråket har också en informell marknadsplats växt fram (Raumlabor u.å, b).

Durban är en stad i ständig rörelse, överbelamrad med bilar, taxibilar och fotgängare. Problemet är att ingen någonsin stannar upp i staden, för det finns inga platser där man kan ta en naturlig paus. Det kan till och med vara riskfyllt. 20 år efter Apartheidtiden är Durban fortfarande en fragmenterad stad med bilen i fokus (ibid.).

Raumlabor valde en plats längs med gångvägen, mellan motorvägen och dess avfarter. Platsen fungerar som ett informellt stopp för minitaxibilar, fotgängare och som mötesplats för liftare som ska västerut på mo-

Figur 16: Lokalbör gör om bilskal till Rush hour rest stop. Fotograf:

Figur 17: Rush hour rest stop av Raumlabor. Fotograf: Jardine, R, 2014. <http://korta.nu/uRi>.

torvägen (Ibid.).

Grundidén till projektet var att erkänna alla dessa former av informell transport och göra den synlig i form av en fysisk intervention. Det blev en rastplats med bänkar som också fungerar som en station under ett tak tillverkat av gamla bilskal. Bilskalen skyddar mot sol och regn och bänkarna erbjuder möjligheten att bara stanna upp en stund. Med bilskalen vill kontoret visa på Durbans skenande bilkultur och att det bara är en minoritet av befolkningen som äger och kör bil. Bilskalen hittades på bilskroten i stadens utkant och renoverades tillsammans med lokalbor och hantverkare (Ibid.).

THÉÂTRE DES NÉGOCIATIONS

Théâtre des négociations var ett politiskt, pedagogiskt, artistiskt och vetenskapligt experiment som utspelade sig i teatern Nanterre-Amandiers lokaler i Frankrike, i maj 2015 (Raumlabor u.å,c).

Projektet utfördes tillsammans med bland andra organisationen SPEAP (Programme d'expérimentation en art politique de Sciences Po). Det utgjorde en simulering av klimatkonferensen COP21 som hölls i Paris december 2015, och 200 studenter bjöds in för att delta. Initiativtagaren till experimentet, Bruno Latour som tillhör organisationen SEAP anser att tidigare verkliga konferensers misslyckande berodde på avsaknad av representation. Vem representerar de olika samhällen som blir direkt påverkade av klimatförändringarna? Vem representerar klimatflyktingarna, haven, skogen och alla utrotade djur under en konferens mellan nationer? Tänk om atmosfären och städerna hade en egen röst i förhandlingarna om minskade koldioxidutsläpp? (Ibid.).

Enligt Raumlabor så är testandet av olika former av representation något man arbetar med inom teatern. Därför utfördes projektet i Teatern Nanterre-Amandiers lokaler. (Ibid.).

Alla rummen i teatern är formgivna så att de erbjuder många möjligheter att arbeta med, beträffande utrymmen och rörelseflöden. Här möjliggjordes en klimatkonferens där man kunde öppna upp dörrar för att släppa in det klimat som för tillfället rådde utomhus (Ibid.).

I rummet för förhandlingar var också själva arrangementet av möblemanget en del av debatten. Raumlabor formgav två olika typer av bord för varje delegation, konferensbord, justerbara lunchbord för olika längder och skyltar som deltagarna skulle hålla upp för att få ordet under konferensen. Det fanns också en plats för reflektion där man kunde betrakta en artificiell sol och sjö och ett rum utformat som ett inomhusberg med ett filmarkiv. På byggnadens fasad fäste man en slogan "MAKE IT WORK" (Ibid.).

Figur 18: Théâtre des Négociations av Raumlabor, 2015. Fotograf: Raumlabor. <http://korta.nu/yRi>.

Figur 19: Ett av de utformade rummen i Théâtre des Négociations. Fotograf: Argyroglo, M, 2015. <http://korta.nu/yRi>.

Figur 20: Perspektiv - Gapahuk på piedestal av Vi Arkitektur. Fotograf: Vi Arkitektur, u.å. <http://korta.nu/DRI>.

Figur 21: Centralperspektiv - Gapahuk på piedestal av Vi Arkitektur. Fotograf: Vi Arkitektur, u.å. <http://korta.nu/DRI>.

Figur 22: Bänk - Gapahuk på piedestal av Vi Arkitektur. Fotograf: Vi Arkitektur, u.å. <http://korta.nu/DRI>.

SVENSKA KONTOR

För att undersöka hur arbetet med tillfällig arkitektur ser ut i Sverige, samt hur användningen av tillfällig arkitektur som verktyg för att öppna upp för en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser ser ut, har vi genomfört intervjuer med representanter från fyra olika svenska arkitektkontor. Här följer korta presentationer av varje kontor och en sammanfattning av svaren från intervjuerna. (Se intervjufrågorna i bilaga 1)

WHITE

White arkitekter startades av Sid White tillsammans med PA Ekholm 1951 i Göteborg. Idag har White kontor i Sverige, Norge, Danmark och Storbritannien men de har genom åren gjort projekt i Europa, Nordamerika, Asien och Afrika. White är det tredje största arkitektföretaget i Europa och är medarbetarägt (White u.å, a). De arbetar i större nätverk där olika kompetenser kan mötas och olika nyanser av samhället, politiken och kulturen kan visas (White u.å, b).

I februari 2016 gav White tillsammans med Fastighetsägarna och Stockholms stad ut en handbok i medborgardriven stadsutveckling som var en följd av pop-up parken Pallis på Södermalm i Stockholm (Fastighetsägarna & White 2016).

Karl Tyrväinen (respondenten) som i detta arbete representerar White är landskapsarkitekt och har arbetat med tillfällig arkitektur i olika former. Han skrev även både sitt kandidatarbete och sin masteruppsats om tillfällig arkitektur.

VI ARKITEKTUR

Vi Arkitektur grundades 2013 och ägs och drivs av Miguel Lara och Petter Jacobson. De är båda utbildade arkitekter (Vi Arkitektur 2016). De ser hela staden som sitt arbetsfält, en stad där landsbygden och förorterna är lika viktiga som centrala staden. De olika delarna hänger ihop och är beroende av varandra (ibid.).

"Frågor om brinnande bilar, igenkorkade innerstadsgator och decennielånga bostadsköer måste tas på allvar på ett sätt som vi inte ser i nuläget".
(Vi Arkitektur 2016)

Citatet visar på det samhällsengagemang som finns i Laras och Jacobsons arbete. De menar att grunden till det stora engagemanget i sociala frågor kan hittas i deras uppväxt i flera av Stockholms förorter och i frågan om vad som egentligen är det urbanas, stadens, och förortens problem. De har som mål att alltid skapa en tydlig och ärlig dialog med projektens deltagare såväl som utomstående intressenter (ibid.).

HORN.UGGLA

HORN.UGGLA drivs av Elsa Uggle, arkitekt och Maria Horn, landskapsarkitekt och grundades 2013. De arbetar med stadsplanering, parker, torg, bostadsområden och områdesutveckling (HORN.UGGLA u.å).

HORN.UGGLA arbetar med "kreativt samråd" i alla skeden av projekt då möjlighet finns. Vilket innebär att HORN.UGGLA har som ambition att utveckla platser tillsammans med människor som bor i området. Detta arbetssätt resulterar i platser och som speglar dess energi och karaktär (Ibid.).

DIS/ORDER

DIS/ORDER grundades och drivs av landskapsarkitekterna Karin Andersson och Johanna Bratel. Deras grundidé är att arbeta experimentellt och utforskande med utgångspunkt i stadsrummets potential och de menar att deras förhållningssätt bygger på ett ständigt ifrågasättande av rådande föreställningar om vad stad är och kan vara (DIS/ORDER u.å).

Ett övergripande syfte är att genom konsultuppdrag, workshops, installationer, föreläsningar och debattartiklar belysa och påverka ojämna maktstrukturer i den urbana miljön (Ibid.).

Figur 23: Kärrtorps torg av HORN.UGGLA. Fotograf: HORN.UGGLA, 2015. <http://korta.nu/rSi>.

Figur 24: Pop-up parken Pallis av White. Fotograf: Zaar, T, 2015. <http://korta.nu/tSi>.

DEN TILLFÄLLIG ARKITEKTURENS FORMSPRÅK

Karl Tyrväinen, anser att det finns ett visst formspråk kopplat till tillfällig arkitektur men att man som arkitekt kan och bör utmana det. Han menar att det är lätt att tänka lastpallar. Han ger ett exempel där han i arbetet med en tillfällig lektya på Gärdet i Stockholm (2015) använde sig av träflis och höbalar. Eftersom det är tillfälligt behöver det ofta vara billigt, lätt att få fram och återvinningsbart. Man vill samtidigt gärna fånga uppmärksamheten eftersom man inte har tiden på sin sida menar han. Han anser att man bör tänka att det ska sticka ut från det som finns i närheten. Även i tillfälliga gestaltningar kan det vara gediget med en välarbetad rumslighet².

Det viktiga är att gestaltningen följer det syfte man har och att man löser de problem man har att arbeta med. Hur länge det ska stå uppe kan ha en avgörande roll för materialval menar han³.

Elsa Uggle och Maria Horn, associerar också tillfällig arkitektur med pallkragar och lastpallar. De menar att den ofta har ett hemsnickrat uttryck⁴.

Miguel Lara och Petter Jacobson anser även de att det är viktigt att tänka på materialval. I deras projekt "Gapahuk på Piedestal" (2014) sökte de något robust men också förfinat. Projektet var en idé som skulle fungera som ett debattinlägg i form av en byggnad, där frågan som skulle diskuteras var gentrifiering. Det byggda resultatet var en del av den ursprungliga idén och var med i utställningen "Reprogramming the City" på Arkitektur och design centrum (2015). Resultatet blev ett vindskydd av rosamålat trä där insidan är i form av en sittmöbel. Gapahuk på Piedestal var en idé som utgick från att kunna vara permanent men förändrades när det blev en tillfällig installation⁵.

Karin Andersson och Johanna Bratel, framhåller precis som Tyrväinen att det är viktigt att tänka på var man gör av materialet efteråt. Det ger en trovärdighet i förslaget om det finns med ett längre perspektiv trots att projektet är tillfälligt⁶.

Tyrväinen lyfter även fram att tillfällig arkitektur kan fungera i olika skalor. Den tillfälliga arkitekturen kan användas som skissverktyg för att testa idéer som

senare kan bli permanenta lösningar⁷.

För att locka in förbipasserande till en tillfällig plats måste man förhålla sig till dess kontext menar Tyrväinen. Tillfällig arkitektur är alltid platsspecifik. För att sticka ut kan man arbeta med starka färger och kontraster mot omgivningen. Han exemplifierar med projektet "Pallis" som stod på Södermalm i Stockholm⁸.

*"Det var verkligen en smällkaramell och det var medvetet"*⁹

I projektet på Gärdet använde man sig av knallgula parasoller för att visa på att det var något nytt som hände på platsen. Tillfällig arkitektur är förlåtande vilket gör att man kan testa extremer¹⁰.

FORM FÖR DISKUSSION OCH DELTAGANDE

Andersson och Bratel tycker det är spännande och viktigt att arbeta med deltagande och ett större samhälls-engagemang som landskapsarkitekt. När de pratar om form kopplat till detta lyfter de fram vikten av att sticka ut i sammanhanget. Det kan också vara intressant att få formen eller färgen i sig att samspela med den fråga man vill diskutera. De menar att tillfällig arkitektur kan vara ett bra sätt att arbeta med större frågor om samhället och kan samtidigt vara ett bra verktyg för dialog med både medborgare och andra aktörer. Det kan vara ett bra sätt att diskutera arkitektur med människor som inte är arkitekter, eftersom man arbetar i skala 1:1 vilket kan öka förståelsen för en plats möjligheter och begränsningar. I kommunikation med kommunen kan tillfällig arkitektur vara ett sätt att visa på att platsen går att förändra menar de. Genom erfarenhet har de sett att människor generellt är positiva till användningen av tillfällig arkitektur. I deras projekt Utmana Lund använde de sig av tillfälliga installationer för att väcka tankar hos folk på stan. Det var skyltar som uppmanade till nya sätt att röra sig i staden¹¹.

Även arkitekterna Horn och Uggle tycker att tillfällig arkitektur kan vara ett bra verktyg för deltagande och dialog. I sitt projekt på Kärrtorpstorg i Stockholm

² Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

³ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

⁴ Elsa Uggle & Maria Horn, HORN.UGGLE, Intervju via mejl 2016-03-03

⁵ Miguel Lara & Petter Jacobson, Vi Arkitektur, Intervju via mejl 2016-03-15

⁶ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videosamtal 2016-04-08

⁷ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

⁸ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

⁹ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

¹⁰ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

¹¹ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videosamtal 2016-04-08

(2015) anordnade de flera olika aktiviteter på platsen, bland annat musik, loppis, mat och teater. Under tiden fanns det flyttbara kuber som folk kunde ställa i olika konstellationer och på så sätt testa olika möjligheter med platsen. Projektet var på en central plats där många passerade till och från jobbet. Horn och Uggle menar att det var en av faktorerna som gjorde projektet lyckat. De bjöd även in barngrupper att delta i formandet av platsen. Att ha olika typer av aktiviteter lockade olika människor till platsen¹².

Tyrväinen anser att tillfällig arkitektur är ett bra medium som öppnar upp för möjligheten att ställa frågor om stadens utveckling och bra som metod för dialog¹³.

I arbetet med den tillfälliga lekytan på Gärdet i Stockholm utgick White från att skapa en lekplats där ekosystemtjänster var temat. I projektet fördes en dialog med barn kring ekosystemtjänster. De lyfte även frågor om hur mycket och vilken typ av grönska som behövs i staden. Frågan berörde på så sätt både lokal och global problematik. I detta projekt var målgruppen barn¹⁴.

Många tillfälliga aktiviteter riktar sig till barn och ungdomar menar Tyrväinen, men han framhåller att det är något man kan förändra och att tillfällig arkitektur kan vara lika bra i skapande av miljöer för till exempel pensionärer¹⁵.

ARKITEKTENS SAMHÄLLSANSVAR

Lara och Jacobson anser att man som arkitekt påverkar samhället i ganska stor utsträckning i sitt dagliga arbete vare sig man är medveten om det eller inte. De utgår från ett samhällsengagemang i mycket av det de gör. De blir både ett bättre och roligare arbete då menar de. De tror fler arkitekter skulle må bra av att arbeta medvetet utifrån större sociala frågor¹⁶.

I sitt projekt "Gapahuk på Piedestal" ifrågasatte de den rådande gentrifieringen. Det är en komplex fråga som hänger ihop med samhället i sin helhet. De menar att det slutändan blir en fråga om politik. Men som arkitekt kan man ta sig an uppgiften att gå in i den storskaliga samhällsplaneringsdebatten. De arbetar dock gärna lokalt och i liten skala, och även där kan

man göra en skillnad och påverka debatten menar de. De talar om att gå ner på gräsrotsnivå även om man som arkitekt ska vara medveten om sin roll och de ifrågasätter om man som arkitekt någonsin kan tillhöra "gräsrötterna". Dock förhindrar inte det att man kan arbeta i gräsrotsinitiativ och på lokal nivå. Man kan sikta både högt och lågt. De framhåller att vissa väljer att bygga själva och andra väljer mer akademiska vägar. Det är viktigt att göra det man verkligen brinner för¹⁷.

*"Är det tillräckligt många som tycker annorlunda borde väl en förändring vara möjlig?"*¹⁸

Lara och Jacobson tror att om hela deras projekt "Gapahuk" hade byggts på den plats den var tänkt hade det skapat stor debatt. Det hade varit ett klart ställningstagande. Idén redovisades först i en lokal tidning och ganska många insändare tyckte till. Både kritiska och positiva röster hördes. Debatten blev dock mer lokal och konkret än ideologisk¹⁹.

Även Andesson och Bratel tycker att arkitekter bör ta ett större samhällsansvar och ta sig an större sociala frågor. De ser ingen problematik med att ta på sig en sådan roll som arkitekt. Den tillfälliga arkitekturen kan öppna upp för möjligheten att ställa spetsiga frågor om samhället²⁰.

Detta är något som även Horn och Uggle lyfter fram. De menar att man bör verka för ett bättre samhälle oavsett yrkesgrupp. Det är bra om arkitekter tar sig an större frågor i samhället. Dock menar de att man har begränsad makt som arkitekt och det krävs ett stort engagemang för att driva viktiga frågor "utanför" projekten²¹.

Tyrväinen tycker även han att man som arkitekt kan ta på sig en större politisk roll och våga ta sig an större frågor. Han påpekar dock att man som anställd måste förhålla sig till hur kontoret ställer sig till detta och att i enskilda projekt finns det en beställare som även de har sin inställning. Men som privatperson skulle han vilja ta på sig en mer politisk roll och göra mer ifrågasättande förslag. Man kan ju även driva frågan på sitt kontor för att få igenom egeninitierade projekt menar han. Men det är inte helt problemfritt att ta på sig den rollen som anställd arkitekt. Han lyfter fram Park(ing)

¹² Elsa Uggle & Maria Horn, HORN.UGGLE, Intervju via mejl 2016-03-03

¹³ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

¹⁴ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

¹⁵ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

¹⁶ Miguel Lara & Petter Jacobson, Vi Arkitektur, Intervju via mejl 2016-03-15

¹⁷ Miguel Lara & Petter Jacobson, Vi Arkitektur, Intervju via mejl 2016-03-15

¹⁸ Miguel Lara & Petter Jacobson, Vi Arkitektur, Intervju via mejl 2016-03-15

¹⁹ Miguel Lara & Petter Jacobson, Vi Arkitektur, Intervju via mejl 2016-03-15

²⁰ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videosamtal 2016-04-08

²¹ Elsa Uggle & Maria Horn, HORN.UGGLE, Intervju via mejl 2016-03-03

day som ett forum där man kan ta på sig en friare roll. Själva eventet ifrågasätter varför bilarna får ta så stor plats i dagens städer²².

Lara och Jacobsen framhåller även de att man måste vara medveten om vem man representerar och hur man går till väga när man ta sig an större samhällsfrågor som arkitekt. Bland annat lyfter de fram att man som arkitekt ofta tillhör den privilegierade "kreativa klassen" vare sig man vill det eller inte. Detta skapar alltid ett visst avstånd till andra grupper och samhällsklasser²³.

RISKER MED TILFÄLLIG ARKITEKTUR

Trots den tillfälliga arkitekturens många fördelar finns det även en del risker med formatet. Tyrväinen menar att det är viktigt att man definierar hur länge projektet ska vara uppe, så att man kan anpassa material, såväl som skötsel. Det kan handla om allt från timmar till år. Om det skulle börja falla sönder är det lätt att det uppfattas som skräpigt och även otryggt. Man måste se det tillfälliga som en del i en process menar han. Man måste följa upp. Det måste finnas en tydlig anledning till att man väljer att göra det tillfälligt. Det tillfälliga kan göra att man befäster en relation till platsen som man sedan tar bort. Vilket kan resultera i en besvikelse hos medborgarna. Det krävs helt enkelt en medvetenhet i skapandet av tillfälliga miljöer för att de ska bli bra även på lång sikt²⁴.

Även Andersson och Bratel talar om vikten att följa upp. De menar att man genom en tillfällig installation ger ett löfte och sen tar man bort det. Risken är att man skapar en miljö för en grupp och när det sen tas bort byggs det bostäder för en annan. Detta är något de kan se i de olika projekt som dyker upp i dagens gamla industriområden som nu är i förändring. För att undvika att skapa till exempel gentrifieringsprocesser är det viktigt att jobba nära de lokala föreningarna och att möta de konflikter som kan uppstå²⁵.

Tyrväinen menar att det är viktigt att vara tydlig med intentionen bakom tillfälliga projekt. De kan finnas en problematik kopplat till gentrifiering. Det är bra att

använda tillfällig arkitektur som en katalysator för att folk ska få upp ögonen för platsen, men man ska vara försiktig så att de som eventuellt nyttjar platsen inte känner sig bortkörda. Gentrifieringsprocessen är väldigt problematisk menar han²⁶.

Horn och Uggle anser att det finns problematik med alla arbetsmetoder om avsikterna inte är ärliga och grundade från beställarens sida. Det är viktigt att vara tydlig med vad man vill undersöka och vad det ska resultera i. Kommunikationen och tydligheten med boende och brukare är mycket viktig menar de²⁷.

Tyrväinen lyfter även fram att det är tråkigt att tillfällig arkitektur, framförallt i Stockholm, är så fokuserad på innerstaden. Han menar att man bör öppna upp ögonen för dess möjligheter även i förorten²⁸.

TILFÄLLIG ARKITEKTUR I SVERIGE

Andersson och Bratel menar att tillfällig arkitektur inte används i så stor utsträckning i Sverige. De tror att det kan bero på att man ofta jobbar inom specifika tidsramar som saknar utrymme för det. Många jobbar mot en beställare och det ingår sällan i beställningen. Det är en kostnad och gör att processen tar längre tid. De lyfter även fram att landskapsarkitekturutbildningen inte tar upp alternativa metoder. Utbildningen är inte ifrågasättande. Som landskapsarkitekt blir man sällan utmanad i sitt sätt att tänka²⁹.

*"Man får lära sig 500 träd men aldrig något om maktfördelning"*³⁰

DIS/ORDER är ett litet kontor som har profilerat sig genom alternativa metoder och förhållningssätt detta har gjort att de fått uppdrag som gett ett annat utrymme än vad den normativa arkitekturpraktiken ofta erbjuder. Varje litet projekt har lett till att de fått göra något större menar de. Nu är de aktuella med att driva projektet Amiralstaden där de arbetar mycket med tillfällig arkitektur och dialogmetoder med brukare och andra aktörer³¹.

Även Horn och Uggle menar att bristen på beställare

²² Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

²³ Miguel Lara & Petter Jacobson, Vi Arkitektur, Intervju via mejl 2016-03-15

²⁴ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

²⁵ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videospel 2016-04-08

²⁶ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

²⁷ Elsa Uggle & Maria Horn, HORN.UGGLE, Intervju via mejl 2016-03-03

²⁸ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

²⁹ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videospel 2016-04-08

³⁰ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videospel 2016-04-08

³¹ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videospel 2016-04-08

som ser värdet av tillfällig arkitektur gör att den inte är så utbredd i Sverige. Det är något nytt men kommer nog mer och mer tror de³².

Tyrväinen tror att en av anledningarna till den låga användningen av tillfällig arkitektur i Sverige ligger i kulturen. I Sverige är man väldigt mån om att alla ska trivas i de offentliga rummen vilket är bra men som konsekvens blir dessa rum ganska likriktade. Han menar att tillfällig arkitektur kan användas för att skapa något annat, blåsa nytt liv i en plats och visualisera hur en plats skulle kunna vara. Det finns ett större utrymme för detta i till exempel San Francisco, Köpenhamn och Berlin där man är mer tillåtande och vågar testa extremer. I Sverige är det fortfarande ganska obeprövat. Han lyfter också fram att byråkratin kan ha en påverkande roll. I Sverige är det svårt med bygglov till exempel. I Berlin och Köpenhamn finns det myndigheter som kan hjälpa till med det. Men det är på gång att bli enklare i Sverige menar han och exemplifierar med *Handboken om medborgardriven stadsutveckling (Fastighetsägarna & White 2016)* som White var med och gav ut och som har påverkat processerna kring tillfälliga aktiviteter i staden. Rent krasst kan man kanske också säga att vi har det för bra i Sverige menar han. Ekonomiskt har vi det ganska bra och man är van vid att myndigheter tar tag i saker. Städer som Köpenhamn har en längre historia kring användandet av tillfällig arkitektur. Ända sedan 1990-talet har tomma hamn- och industriområden blivit tillhåll för pop up-caféer osv. I Sverige har vi inte riktigt haft den utvecklingen, vi har inte haft en riktig ekonomisk kris och inte heller tomma lokaler eller områden i liknande omfattning. I Berlin har det utvecklats en kultur som tillåter folk att ta staden i anspråk³³.

*"Kanske är vi för fega i Sverige?"*³⁴

³² Elsa Ugglå & Maria Horn, HORN.UGGLA, Intervju via mail 2016-03-03

³³ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

³⁴ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

Figur 25: Workshop i Folkets park i Malmö av DIS/ORDER, u.å. Fotograf: DIS/ORDER.
<http://korta.nu/uSi>.

Figur 26: Workshop i Folkets park i Malmö av DIS/ORDER, u.å. Fotograf: DIS/ORDER.
<http://korta.nu/uSi>.

SAMMANFATTNING

Följande text är en sammanfattning av förstudien. De olika kategorierna beskriver i punkter vad vi anser varit viktig kunskap att ta med sig i det fortsatta arbetet.

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR

- Definitionen av tillfällig arkitektur är en pågående diskussion där det inte finns något definitivt svar. Detta gör att definitionen av "tillfällig" är svår och inte alltid den samma för alla.
- Intresset för det tillfälliga finns främst i städer som är en del av den post-industriella ekonomin. Tillgången på övergivna platser i staden verkar vara en avgörande faktor för att öppna upp för tillfällig arkitektur. Berlin är ett sådant exempel.
- Den tillfälliga arkitekturen är i flera fall en reaktion mot de traditionella instrumenten inom byggmarknaden, arkitekturpraktiken och stadsplaneringen och deras oförmåga att möta vissa behov.
- Det är viktigt att ha en plan för vad man vill åstadkomma med tillfälliga projekt så att det inte får konsekvenser som inte är önskvärda. Exempelvis kan det tillfälliga göra att man befäster en relation till platsen som man sedan tar bort. Risken är då att man skapar en miljö för en grupp och när miljön tas bort byggs det bostäder för en annan.
- Tillfällig arkitektur i sig kan inte ses som en absolut lösning på de utmaningar en stad och samhället står inför. Men den kan fungera som inspiration till att utveckla konventionella planeringsprocesser.
- Tillfällig arkitektur kan användas för att belysa och visualisera ett problem som både är platsspecifikt men också handlar om en fråga för hela staden. Det kan också användas för att visa på och möjliggöra alternativa livstilar och väcka frågor kring hur vi lever.
- Arbetet med tillfällig arkitektur sker ofta i innerstaden. Men man bör öppna upp för möjligheterna med tillfällig arkitektur även i andra delar av staden.
- Tillfällig arkitektur har blivit ett verktyg för arkitekter att realisera en ny syn på vad arkitektur är och kan vara.

ARKITEKTENS ROLL OCH SAMHÄLLSANSVAR

- Det vi tar in och våra handlingar både som individer och yrkesverksamma landskapsarkitekter har ideologiska följder.
- En hjälp kan vara att vända sig till etik och politisk teori för att finna svar på om ens förslag är välgrundat och rätt i sitt sammanhang.
- Det krävs en insikt i hur landskapsarkitektur som disciplin och praktik verkar, vilka är dess intressen och hur är dessa intressen inramade.
- Det finns idag många frågor som är värda att uppmärksamma och alla dessa kan bli objekt för designprocesser.
- Alternativa arbetssätt kräver en annorlunda organisering av finansiering och att man bygger nätverk.
- Arkitekter kan själva initiera och utveckla projekt och arkitekt rollen kan vara flexibel och anpassas till projektet.
- Det finns delade åsikter om arkitekter bör ta ett större samhällsansvar och ta sig an större sociala frågor. I slutändan blir det en fråga om politik.
- Man har begränsad makt som arkitekt och det krävs ett stort engagemang för att driva viktiga frågor utanför projektet.
- Som anställd arkitekt måste man förhålla sig till hur kontoret samt beställaren ställer sig till att driva vissa frågor.
- Det är viktigt att vara medveten om att man som arkitekt ofta tillhör den privilegierade "kreativa klassen". Detta skapar därför alltid ett visst avstånd till andra grupper och samhällsklasser.

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR OCH DELAKTIGHET

- Det är viktigt att jobba nära lokala föreningar och att möta de konflikter som kan uppstå för att undvika gentrifieringsprocesser.
- Tillfällig arkitektur kan användas för att uppmuntra olika grupper, både medborgare och andra aktörer, till dialog kring problematik som påverkar och utmanar den byggda miljön.
- Tillfälligarkitektur kan användas för att uppmuntra medborgare till att både lära sig att bygga själva och genom att få vara med och bygga kan de känna större delaktighet i formandet av staden.
- Medborgarna ses som de lokala experterna eftersom de har bäst kunskap om "sina" platser.
- Kommunikationen med beslutsfattare är viktig för att faktiskt få sina idéer implementerade så att det inte bara tar slut när själva projektet är över. I kommunikation med kommunen kan tillfällig arkitektur vara ett sätt att visa på att platser går att förändra.

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR I SVERIGE

- Tillfällig arkitektur används inte i så stor utsträckning i Sverige idag vilket kan bero på man ofta jobbar inom specifika tidsramar där utrymme saknas. Många jobbar mot en beställare och det ingår sällan i beställningen. Det är en kostnad och gör att processen tar längre tid. Byråkratin kan ha en påverkande roll.
- I Sverige är man väldigt mån om att alla ska trivas i de offentliga rummen, vilket är bra men som konsekvens blir dessa rum ganska likriktade.
- I Sverige är man van vid att myndigheter tar tag i saker. Sverige har inte riktigt haft en utveckling av riktig ekonomisk kris och inte heller några tomma lokaler eller områden i liknande omfattning vilket i andra länder har öppnat upp för användningen av tillfällig arkitektur.

TILLFÄLLIG ARKITEKTUR SOM GESTALTNINGSVERKTYG

- Det skrivna ordet kan användas som en del av den tillfälliga gestaltningen.
- Beträffande material används ofta sådant som är billigt, och i form av standardmått och färdiga komponenter på grund av begränsad budget. Donerat och återanvänt material är också vanligt, gärna sådant som går att hitta i närheten. Det ger en trovärdighet i förslaget om det finns med ett längre perspektiv trots att det är tillfälligt.
- Definition av tiden är viktig så att man kan anpassa material, såväl som skötsel. Om det skulle börja falla sönder är det lätt att det uppfattas som skräpigt och otryggt.
- Det kan vara intressant att få formen eller färgen i sig att samspela med den fråga man vill diskutera.
- För att sticka ut kan man arbeta med starka färger och kontraster mot omgivningen. Tillfällig arkitektur är förlåtande vilket gör att man kan testa extremer.
- Tillfällig arkitektur är alltid platsspecifik och man måste förhålla sig till omgivningens kontext.

GESTALTUNGSPROCESS

UPPDRAG

Uppdraget som vi fått av Göteborgs stad, går ut på att utforma en av 18 pop-up parker som ska pryda avenyn 3 juni till 8 augusti som en del av Gothenburg Green World 2016. Tanken med Gothenburg Green World 2016 är att evenemanget ska bidra till den gröna stadsutvecklingen i Göteborgs stad och i regionen på lång sikt. Nyckelord för utställningen är Lust, Inspiration, Hållbarhet och Delaktighet (Göteborgs Stad, u.å, a).

Uppdraget är utlyst av Park- och naturförvaltningen, Göteborgs Stad men eventet sker i samarbete med flera olika aktörer. Utställningsytan är 30,4 m², målbilden är grön stadsutveckling och gestaltningen ska utgå både från sociala och ekologiska aspekter. Varje utställare får en summa på 20.000 kr för bygg- och växtmaterial till parken (ibid.).

PROGRAM

Vårt program innehåller både riktlinjer från kommunen som varje utställare bör förhålla sig till och våra egna programpunkter som bygger på det vi tagit med oss från förstudien.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Fantasifull och innovativ idé.
- Robust och tålig design vad gäller användning och skötsel.
- Grönt och levande material. Materialvalet ska till största del utgöras av levande grönt växtmaterial.
- Social hållbarhet En upplevelse att vistas/mötas i, inte bara att betrakta. Inkludera göteborgarna.
- Ekologisk hållbarhet.
- Genomförbarhet. Idén ska kunna gå att genomföra.
- Parkerna ska vara tillgänglighetsanpassade i den mån det går att ta sig igenom parken från den ena entrén till den andra.
- Maximal lutning inne i parken mot gatan ska vara 5%.
- Markduk och ramverk tilldelas, ramverket får inte förändras.

VÅRA PROGRAMPUNKTER

Programpunkterna är uppdelade så att vissa beskriver den filosofi och kunskap som ligger till grund för vår gestaltning och andra är mer praktiskt inriktade mot själva formen.

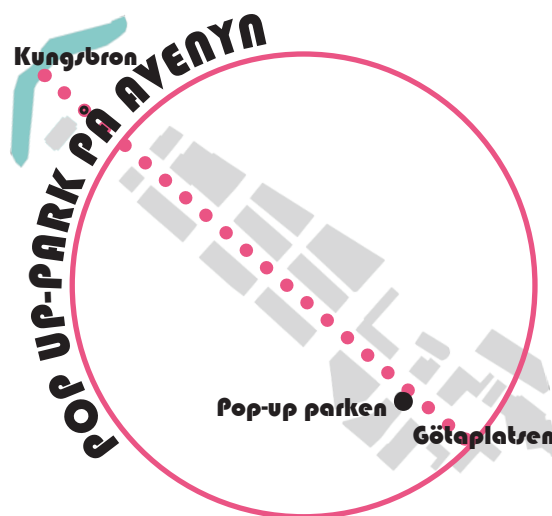
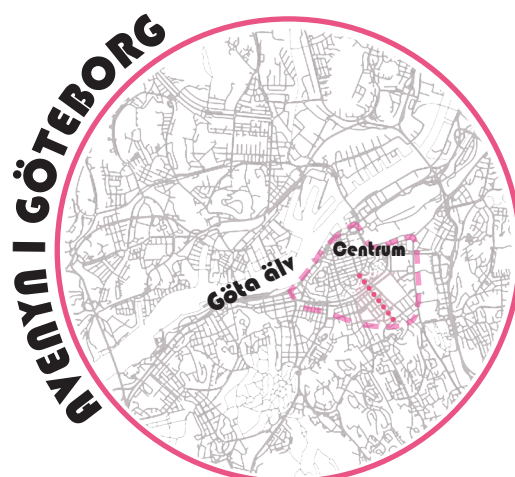
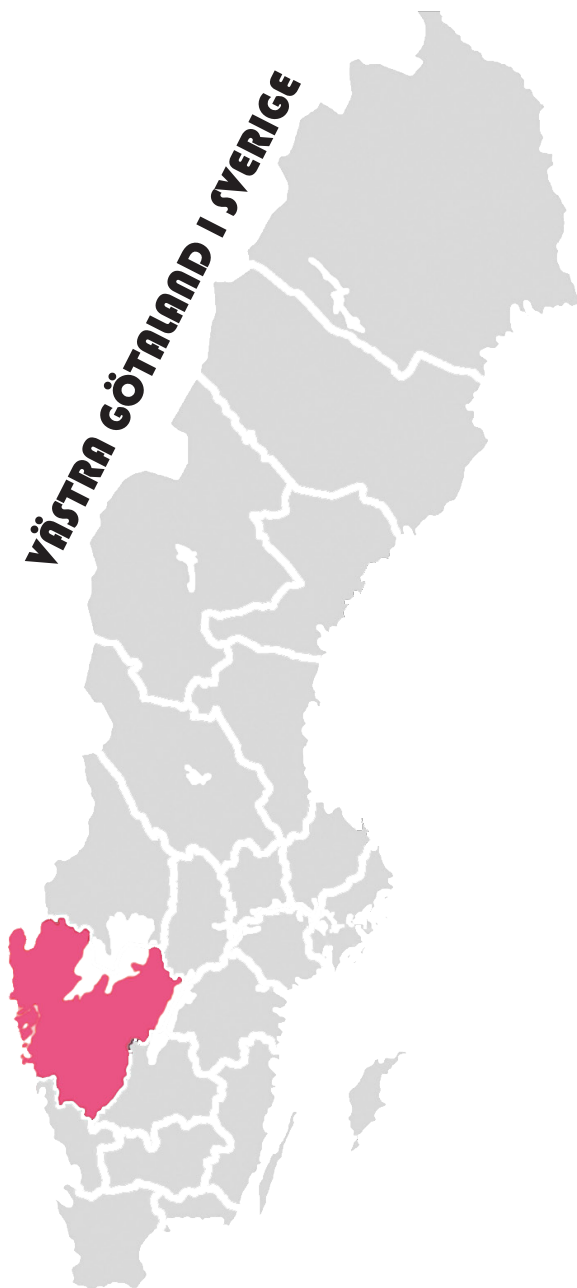
FILOSOFI

- Tillfällig arkitektur har blivit ett verktyg för arkitekter att realisera en ny syn på vad arkitektur är och kan vara. Utformningen av parken blir ett sätt för oss att testa detta.
- Det finns idag många frågor som är värda att uppmärksamma och alla dessa kan bli objekt för designprocesser, till exempel migration, knapphet, utmana planeringens förhållningssätt och skapandet av ojämlikhet. Parken ska användas för att belysa och visualisera en utmaning som är både lokal och global.
- Vi vill använda parken för att uppmuntra till och föra dialog mellan olika grupper, både medborgare och andra aktörer, kring problematik som påverkar och utmanar den byggda miljön.
- Göteborgarna ses som de lokala experterna eftersom de har bäst kunskap om "sina" platser.
- Kommunikation och samarbete med beslutsfattare är viktig för att få igenom en förändring på långsikt.

GESTALTNING

- Det skrivna ordet ska användas som en del av gestaltningen för att skapa en dialog och interaktion mellan medborgarna.
- Färg och form ska samspela med ämnesvalet som ska diskuteras och den aktivitet som ska ske i pop-up parken.
- Starka och glada färger ska användas för att sticka ut och skapa en nyfikenhet som lockar in besökare i parken.
- Gestaltningen bör förhålla sig till omgivningens kontext, i detta fall är kontexten Avenyn i Göteborg.
- Materialet som används i gestaltningen ska vara billigt och bestå av standardmått och färdiga komponenter för att underlätta genomförbarhet och för att hålla budget.
- Materialet som används i gestaltningen ska vara lätt att sortera för att underlätta återvinning eller gå att återanvända efter utställningen.
- Växtmaterialet ska gynna den biologiska mångfalden och vara av en mer vild, fri och öppen karaktär.

LOKALISERING

GÖTEBORG OCH AVENYN

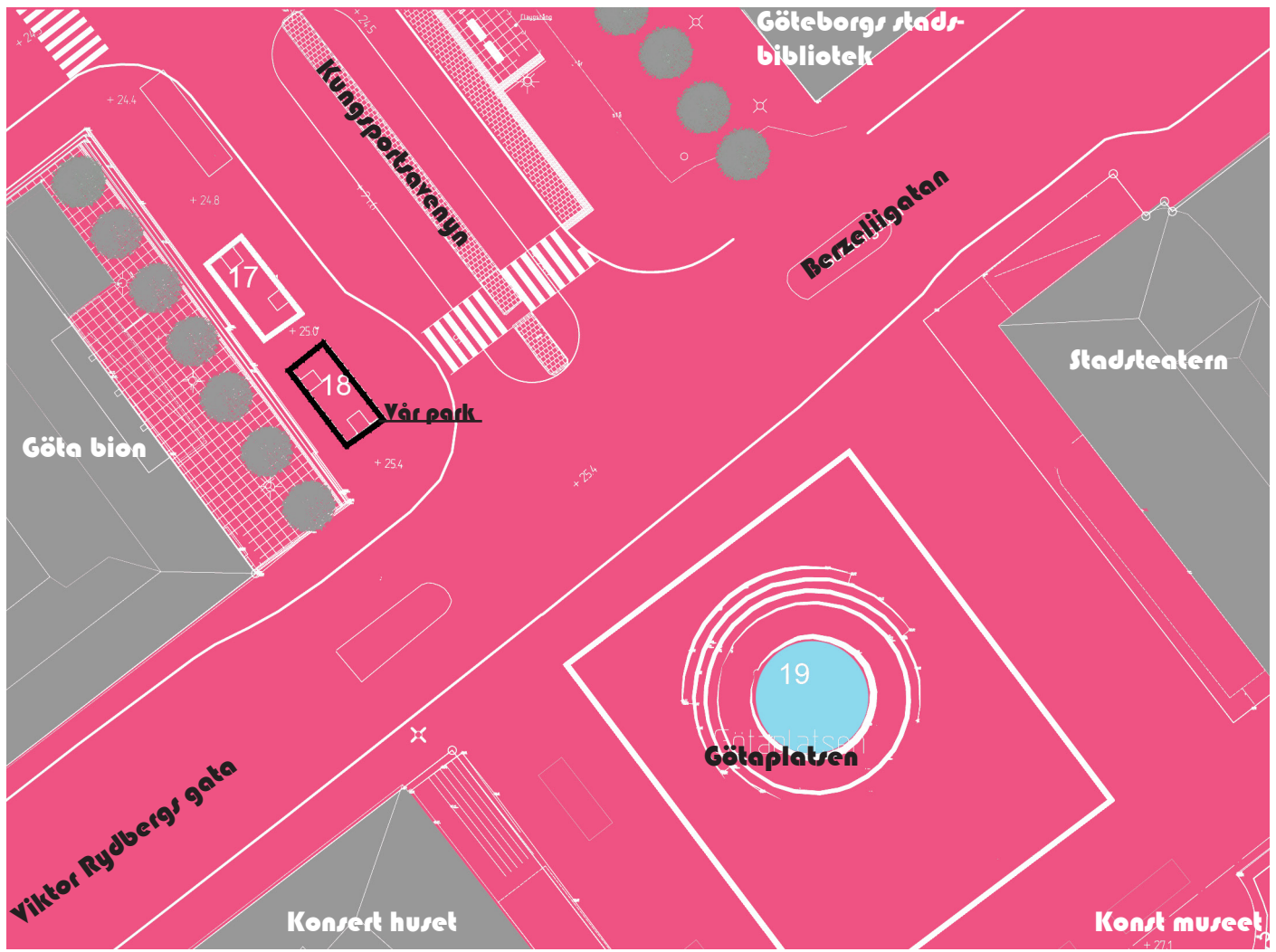
Göteborg är Sveriges andra största stad med en befolkning på ungefär en halv miljon invånare. Staden ligger på Sveriges västkust (Göteborgs Stad, u.å, b).

Avenyn kallas för Göteborgs evenemangsstråk nummer ett och heter egentligen Kungsporsavenyn. Gatan som är 860 meter lång, sträcker sig från Kungsbron till Götaplatsen och är belägen i centrala Göteborg (Avenyförningen, u.å).

SITUATIONS PLAN

PLACERING AV POP-UP PARK

18

Hamlad lindallé

8m

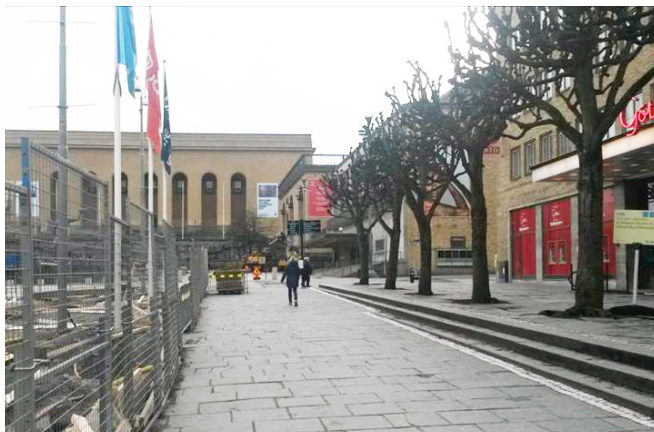
SKALA 1:400

INVENTERING OCH ANALYS

Pop-up parken kommer ligga placerad på gågatan intill Göta bion och den hamlade lindallén. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

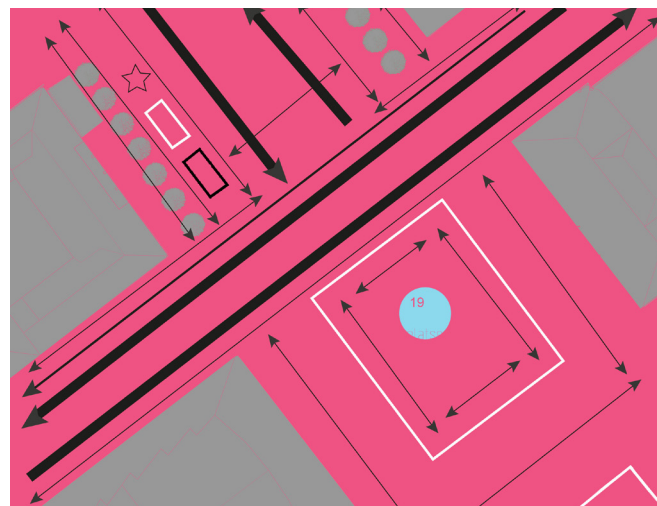
Vy i sydöstlig riktning mot Götaplatsen. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Götaplatsen, högst upp på Avenyn. Bilden visar statyn Poseidon, Konstmuseet och Stadsteatern. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Vy i nordvästlig riktning mot kungsbron. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Analyskarta över rörelse.

GRÄNDE

CYKEL

BIL / BUSS

PLATSBESÖK

För att få en tydligare förståelse för Avenyn som plats, parkens placering och relation till omgivande miljö gjorde vi ett platsbesök. Besöket gjordes den 21 mars 2016 mellan 12.00-15.00.

Avenyn som det heter i folkmun är en livlig gata kantad med butiker, utställaren, caféer, restauranger, konst och kultur. Det är ett välanvänt stråk både dag och natt.

Det finns breda trottoarer för fotgängare att röra sig på. Längs med stora delar av sträckan är dessa 10 m breda. En historisk rest från att det från början fanns förträdgårdar här (Avenyöreningen, u.å). Gatan trafikerades av bussar, bilar, spårvagnar och cyklister.

Idag kantas Avenyn främst av både äldre hamlade, och yngre icke, hamlade lindar.

RÖRELSEMÖNSTER OCH PLACERING

Under vårt platsbesök fick vi intrycket av att alla typer av människor i blandade åldrar rör sig på avenyn. Trots en molnig dag såg vi människor som strosade upp och ner, shoppade eller umgicks på caféerna. En varm sommardag betyder säkert ännu mer liv och rörelse.

Kommunen har valt placera vår pop-up park i hörnet av en korsning vilket innebär att fotgängare kan passera parken på båda sidor och både cyklister och bilister som kör förbi längs med gatan kommer att kunna se den.

VÅR IDÉ

Vi vill använda oss av tillfällig arkitektur i form av en pop-up park i det offentliga rummet för att på ett lekfullt sätt uppmuntra göteborgarna att delta i diskussionen kring segregation och integration i stadsrummet och delge sina förslag på hur de tycker att staden kan arbeta med detta.

"Vilka är dina idéer för att undvika ett Vi och Dom i Göteborg? Hur kan vi skapa en stad där människor från olika delar möts?"

Avenyn är Göteborgs mest centrala huvudgata med ett stort inflöde av folk från hela staden. Genom att ta upp frågan om segregation och integration till diskussion här öppnar vi upp för en vidare grupp medborgare som förhoppningsvis genom aktivt deltagande själva kommer att bli mer medvetna om hur det förhåller sig i deras stad och föra diskussionen vidare.

Nedan följer en motivering för varför vi valt att diskutera ämnet segregation och integration i vår pop-up park i Göteborg.

INTEGRATION - EN AKTUELL FRÅGA FÖR GÖTEBORG

Idag, sett ur ett socioekonomiskt perspektiv anses Göteborg vara en segregerad stad. Det finns stora skillnader mellan olika områden där ekonomiska faktorer som arbetslöshet och låg utbildningsgrad överensstämmer geografiskt med sociala faktorer som hög ohälsa och lågt valdeltagande. Samtidigt leder den gemensamma arbetsmarknaden i Europa till ökad rörlighet över nationsgränser. Dessutom kan migrationen komma att öka på grund av krig, ekonomisk instabilitet och klimatförändringar. Utmaningen ligger i att ta till vara på den kompetens och arbetskraft som migration innebär och samtidigt lyckas med integrationen (Vision Älvstaden 2012).

I visionen för vilken stad Göteborg ska vara år 2021 lyfts flera teman fram, där "bygga broar mellan människor och minska avstånd" är ett av dessa (Ibid.).

Gothenburg Green World 2016 är en del av satsningen inför Göteborgs 400-års jubileum 2021 (Göteborg & Co, u.å.).

I Göteborgs översiktsplan går det att läsa: *"Segregation ska vändas till integration och alla ska kunna vara med och påverka sin egen och stadens framtid"* (Översiktsplan för Göteborg 2009, s.48) Vilket visar på stadens ambition att arbeta med frågan.

EN ANNA RÖST OM SEGREGATIONEN I GÖTEBORG

En person som talar om segregationen i Göteborg är Hanieh Namvar som har grundat organisationen Göthenburgo. Syftet med organisationen är att arbeta för att få göteborgarna att besöka nya stadsdelar och på så sätt komma närmare varandra (Svensson 2016).

Hanieh är uppvuxen i Göteborg och menar att det inte längre går att förneka segregationen. Hon menar att både hon och andra som är från Göteborg vet att staden är uppdelad. Hon fortsätter med att beskriva att det finns folk i staden som inte vet vart Götaplatsen ligger eftersom de aldrig tar sig in till centrum. Motsvarande finns det massor av folk som bor i de centrala delarna av Göteborg och som aldrig besökt Bergsjön eller Frölunda. Hon menar att människor inte möts slumpmässigt och inte heller har något större intresse av att bryta barriärerna. Hon anser att det är viktigt att prata om segregationen för att något ska hända (Svensson 2016).

DET OFFENTLIGA RUMMETS ROLL

Det offentliga rummet har en viktig roll i arbetet med att skapa integration. Enligt Ann Legeby forskare inom urban segregation och urban form på KTH utgör gator, parker och torg en betydelsefull arena för det sociala samspelet och möjliggör ett deltagande i olika samhälleliga processer. De individer eller grupper som ges tillgång till att använda samma offentliga stadsrum ges möjlighet att forma och påverka olika sociala processer som i längden påverkar samhällets utveckling (Kungli-

ga tekniska högskolan u.å.; Berghauser Pont, Legeby & Marcus 2015, s.17).

Frågor värda att fundera över är enligt Ann vilka samhällsklasser som inte finns representerade i det offentliga rummet på en plats, vilka är med och förhandlar om och påverkar samhällets attityder och normer och vilka är det inte? Exempelvis kan man titta på fenomenet män med barnvagn som rör sig ute på offentliga platser. Idag är det ingen som tycker att detta är konstigt, utan snarare något som tillhör det vardagliga. Så var det inte för 20 år sedan. Det är när saker händer på gatan, som våra attityder påverkas. Att som man går till chefen och be om föräldraledigt uppfattas nu som helt normalt, eftersom det är något vi sett och kan relatera till (Legeby 2015).

I Göteborgs översiktsplan och i stadens grönstrategi beskrivs stadens rum som viktiga för att människor ska mötas, sociala nätverk skapas, fördomar motverkas och utanförskap minska. Vidare menar man att parkerna är några av staden Göteborgs viktigaste mötesplatser, de tillhör göteborgarna, de är gratis att vistas i och alla är välkomna. (Översiktsplan för Göteborg 2009, s.85; Grönstrategi för en tät och en grön stad 2014).

WORKSHOP

Syftet med att hålla en workshop var att få fram idéer som ska synas i parken och fungera som en uppstart till diskussion och inspiration för förbipasserande göteborgare på avenyn.

Vi ville vända oss till unga göteborgare, eftersom de utgör stadens framtid och kan ses som de lokala "experterna" med bäst kunskap om sin stad utifrån ungas perspektiv. Utöver ovanstående tänkte vi att ungdomar är en grupp som det inte alltid är så lätt att nå när man bjuder in till dialog och nu hade vi en möjlighet att göra en riktad insats. Dessutom kan det vara så att ungdomar kan ha ett öppnare förhållningssätt eftersom de ännu inte hunnit lära sig vad som anses vara realistiskt eller begränsas av rådande normer i samhället till skillnad från många vuxna människor. Det var också viktigt att hitta en ungdomsgrupp som kunde representera olika stadsdelar i Göteborg eftersom ämnet vi vill diskutera i parken berör hela staden.

UNGDOMSFULLMÄKTIGE I GÖTEBORG

Ungdomsfullmäktige (UF) består av 101 ungdomar mellan 12-17 år från alla stadsdelar i Göteborg. Ungdomsfullmäktige fungerar som ett forum där dessa ungdomar kan träffas och diskutera olika frågor som rör just unga i staden. Det är ungdomarna själva som bestämmer frågeställningarna. Syftet är att ge unga en möjlighet att påverka kommunens nämnder, styrelser, bolag och förvaltningar (Göteborgs Stad u.å, c).

Enligt Paula Aijmer, ansvarig samordnare, så bestod gruppen som blivit invald till Ungdomsfullmäktige just i år övervägande av killar, vilket kan vara en orsak till den ojämlika könsfördelningen bland personerna som anmält intresse till workshopen³⁵. Vi är medvetna om att den här gruppen unga inte kan fungera som representanter för alla ungdomar i Göteborg. Dels eftersom de är engagerade i Ungdomsfullmäktige och antagligen har ett stort intresse för frågor relaterade till stadsutveckling. Dels kan det finnas en risk att gruppen är väldigt homogen beträffande klassbakgrund.

WORKSHOPUPPLÄGG

Tillsammans med 10 ungdomar från ungdomsfullmäktige höll vi en workshop. Gruppen bestod av 10 personer varav 8 killar och 2 tjejer i åldrarna 12-17 år. Vi skickade ut inbjudan via mejl till Paula Aijmer som tog in anmälningar från ungdomarna. Anmälan var helt frivillig och vi visste inte hur många som skulle dyka upp eller vilka förrän vi var på plats i kommunhu-

Deltagare:

- Abukar Abdi Hassan, Västra Hisingen
- Kristoffer Dahl, Örgryte/Härlanda
- Albin Mounayer, Västra Hisingen
- Terese Wihtic, Västra Göteborg
- Azziz Jaballah, Lundby
- Edwin Johansson, Majorna-Linné
- Sara Daniel, Norra Hisingen
- Joel Ertekin, Angered
- Jacob Welander, Örgryte/Härland
- Rasmus Bjelsing, Majorna-Linné

Ungdomarna får en presentation av bakgrunden till projektet och syftet med dagens workshop. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

³⁵ Paula Aijmer, Ungdomsfullmäktige, workshop 2016-03-21.

set i Göteborg.

Genomgången började med en kort introduktion där vi presenterade bakgrunden till och syftet med workshopen. Här ingick också en beskrivning av varför ämnet integration och segregation kan anses vara relevant att diskutera i förhållande till staden Göteborg.

Sedan fick gruppen i uppgift att ta fram idéer som de ville skulle synas i parken. De fick arbeta med text och bild i collageform. Ungdomarna fick själva välja om det ville arbeta i mindre grupper eller enskilt. Frågeställningarna de fick utgå ifrån var:

-Vilka är dina idéer för att undvika ett VI och DOM i Göteborg?

-Hur kan man skapa en stad där människor från olika stadsdelar möts?

-Hur vill du att framtidens Göteborg ska se ut?

Frågeställningarna valdes för att de skulle passa ämnet som vi ville diskutera, ökad integration mellan grupper i staden Göteborg. Eftersom vi var osäkra på ungdomarnas förkunskaper så försökte vi också formulera frågeställningarna utan att använda begrepp som kunde anses krångliga.

Ungdomarna fick avslutningsvis i tur och ordning presentera sina idéer för resten av gruppen. Som ett sista moment hade vi en gemensam diskussion kring hur de upplevt dagen. Deras kommentarer var:

- Kul, man fick släppa loss.
- Man fick vara med och påverka sin egen stad.
- Roligt att arbeta med brainstorming
- Kul med collage och att arbeta med bild.
- Kreativt. Roligt att få vara en del av något större.

Tanken är att de som vill, är välkomna på invigningsdagen för att själva skriva sina idéer i parken.

Från vänster: Albin Mounayer och Abukar Abdi Hassan. Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Från vänster: Azziz Jaballah, Kristoffer Dahl, Edvin Johansson, Terese Wihtic. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Från vänster: Sara Daniel, Joel Ertekin. Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Från vänster: Jacob Welander, Rasmus Bjelsing. Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Dagen avslutades med att ungdomarna i tur och ordning fick presentera sina idéer inför resten av gruppen. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

RESULTAT FRÅN WORKSHOPEN

Här beskrivs de idéer som ungdomarna kom fram till genom workshopen, och som vi eller de själva kommer att skriva i den färdiga pop-up parken. Eventuellt kommer texterna att förkortas på plats. Fotografierna visar idéerna i bild- och textcollage. För att förbättra läsbarheten har vi valt att renskrivna deras idéer i rosa text på sidorna som följer.

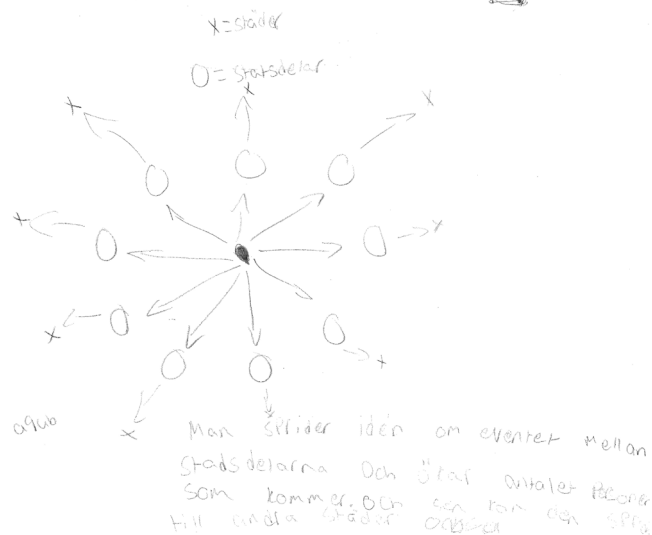
Vilka är dina idéer för att undvika ett VI och DOM i Göteborg?

-”Jag tycker att det vore bra med flera aktiviteter på avenyn för både barn och vuxna. Och ha olika kampanjer. Och ha olika aktiviteter i olika stadsdelar och sprida detta. Man sprider idéen om eventet mellan stadsdelarna och ökar antalet personer som kommer, och sen kan den spridas till andra städer också. Man kan ha allt från parad till dataturneringar. Man kan ha anpassade event/aktiviteter till pensionärer och bebisar. Typ som boul eller teater. Kanske ha fotboll som tex. ortens favoriter. Eller en dataturnering. Vissa barn/vuxna kanske inte är så sociala och bara hör till datorn/mobilen, med en data turnering kan människor med samma hobby träffas och skapa ett socialt band.”

-Albin Mounayer, Västra Hisingen

Albin Mounayer
Västra Hisingen

Jag tycker att det vore bra med flera aktiviteter i avenyn för både barn och vuxna. Och ha olika kampanjer. Och kanske ha olika aktiviteter i olika stadsdelar och sprida detta.

Figur 29: Albin Mounayer, 2016.

Man kan ha från parad till dataturneringar. Man kan ha anpassade event/aktiviteter till pensionärer och bebisar. Typ som Boul eller teater. Kanske ha fotboll som tex ortens favoriter. Eller en data turnering. Vissa barn/vuxna kanske inte är så sociala och bara hör till datorn/mobilen, med en data turnering kan människor med samma hobby träffas och skapa ett socialt band.

Figur 30: Albin Mounayer, 2016.

Hur kan man skapa en stad där människor från olika stadsdelar möts?

–"Folk kommer ej att ta sig till slätten* om de ej behöver det, för exempelvis jobb och skola. Skapa normbrytande vägar och integrera på riktigt!"

–Sara Daniel, Norra Hisingen och Joel Ertekin, Angered.

*Slätten är ett lokalt uttryck för de nordostliga stadsdelarna av Göteborg.

–Skapa mötesplatser!
–Integrera på riktigt!
–Förbättra transportvägarna!

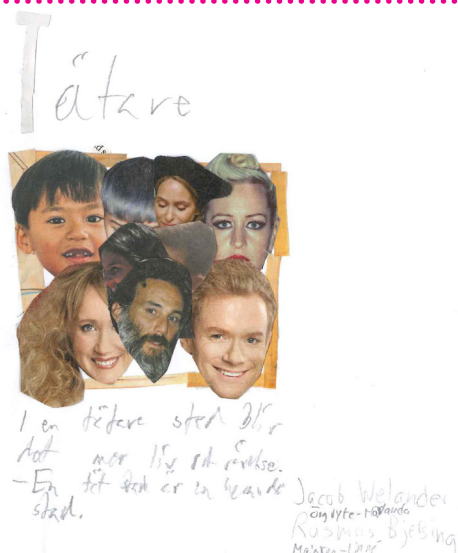

Figur 33: Sara Daniel och Joel Ertekin, 2016.

Puls Stadskänsla

–"Tätare, i en tätare stad blir det mer liv och rörelse. En tät stad är en levande stad!"

– Jacob Welander, Örgryte-Härlanda, Rasmus Bjelsing, Majorna-Linné

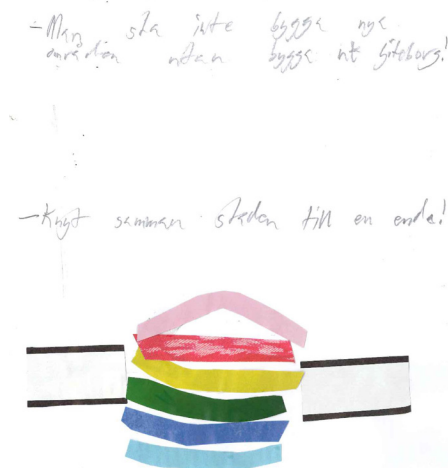

Figur 34: Jacob Welander och Rasmus Bjelsing, 2016.

Prisma av människor!

–"Man ska inte bygga nya områden utan bygga ut GÖTEBORG! Knyt samman staden till en enda, bygg ut hela staden inte nya delar!"

– Jacob Welander, Örgryte-Härlanda, Rasmus Bjelsing, Majorna-Linné

Figur 35: Jacob Welander och Rasmus Bjelsing, 2016.

"Det ska inte behövas åka in till centrum för att sedan komma till en annan stadsdel. Bättre koppling, så att du inte stannar i din egen stadsdel. Vi måste ha mer mötesplatser som Järntorget, då man kan ta de lungt och njuta av den gamla arkitekturen.

Utomhusbio kan användas som en mötesplats och är inte så socialt krävande. Platser där du inte konstant behöver hålla konversationen utan istället kunna vara med och välja att inte säga något alls"

- Abukar Abdi Hassan, Västra Hisingen

Abukar da västra hisingen

Det ska inte behövas åka in till centrum för att sedan komma till en annan stadsdel. Bättre koppling så att du inte stannar i din egen stadsdel. Vi måste ha mer mötesplatser som järntorget. Då man kan ta de lungt och njuta av den gamla arkitekturen.

Utomhus bio kan användas som en mötes-plats och är inte så socialt krävande. Platser där du inte konstant behöver hålla konversationen utan istället kunna vara med och välja att inte säga något alls.

Figur 27: Abukar Abdi Hassan, 2016.

Hur vill du att framtidens Göteborg ska se ut?

ett bra och modernt hus med stora gräsplattor och med saker till skolgång och datorer och wifi

Kristoffer Örgryte
→ härlanda

"Ett bra och modernt hus med stora gräsplattor och med saker till skolgång och datorer och wifi. En stor byggnad, en mötesplats tillsammans med flera små byggnader."

- Kristoffer Dahl, Örgryte/ Härlanda.

Figur 28: Kristoffer Dahl, 2016.

Öppen
Edvin, Majorna - Linné

Lättillgänglig

Natur

Figur 31: Terese Wihtic, Azziz Jaballah och Edvin Johansson, 2016.

Vi hade tänkt oss en öppen plats med öppna, gröna ytor utanför centrum. Gärna en modern, men också en grön plats där människor i alla åldrar kan vara eller hänga. Men för att människor ska lockas dit måste man ha olika aktiviteter som passar alla.

Terese Wihtic, Västra Göteborg

Azziz Jaballah, Lundby

Edvin Johansson, Majorna - Linné

Figur 32: Terese Wihtic, Azziz Jaballah och Edvin Johansson, 2016.

"Vi hade tänkt oss en öppen plats med öppna, gröna ytor utanför centrum. Gärna en modern men också en grön plats där människor i alla åldrar kan vara eller hänga. Men för att människor ska lockas dit måste man ha olika aktiviteter som passar alla."

- Terese Wihtic, Västra Göteborg,
Azziz Jaballah, Lundby,
Edvin Johansson, Majorna-Linné

GRÖNT

NATUR

MODERNT

MÖTESPLATSER

LÄTTILGÄNGLIG

INTEGRERAT

UTANFÖR CENTRUM

SKISSPROCESS

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

SKISSA I SKALA 1:1

För att få en känsla för storleken på pop-up parken valde vi att gå utomhus och skissa i skala 1:1. Detta hjälpte oss också att bättre förstå hur fördelningen mellan olika ytor bör förhålla sig till varandra och vilket utrymme vi egentligen har att röra oss med. Kraven på minst 0,9 m bredd på gångvägen på en sådan liten yta blev ganska styrande för hur fördelningen av ytan slutligen kom att se ut.

VÄRDEORD OCH INSPIRATION

För att hitta en form till gestaltningen arbetade vi med "värdeord" samtidigt som vi sökte inspiration med hjälp av bilder. Det var viktigt att försöka få form och färg att samspela med den fråga vi ville diskutera i parken.

Värdeorden fick vi fram genom att associera fritt kring hur en gestaltning av en pop-up park där medborgare ska uppmuntras till att diskutera integration kan se ut.

BRYTA SIG IGENOM

KLOTTERPLANK

GENOMSLÄPPLIG VÄGG

UTROPSTECKEN

ÖPPET OCH FRITT

ENAD STAD

FÖRA SAMMAN

MÖTAS

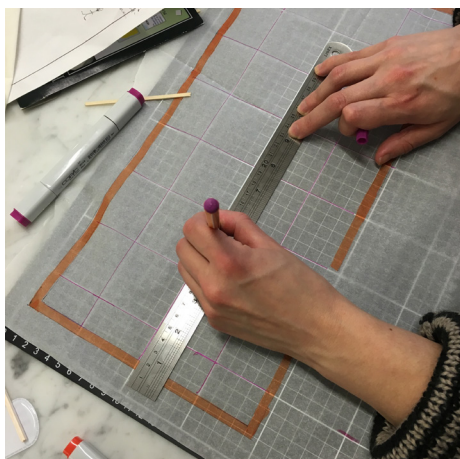
TA I ANSPRÅK

STADSSILHUETT

KOMMA TILL TALS

Figur 36: Blue Stick Garden, 2006. Fotograf: Caribb. <http://korta.nu/HSi>.

Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

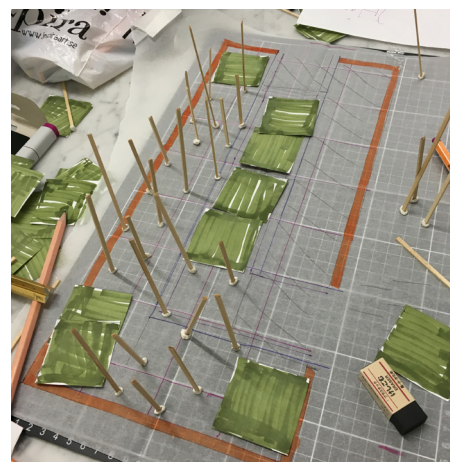
Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

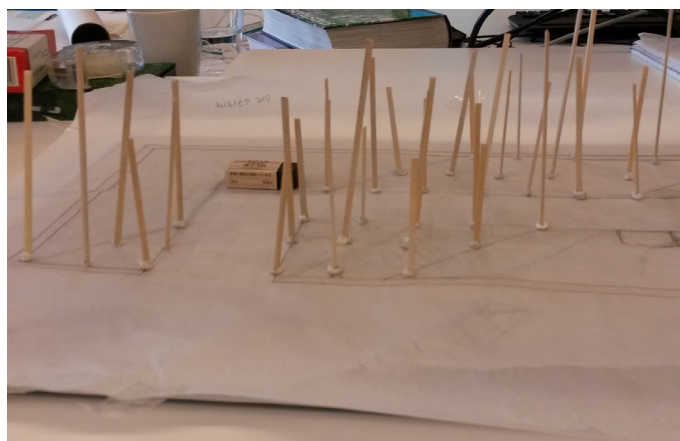
Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

SKISSA I MODELL

Sedan var det bara att börja skissa i modell. Vi valde att skissa i modell för att försöka få en mer tredimensionell känsla för platsen och för hur tillägg och förändringar påverkade gestaltning och upplevelse. Vi fastnade tidigt för idén att använda oss av brädor på något sätt i gestaltningen.

Vi sökte en gestaltning där ytorna med växtmaterial och ytorna med brädor samspelade på ett bra sätt med varandra samtidigt som ytorna av byggnadstekniska och skötselmässiga skäl var tvungna att hållas separerade.

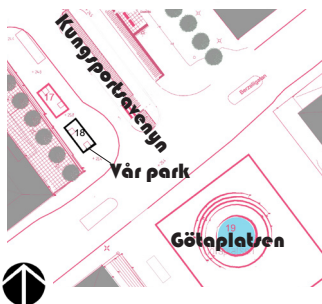
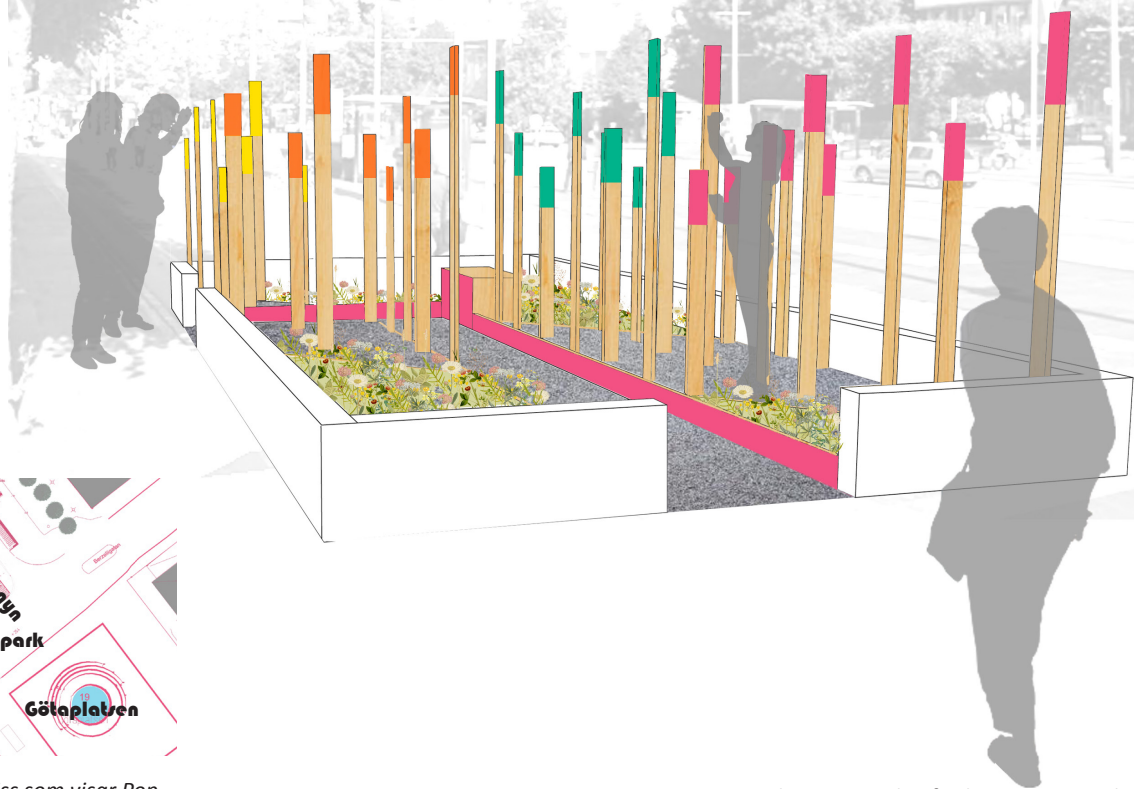
Gestaltningen skulle inte uppmuntra besökare till att gå på växtmaterialet på grund av risken för högt slitage

samtidigt som vi ville locka besökare att röra sig bland brädorna.

En annan utmaning var att vi bara kunde bygga uppåt och inte gräva ner något eftersom underlaget på avenyn är asfalt. Detta i kombination med kraven på tillgänglighet gjorde att vi fick höja upp alla ytor förutom gångvägen.

GESTALTNINGSFÖRSLAG

typ Hammarkullefestivalen?
Kalla ut alla stadsd
Allt behöver inte ske i centrum.
Bygg inte nya områd
inte Göteborg med förorter.
Kalla allt för Göteborg

Orienteringsskiss som visar Pop-up parkens placering.

Perspektivet visar den färdiga pop-up parken, sett från nordvästlig riktning med Götaplatsen i ryggen.

SKRIV IHOP GÖTEBORG!

Vi har fått i uppdrag av Göteborgs stad att utforma en av 18 pop-up parker som ska pryda avenyn mellan 3 juni och med den 8 augusti som en del av Gothenburg Green World 2016. Nyckelord för utställningen är Lust, Inspiration, Hållbarhet och Delaktighet (Göteborgs Stad, u.å, a).

Utställningsytan per utställare är 30,4 m², målbilden är grön stadsutveckling och gestaltningen ska utgå både från sociala och ekologiska aspekter. Varje utställare får

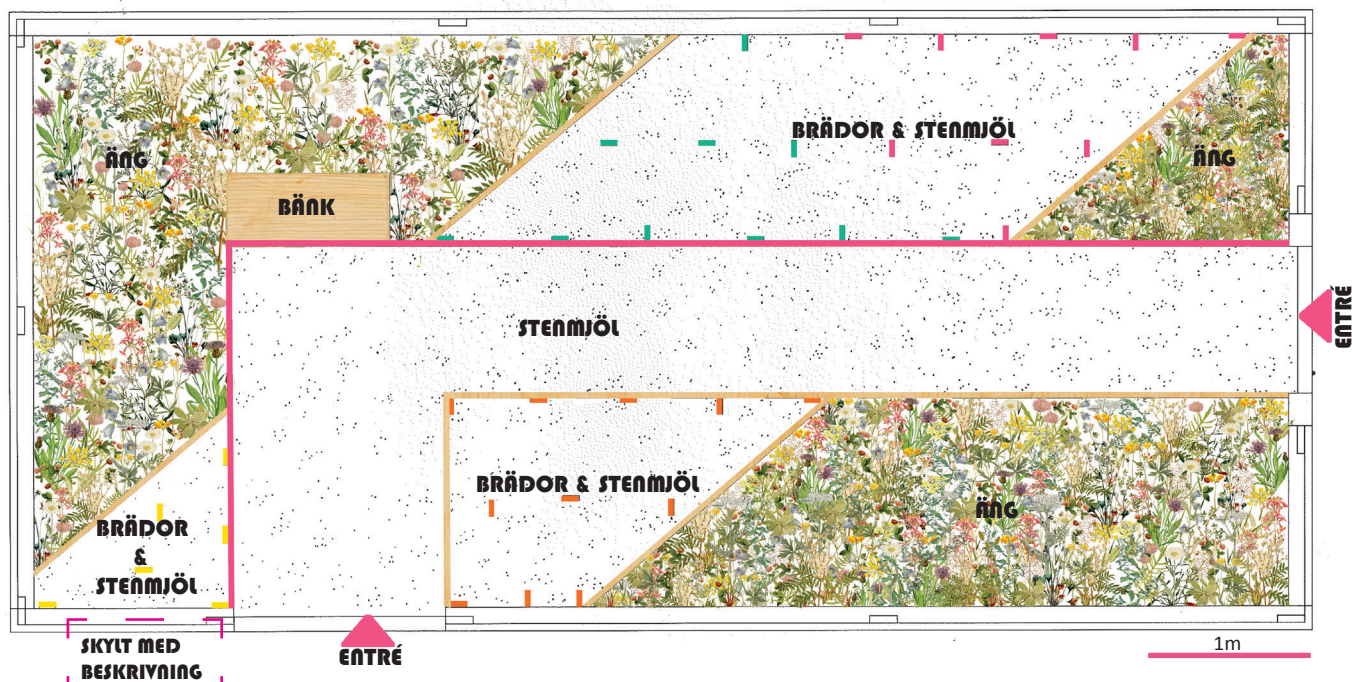
en summa på 20.000 kr för bygg- och växtmaterial till parken (ibid.).

Vår pop-up park är placerad i hörnet av en korsning högst upp på Kungsportsavenyn (avenyn) i närheten av Götaplatsen.

Tillfällig arkitektur har blivit ett verktyg för arkitekter att realisera en ny syn på vad arkitektur är och kan vara. Pop-up parken på Avenyn är en chans för oss att göra vår egen tolkning av hur det kan fungera och se ut i fysisk form.

Då alla frågor kan vara en del av en designprocess använder vi oss av parken på Avenyn för att på ett lekfullt sätt uppmuntra göteborgarna att delta i diskussionen kring integration i deras stad. Vi har valt att kalla vårt förslag **SKRIV IHOP GÖTEBORG!**

ILLUSTRATIONSPLAN

SKRIV IHOP GÖTEBORG!

Kom in och delta i diskussionen om stadens framtida utveckling. *Vilka är dina idéer för att undvika ett Vi och Dom i Göteborg? Hur kan vi skapa en stad där människor från olika stadsdelar möts?*

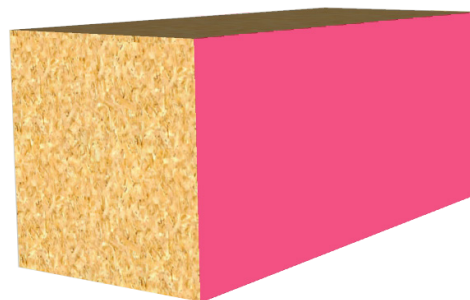
Använd brädorna som finns utplacerade i parken och SKRIV IHOP GÖTEBORG. Ta ett foto och för diskussionen vidare i sociala medier. Eller prata med de andra som med pennan i hand vill skapa en mer integrerad stad.

Instagram: @skrivihopgoteborg

#skrivihopgoteborg

Facebook: SKRIV IHOP GÖTEBORG!

Texten står på skylten invid parkens entré.

Bänken, tillverkad i spånskiva finns där för den som vill ta en kort paus och njuta en stund bland ängsblommorna. Bänken går också alldeles utmärkt att skriva på.

Pop-up parken är indelad i ytor av äng och stenmjöl. Brädor finns utplacerade i alla stenmjölsytor förutom i gången genom parken. Ytorna med växtmaterial och ytorna med brädor samspelar med varandra och är jämt fördelade över parken samtidigt som dessa ytor av byggnadstekniska och skötselmässiga skäl hålls skilda åt. Alla ytor förutom gången är upphöjda 15 cm från marken.

Det finns två entréer till parken vars placering i och med ramverket var given på förhand. Gången är placerad så att besökare passerar genom ett landskap av äng och brädor när man rör sig genom parken. På så sätt kommer man i kontakt med brädorna utan att behöva kliva upp bland dem.

Brädorna är arrangerade med ett mellanrum på ca 60 cm som gör det möjligt för besökare att röra sig mellan dem.

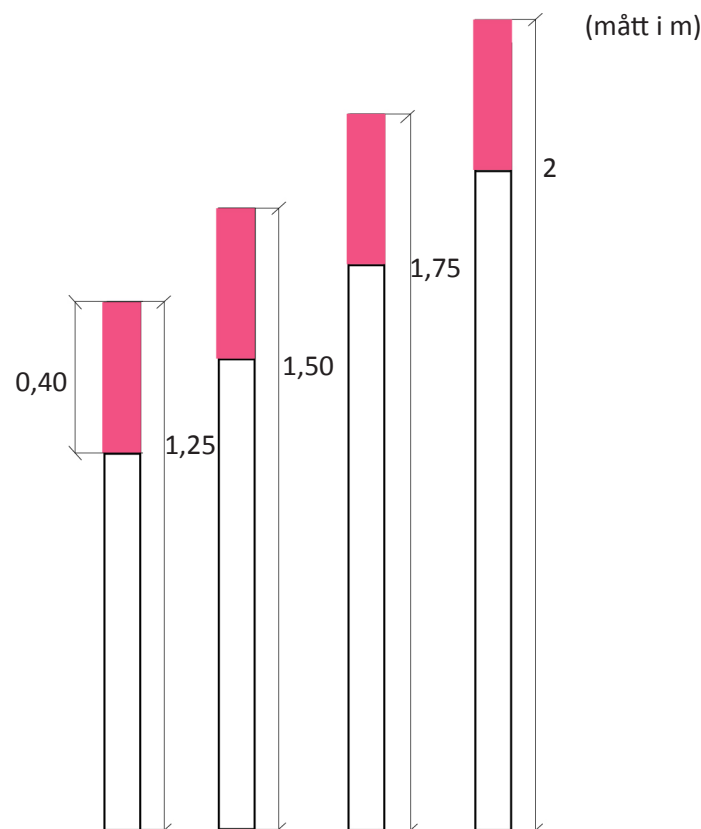
På informationsskylten som finns placerad invid parken uppmanar vi besökare att använda brädorna för att skriftligen dela med sig av sina tankar och idéer på hur

Göteborg kan bli en mindre uppdelad stad. Tanken är att parken ska fungera som en fysisk dialogplattform där besökare både kan beskriva sina idéer och läsa andras.

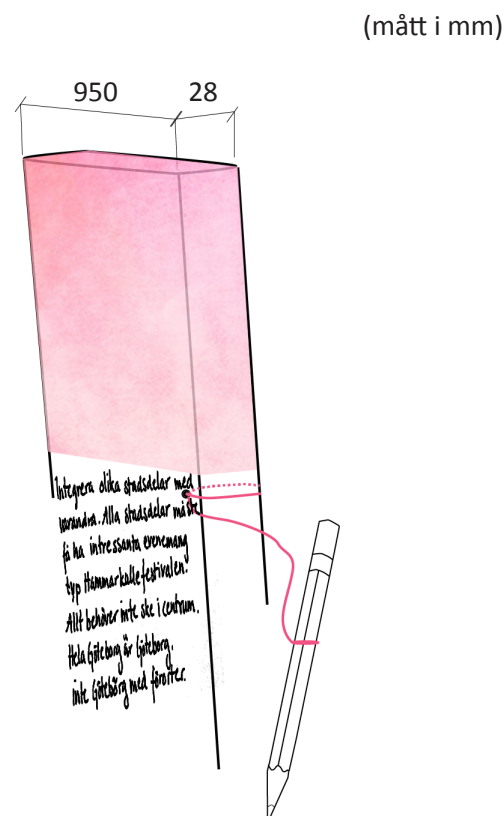
Vi uppmuntrar också alla besökare att fotografera och ladda upp sitt bidrag på facebooksidan och instagramkontot som vi skapat. Användningen av sociala medier kan öppna upp för fler att delta i diskussionen eller bara ta del av det som skrivs. Det är också ett sätt för oss att dokumentera informationen så att kommunen om intresse finns, kan få tillgång till förslagen och förhoppningsvis använda dem.

Ungdomarnas idéer från workshopen med Ungdomsfullmäktige kommer att stå skrivna i parken med syfte att fungera som inspiration för andra besökare.

Avenyn i centrala Göteborg har ett stort inflöde av folk från hela staden. Genom att ta upp diskussionen här öppnar vi upp för en vidare grupp medborgare som förhoppningsvis genom aktivt deltagande själva kommer att bli mer medvetna om hur det förhåller sig i deras stad och därför vilja föra diskussionen vidare.

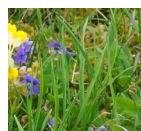

Brädorna är sågade i fyra olika längder som varierar i parken för att få till en känsla av rörelse och stadslandskap. En skog av utropstecken, förhoppningsvis fyllda med uppmaningar som kan väcka inspiration till att finna fler lösningar på hur Göteborg kan bli en mindre uppdelad stad.

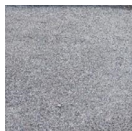

Det skrivna ordet används som en del i vår gestaltning för att föra en dialog med, och inkludera göteborgarna. Vid varje bräda hänger det en penna som besökarna kan använda för att skriva sina idéer i parken.

MATERIAL

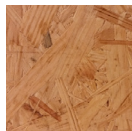
Äng Figur:37

Stenmjöl

Trä

Spånskiva

Figur 37: Äng. Alvena lindaräng, Gotland. Fotograf: Simonsson, H, 2016. <http://korta.nu/LSi>.

Stenmjöl, Trä och Spånskiva. Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Materialet som används i gestaltningen ska vara billigt och bestå av standardmått och färdiga komponenter för att underlätta genomförbarhet och för att hålla budget. Markmaterialet har valts utifrån att alla besökare ska kunna röra sig genom parken. Vi har använt oss av obehandlat virke för att undvika gifter och allt material går att återvinna eller återanvända.

Växtmaterialet har valts utifrån sin vilda, fria och öppna karaktär som passar väl ihop med vårt tema, integration.

FÄRG

Starka, lysande färger gör att parken syns och inger en positiv känsla, trots allvaret i valet av ämne. Avenyn är en gata med många intryck och detta är ett festligt evenemang. Därför vill vi använda färger som drar uppmärksamheten till sig och kan locka in besökare i parken.

Figur 43: Fotograf: Anderberg, A-L, 2008. http://korta.nu/_Si.

Figur 42: Fotograf: Anderberg, A-L, 2009. <http://korta.nu/XSi>.

Figur 41: Fotograf: Anderberg, R, 2011. <http://korta.nu/WSi>.

Figur 40: Fotograf: Anderberg, A-L, 2011. <http://korta.nu/TSi>.

Figur 39: Fotograf: Anderberg, A, 2004. <http://korta.nu/RSi>.

Figur 38: Fotograf: Anderberg, A, 2010. <http://korta.nu/QSi>.

ÄNG

I parken används färdig ängsmatta med olika arter av svenskt ursprung. Ängsmattan som vi valt lämpar sig för de flesta torra och friska marktyper (Veg Tech u.å).

Ängen har en vild, fri och öppen karaktär som passar väl ihop med vårt tema, integration och inkludering.

Vi var ute efter ett tåligt växtmaterial med låga skötselkrav under tiden som eventet pågår. Ängsmattan behöver endast vattnas och kommer att få växa fritt utan att klippas. En risk som finns är att ängsmattan kommer att utsättas för högt slitage. Extra växtmaterial finns till hands om förbättring skulle behövas. Vi hoppas dock på praktfull blomning vilket är särskilt viktigt i ett

sammanhang som detta. Dessutom gynnar ängen den biologiska mångfalden och i och med det också den ekologiska hållbarheten. Vilket var ett av kommunens krav gällande just växtmaterialet. Om ängen fortfarande mår bra vid avetablering av parken så finns möjlighet att med kommunens hjälp skänka växtmaterialet till förskolor i området.

Figur 44: Fotograf: Anderberg, A-L, 2005. <http://korta.nu/1Ti>.

Figur 45: Fotograf: Anderberg, R, 2008. <http://korta.nu/2Ti>.

Figur 46: Fotograf: Anderberg, A, 2005. <http://korta.nu/3Ti>.

Figur 47: Fotograf: Anderberg, A-L, 2005. <http://korta.nu/QTi>.

Figur 48: Fotograf: Anderberg, A-L, 2008. <http://korta.nu/RTi>.

Figur 49: Fotograf: Anderberg, A-L, 2008. <http://korta.nu/STi>.

Figur 50: Fotograf: Anderberg, A, 2008. <http://korta.nu/TTi>.

Figur 51: Fotograf: Anderberg, A-L, 2004. <http://korta.nu/UTi>.

Figur 52: Fotograf: Anderberg, A, 2008. <http://korta.nu/VTi>.

Figur 53: Fotograf: Anderberg, A, 2000. <http://korta.nu/WTi>.

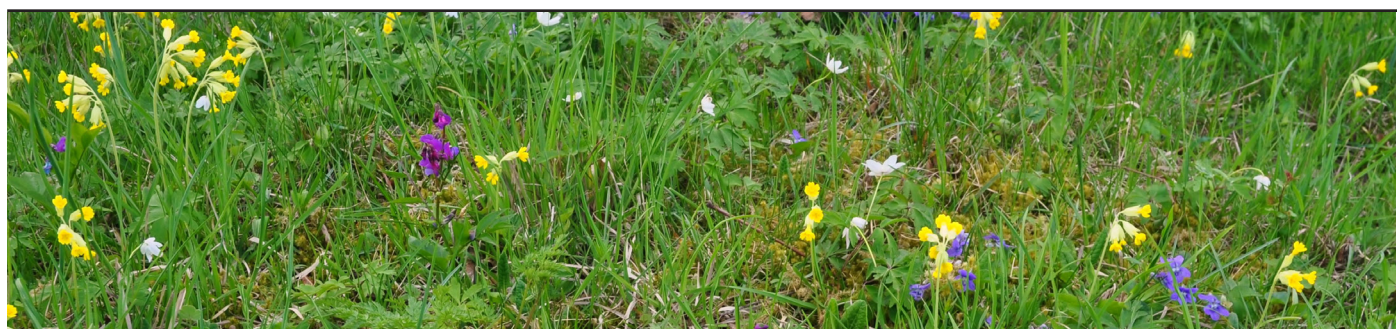
Figur 54: Fotograf: Anderberg, A-L, 2004. <http://korta.nu/XTi>.

Figur 55: Fotograf: Anderberg, A, 2000. <http://korta.nu/YTi>.

Figur 56: Fotograf: Anderberg, R, 2005. <http://korta.nu/ZTi>.

Figur 37: Bilden visar svensk ängsvegetation. Alvena lindaräng, Gotland. Fotograf: Simonsson, H, 2016. <http://korta.nu/LSi>.

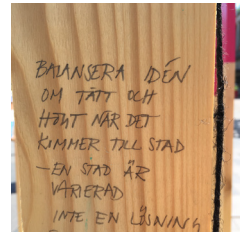
SÅ HÄR BLEV DEN!

Beträffande gestaltningen blev det faktiskt precis som vi ritat, trots många turer med felleverans av virket och mycket problemlösning på plats. Det vi också kan konstatera är att personer skriver i parken. Sen kanske inte alla håller sig till ämnet.

Vi kan tyvärr inte vara på plats hela tiden, men hoppas att besökare laddar upp sina förslag på Facebook och Instagram. Vi kommer också besöka parken ett par gånger för att dokumentera deras idéer men också för att hålla efter den. Ungdomarna från workshopen med Ungdomsfullmäktige kunde tyvärr inte komma på invigningen men vi kommer att se till att deras idéer kommer att skrivas i parken antingen av oss eller av dem själva vid ett nytt möte.

Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Fotograf: Emma Uvenberg, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

Fotograf: Dafni Sarakinis, 2016.

DISKUSSION

Vår ingång till detta examensarbete var att vi båda två funderat mycket kring vår blivande yrkesroll som landskapsarkitekter och särskilt nu när utbildningen börjar närma sig slutet. Det i kombination med möjligheten att få gestalta en pop-up park i Göteborg resulterade i vårt syfte. Syftet att gestalta en pop-up park som uppmuntrar till att föra en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser.

Stundtals har processen varit snårig och ibland har vi själva undrat vad vi egentligen söker och vart vi är på väg. Vi gick in i den här arbetsprocessen med mycket vilja och engagemang vilket resulterade i att det ibland har varit svårt att avgränsa sig och få syn på vart tyngdpunkten i examensarbetet ska ligga. Mycket utav arbetet bygger dessutom på personliga uppfattningar om arkitektens roll och tillvägagångssätt både hos de kontor vi tittat på men också inom den litteratur vi använt. Detta kan tyckas vara problematiskt då man oftast förväntas presentera en mer objektiv bild av de man studerar, samtidigt som det varit just det här perspektivet vi varit ute efter att undersöka i vårt examensarbete.

Nedan följer en diskussion kring metod, frågeställningar och resultat. Även framtida forskningsfrågor presenteras.

METOD

Vårt syfte var att gestalta en pop-up park som uppmuntrar till att föra en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser. För att kunna göra detta valde vi att titta på hur utvalda kontor praktiskt gick tillväga men vi var också intresserade av att förstå vad den samhällskritik som finns i tillfällig arkitektur grundar sig på och varför samhällskritiska arkitekter hittar ett uttrycksmedel i tillfällig arkitektur.

LITTERATURSTUDIER

Vi upplever att det varit en utmaning att hitta litteratur som beskriver denna kombination, särskilt vetenskaplig sådan. Det finns mycket tidskriftsartiklar som beskriver tillfällig arkitektur men som nämnts i arbetet så är det ett brett begrepp och vi var främst intresserade av vissa aspekter. Samtidigt finns det flera alternativ vad gäller arbetsmetoder och uttryckssätt för arkitekter som har ett starkt samhällsengagemang och förhåller sig kritiskt till traditionella tillvägagångssätt. Det var också svårt att veta vart vi skulle börja leta för att hitta den litteratur vi sökte. Det var som en process i sig, först när man hittat vad man sökt så visste man exakt var man skulle leta. Utmaningen att hitta underlag tror vi beror på en kombination av att det var svårt att tidigt i processen precis definiera vad vi sökte och att ämnet i sig fortfarande är så pass nytt att det inte finns så mycket teoretiskt underlag. Dock anser vi att vi ändå lyckades hitta om än få, men relevanta källor för det vi ville undersöka.

FÖRELÄSNINGAR

Föreläsningarna fungerade som ett bra komplement till litteraturstudierna eftersom vi fick tillgång till uppdaterad kunskap. Dessutom så reflekterade Tatjana Schneider självkritiskt över sitt eget projekt som gav en mer nyanserad bild av både Spatial Agency och tillfällig arkitektur än vad vi själva lyckats få fram från litteraturen.

KRITERIERNA FÖR URVAL AV KONTOR

Studierna av kontoren gjordes för att hitta inspiration till hur arkitekter praktiskt kan arbeta med tillfällig arkitektur som ett uttrycksmedel för att ställa kritiska frågor om samhällsutvecklingsprocesser. Vi valde att titta på både internationella och svenska kontor då användandet av tillfällig arkitektur i kombination med starkt samhällsengagemang än så länge verkar vara vanligare internationellt än i Sverige. Dock är det i den svenska kontexten som vi förväntas verka i vårt framtida yrkesliv vilket gjorde det intressant att studera även svenska kontor. Till en början försökte vi inrikta oss på bara landskapsarkitektkontor eftersom landskapsarkitekt är vår yrkesroll. Dock var det väldigt svårt att hitta rena landskapsarkitektkontor som arbetade på det

här viset. De flesta grundarna av kontoren har en blandad bakgrund och det verkar vara fler arkitekter än landskapsarkitekter.

Kriterierna fungerade både som vägledning och avgränsning beträffande urvalet. De utformades med inspiration från Tatjanas Schneiders föreläsning parallellt med studierna av kontoren. Ett annat tillvägagångssätt hade varit att sätta upp fullständiga kriterier redan från början, men vi ansåg att vi saknade tillräcklig kunskap om fältet för att kunna veta hur vi skulle utforma kriterier på bästa sätt. Kontoren som vi valde skiljer sig åt genom att de uppfyller olika kriterier i olika grad. Vi ville visa på den variation av tillvägagångssätt som finns. Kriterierna för internationella och svenska kontor var samma. Dock har det varit svårare att hitta svenska kontor som lever upp till kriterierna vilket inneburit att vi varit tvungna att ha lägre krav på dessa.

INTERVJUER MED SVENSKA KONTOR

Frågorna i intervjuerna med de Svenska kontoren har alla berört samma teman. Varje kontor har också fått svara på frågor som varit utformade utifrån deras unika erfarenheter. Det finns ett kontor som fått mer specifika frågor än de andra, och det är Vi arkitektur. Vi valde att göra så eftersom deras projekt "Gapahuk på piedestal" var det som startade igång hela tankeprocessen kring hur man skulle kunna arbeta med tillfällig arkitektur i vårt eget gestaltningsarbete. Styrkan med intervjuerna var att de gav oss möjligheten att både få fram mer detaljerad och specifik information angående tillfällig gestaltning men också diskutera vårt ämne på en djupare nivå.

GESTALTNINGSPROCESS

De skissmetoder vi använde var att skissa utomhus i skala 1:1 och skissa i modell. I det här fallet passade dessa skissmetoder bra eftersom vi hade en väl avgränsad yta att arbeta med. Det positiva med att arbeta i modell var att vi kunde skissa tillsammans och diskutera samtidigt som vi provade oss fram vilket visade sig vara produktivt. Genom att skissa i skala 1:1 fick vi också en känsla för hur det faktiskt kunde upplevas att röra sig genom parken. Värdeorden fungerade som hjälpmedel för att koppla samman formen med ämnet vi valt att diskutera i parken. Det var viktigt för oss att gestaltningen inte bara byggde på kriterier kopplade till tillfällig arkitektur utan också symboliserade valt tema. Slutligen hade vi önskat att vi kunnat lägga mer tid på själva skissprocessen och hunnit prova oss fram ytterligare även om vi är nöjda med hur resultatet slutligen blev.

FRÅGESTÄLLNING I

Hur har utvalda kontor använt sig av tillfällig arkitektur som uttrycksmedel för att föra en dialog om de politiska och sociala krafter som formar den byggda miljön?

MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR

Kontoren som vi valt att studera visar på en variation av möjligheter att ta en tydlig social och politisk ställning som arkitekt och ställa frågor om samhällets utveckling genom tillfällig arkitektur. Det man dock måste inse är att man har begränsad makt som arkitekt och att det kan vara svårt att driva vissa frågor som anställd konsult. Detta är något vi uttryckligen fick höra från svenska arkitekter som var med i vår intervjustudie. Flera av dem ville göra mer både med tillfällig arkitektur och driva större frågor i samhället men de ansåg det svårt i det system de var en del av. Det krävs också ett stort samhällsengagemang för att orka driva frågor utanför de uppdrag man redan har.

Många av de kontor vi studerade startade från grunden för att få möjlighet att arbeta med alternativa metoder. De var ofta grundade på en stark filosofi som sedan genomsyrade deras arbete. Genom att kunna styra sitt arbete kunde de även ta mer egna initiativ och utveckla andra typer av nätverk. Flera av kontoren kan driva projekt med stor delaktighet från både medborgare och andra intressenter samt bygga upp processer på längre sikt. Dock visar vår studie att det kan vara en utmaning att till en början få verksamheten att gå ihop. Kontor som exempelvis Assemble betalade sitt första projekt Cinoreum ur egen ficka och några på konto-

ret arbetar deltid med att undervisa på universitet (Edgerley, F & Jones, L. 2015). Samtidigt har Assemble ändå lyckats hitta en annorlunda metod beträffande finansieringen som gör att de kan agera mer fritt och till och med blivit prisade för sina arbetsmetoder. En annan ekonomisk aspekt är att tillfällig arkitektur inte kräver att man har enorma resurser till förfogande och att de flesta av kontoren återanvänder och lånar ihop material till sina projekt. På så sätt blir projekten enklare att genomföra trots stram budget.

Slutligen så är det viktigt att lyfta fram den kritik som Tatjana Schneider framför gentemot tillfällig arkitektur (Schneider 2016) vilket också vi anser innefattar användningen av konceptet som uttrycksmedel för att föra en dialog om de politiska och sociala krafter som formar den byggda miljön. Hon menar att de platser som är utformade av kontor som till exempel Raumlabor kan anses roligare och mer flexibla men de skapar inte en grundläggande omvärdering och reflektion om hur arkitektur och rum skapas. Det blir svårt att få igenom någon långsiktig förändring, när dessa projekt inte förankras i något system (Schneider 2016). Detta kan vi hålla med om. Samtidigt som flera av de kontor som vi studerat som Storefront, Raumlabor, aaa och Assemble samarbetar med kommuner och andra organisationer för att göra just detta. Kanske är det själva samarbetet som bör förbättras och då utifrån alla parter för att projekten ska kunna bli en del av mer långsiktiga processer som faktiskt leder till förändring?

Bishop och Williams menar att de traditionella instrumenten inom byggmarknaden, arkitekturen och stadsplaneringen har en oförmåga att möta vissa behov och att tillfällig arkitektur i flera fall är en reaktion mot detta (Bishop & Williams 2012, s.30). Det är också så vi anser att de kontor vi studerat använder sig av konceptet. Tillfällig arkitektur kan aldrig ses som en absolut lösning på de utmaningar staden och samhället står inför. Dock håller vi med Bishop och Williams som poängterar dess funktion som hjälpmedel och inspiration till att utveckla konventionella planeringsprocesser (Bishop & Williams 2012, s.3). Det är också här vi ser konceptets potential, vi använder oss av tillfällig arkitektur som ett uttrycksmedel för att väcka debatt kring en aktuell samhällsfråga och förhoppningsvis kan de tankar denna gestaltning ger upphov till ge bränsle och inspiration till kommunens redan påbörjade arbete med integration och stadens långsiktiga planering.

PLATS OCH KONTEXT

Alla frågor kan vara en del av en designprocess framhåller Tatjana Schneider (Schneider 2016). Beroende på vilka frågor man väljer att driva och i vilken kontext man arbetar kan detta ta sig olika uttryck. I det här arbetet finns exempel på allt från att belysa potentialen som finns i gamla övergivna bensinmackar till att arbeta med Israel-Palestina konflikten ur ett designperspektiv. Tillfällig arkitektur är alltid platsspecifik men det kan bli ett uttrycksmedel där man belyser och visualiserar en utmaning som kan vara både lokal och global. Kontoren har dels arbetat med olika typer av frågeställningar kring samhällsutveckling och dels uttryckt detta på olika sätt inom konceptet tillfällig arkitektur. Med detta som utgångspunkt har vi arbetat på liknande sätt med att titta på i vilket sammanhang vi verkar med vår gestaltning, vilka frågor som är viktiga där och vilka människor som kan vara med i den processen.

DIALOG OCH DELTAGANDE

Något som genomsyrar kontorens arbete är olika former av dialog och deltagande i samband med själva gestaltningen. Medborgarna anses vara de "lokala experterna" vilket gör det viktigt att skapa en process där denna grupp har en röst som är en självklar del av arkitektens arbete. Det handlar även om att medborgare genom att delta kan få en ökad förståelse och kunskap om samhällsutvecklingen, praktiskt byggande och den kreativa processen. Enligt DIS/ORDER kan tillfällig arkitektur vara ett bra sätt att diskutera arkitektur med medborgare och andra aktörer, och genom att arbeta i skala 1:1 kan förståelsen för en plats möjligheter och begränsningar öka³⁷. Tatjana Schneider talar om vikten av att få in dessa alternativa metoder i ett system så att de inte blir som "öar" i samhället (Schneider 2016). I det arbetet krävs det att man bygger upp en dialog med beslutsfattare och andra aktörer som arbetar inom samhällsutveckling för att få igenom en förändring på lång sikt. Vikten av dialog och deltagande är något som vi tagit fasta på även i vår gestaltning.

³⁷ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videosamtal 2016-04-08

SVENSKA/INTERNATIONELLA

Vårt projekt realiserar i ett svenskt sammanhang. Under arbetets gång har vi kunnat se att det finns en skillnad mellan svenska och internationella kontor. Denna skillnad var inte helt oväntad då det var lättare att hitta internationella kontor utifrån de kriterier vi satt upp. De internationella kontor vi har tittat på har gått längre i sitt arbete med att utmana arkitekturen och arkitektens roll. De tar sig an större frågor och har till viss del en mer utarbetad filosofi och tar mer uttalat ställning i olika frågor. DIS/ORDER är kanske det kontor som sticker ut mest i ett svenskt sammanhang. De tar sig även uteslutande an projekt som har den här typen av profil medan kontor som HORN.UGGLA och White genomför en större variation av projekt. DIS/ORDER, som drivs av landskapsarkitekter, menar att man sällan blir utmanad i sitt tankesätt som landskapsarkitekt och att landskapsarkitekturbildningen inte tar upp alternativa metoder vilket de tror ligger som grund till att få tar på sig en mer utmanande roll som yrkesverksam arkitekt³⁸.

”Man får lära sig 500 träd men aldrig något om maktfördelning”³⁹.

Man kan ha delade uppfattningar om DIS/ORDERS påstående, och vilket ansvar själva landskapsarkitektutbildningen har är en diskussion i sig. För oss personligen, så håller vi med om att det är viktigt att våga problematisera den här typen av frågor eftersom vi anser att vi som blivande landskapsarkitekter är delaktiga i arbetet med att bygga en jämlik stad för alla. Denna problematik tycks dock inte vara typiskt svenskt eftersom även Tatjana Schneider talar om rollen som arkitektutbildningen spelar för formandet av framtidens arkitekter (Schneider 2016), och att denna tendens är något man kan se även i England. Även den brittiska landskapsarkitekten Ian Thompson tar upp landskapsarkitekters bristande reflektion över makt och ideologi (Thompson 2009, s.112).

Enligt Tyrväinen kan skillnaden mellan internationella och svenska kontor dels bero på att i Sverige förväntas kommunen och staten ta det större samhällsansvaret till skillnad från i flera andra länder. Han tar även upp att vi i Sverige varken haft en riktigt ekonomisk kris och inte heller så stor tillgång på tomma lokaler och områden som till exempel i Berlin där det skapats en mer tillåtande kultur för folk som vill ta staden i anspråk⁴⁰.

En ytterligare aspekt är bristen på beställare som ser värdet av tillfällig arkitektur i Sverige vilket lyfts fram av Horn och Ugglä⁴¹.

Utifrån detta kan enligt vår uppfattning tillfällig arkitektur i syfte att föra en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser antingen upplevas överflödigt eller anses vara mer utmanande i ett svenskt sammanhang.

FRÅGESTÄLLNING 2

Hur kan man gestalta en pop-up-park på avenyn i Göteborg som bygger på att uppmuntra till att föra en kritisk diskussion angående en aktuell samhällsutvecklingsfråga?

BEGRÄNSNINGAR OCH MÖJLIGHETER

I det här projektet har vi haft en beställare och ett uppdrag att förhålla oss till. Det har både skapat möjligheter och begränsningar för vår gestaltningsprocess. Som tidigare nämnts så har vi inte själva kunnat välja plats, vi har inte heller kunnat bestämma tidpunkt för när vi ska bygga parken, och formatet för parken var redan bestämt. Dock har vi kunnat dra nytta av dessa begränsningar eftersom de kan ses som riktlinjer eller avgränsningar för arbetet med gestaltningen, och kanske har processen fortskridit snabbare just på grund av det. Kommunen verkar också vara ganska öppna för lite friare tolkning av uppdraget. Det har vi varit tacksamma för eftersom vårt val av tema kanske inte är det mest självklara i kombination med detta event,

³⁸ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videosamtal 2016-04-08

³⁹ Karin Andersson & Johanna Bratel, DIS/ORDER, Intervju via videosamtal 2016-04-08

⁴⁰ Karl Tyrväinen, White, Intervju 2016-03-24

⁴¹ Elsa Ugglä & Maria Horn, HORN.UGGLA, Intervju via mejl 2016-03-03

även om diskussionen om ökad integration i staden är högst väsentlig i skapandet av en gröna stad.

Den största utmaningen med att arbeta gentemot en riktig beställare i den här processen var att deras tidsplan inte alls matchade vår. Helt utan förvarning fick vi en begäran om att skicka in ett färdigt förslag med väldigt kort varsel. Detta gjorde att vi fick mindre tid till att testa olika lösningar och det fick bli snabba beslut som gällde. En annan sak som skilt sig har varit upptäckten av hur mycket tid all mejlkontakt tar angående alla praktiska omständigheter. Dock ser vi detta som en lärdom inför kommande yrkesliv och ju mer erfarenhet man får desto mer kan man förbereda sig på oväntade vändningar i processen.

PLATS OCH KONTEXT

Det som främst varit avgörande för gestaltningen och för valet av ämne för vår del är kontexten. Som nämnts tidigare är tillfällig arkitektur alltid platsspecifikt och kontextbaserat. Beträffande ämnesvalet så ville vi diskutera en aktuell samhällsfråga som alla göteborgare mer eller mindre kunde relatera till. Den skulle vara kopplad till vårt yrke, den byggda miljön och till en pågående diskussion om stadens framtida utveckling. Vi tilldelades från början en specifik plats, Avenyn i Göteborg och utställningen ska ske i samband med ett större event, Gothenburg Green World 2016 som i sig är knutet till Göteborgs 400-årsjubileum. I flera visionsdokument och översiktsplanen skriver kommunen att det har som mål att göra Göteborg till en mer integrerad stad samtidigt som det finns röster i Göteborg som uppmanar till ökat engagemang i frågan. Avenyn är en offentlig och väldigt central gata i Göteborg, som lockar människor från hela staden vilket också gör det intressant att uppmärksamma ämnet just här. Att vi får möjlighet att vara del av ett större event ökar också chanserna att besökare kommer att vilja engagera sig och ta del av diskussionen. Som tidigare nämnts är kommunen ansvarig för eventet vilket ökar chanserna för att medborgarnas idéer faktiskt kan förankras och tas vidare i framtida planering.

Färg och form fick samspara både med kontexten, ämnet som vi valt att diskutera och det sätt vi valt att använda gestaltningen på för att uppmuntra till själva diskussionen. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att i en annorlunda kontext så hade resultatet av gestaltningen antagligen blivit något helt annat.

DIALOG OCH DELTAGANDE

Vi ville hitta ett sätt att både involvera göteborgarna på plats, nå ut till en bredare målgrupp med flera olika aktörer och kunna samla ihop den information som förhoppningsvis kommer fram. Interaktion med medborgare var också ett krav från kommunen. Som en lösning på ovanstående problem och med inspiration av kontoret Storefront valde vi det "skrivna ordet" som en del av gestaltningen. Sociala medier fick fungera som ett komplement för att öka spridningen ytterligare, samla in informationen och levandegöra diskussionen. Vi ser det som ett mer spontant och friare sätt att föra dialog som passar i det här sammanhanget eftersom man inte behöver vara på plats och det inte kräver uppstyrd möten.

Vår tillfälliga gestaltning handlar inte om att leverera en konkret lösning på hur man i fysisk form ska förbättra integrationen. Liksom för flera av de kontor vi studerat handlar det främst om att belysa frågan och medvetandegöra. Förslagsvis så skulle både kommun och arkitektkontor kunna använda sig av tillfällig arkitektur på det här sättet precis i början av en process för att föra en mer öppen dialog om stadens utveckling, och på så sätt få information som sedan kan användas i mer konkreta och platsspecifika projekt. Dock handlar det återigen om tillgång till tid, ekonomiska resurser och även om en vilja att prova alternativa metoder.

VAD VI SKULLE KUNNAT GÖRA ANNORLUNDA

När vi fick det här uppdraget så funderade vi mycket över hur vi kunde skapa en gestaltningsprocess som byggde på aktivt deltagande från göteborgarna. Vi ansåg detta vara en viktig del av gestaltningen och en av de faktorer som vi ville ta med oss efter att ha studerat kontorens tillvägagångssätt. Vi hade flera idéer, exempelvis skulle vi kunna låta gestaltningen av pop-up parken växa fram tillsammans med besökarna under tiden som utställningen pågick. Ett annat förslag var att tillsammans med ungdomsfullmäktige komma fram till en gemensam gestaltningsidé för att sedan bygga upp den på plats tillsammans med dem. Dock hade det inneburit ett annat upplägg för examensarbetet och krävt mycket mer planering från vår sida. Hade man

haft obegränsat med tid hade det även varit en spännande idé att i skala 1:1 testa idéer och låta gestaltningen utvecklas över en längre tid.

En annan form av deltagande hade kanske också resulterat i en annan fråga. Genom att vi valde en specifik fråga hoppas vi på att diskussionen ska kunna bli djupare än om man låtit ordet vara helt fritt. Det blir också lättare att kunna ta det vidare till större processer.

RISKER

Vi har tänkt vara tydliga med att informera om att detta är ett koncept för en utställning och inte en del av en riktig dialogprocess, vilket kan påverka intresset för att delta men det är bättre att inte väcka falska förhoppningar. Det finns också en risk att ingen vill skriva i parken eller att det skrivs andra saker. Detta är något vi inte kommer att kunna styra över. Ett sätt att minimera den risken och som en inspiration till vad man skulle kunna skriva i parken är Ungdomsfull-måktiges idéer som kommer synas på plats som en del av gestaltningen. Beträffande olämpliga symboler eller liknande får vi helt enkelt avlägsna dessa i parken, på facebooksidan och instagram. Angående valet av penna så har vi valt blyerts för att det både fungerar att skriva med och lätt går att avlägsna utifall någon skulle få för sig att rycka loss pennorna och klottra utanför parken.

SLUTSATS

Inget av de kontor vi studerat, ser några större risker med att arkitekter tar en större social och politisk ställning och ställer frågor om samhällets utveckling genom tillfällig arkitektur. Vi känner ändå att vi hoppas att det gått fram att detta arbete inte handlar om att vi anser att arkitektkåren helt frikopplat från demokratiska system ska driva privata sakfrågor. Precis som med all typ av arkitektur krävs det en medvetenhet och kunskap om vilket sammanhang man arbetar i, och vad man har för syfte med det man gör. Det handlar snarare om att som arkitekt reflektera över sitt eget handlingsutrymme och göra sitt yttersta för att använda detta i skapandet av en stad för alla eller ett bättre samhälle, om man så vill.

Vårt syfte var att gestalta en pop-up park som uppmuntrar till att föra en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser. Utifrån det här arbetet kan vi inte heller påstå att tillfällig arkitektur är det främsta alternativet för landskapsarkitekter att föra just en sådan diskussion. Dock kan vi konstatera att konceptet fyller en funktion så länge de traditionella instrumenten inom byggmarknaden, arkitekturen och stadsplaneringen saknar förmåga att möta vissa behov. Därför hoppas vi att detta arbete kan inspirera och visa på den tillfälliga arkitekturens potential som uttrycksmedel att belysa andra perspektiv och möjligheter som kan fungera som komplement där traditionella tillvägagångssätt brister.

FÖRSLAG PÅ FORTSATT STUDIER

I det här examensarbetet har vi inte haft möjligheten att utvärdera om och hur vår gestaltning av pop-up parken faktiskt har fungerat. Är det ett koncept värt att vidareutveckla eller fick det en helt annan funktion än det som avsetts från början. Vilka är det positiva och negativa aspekterna gällande val av form och material? Responsen från medborgare, hur tolkas ett budskap som framförs på detta sätt? Blev det ens någon diskussion och i så fall vad resulterade denna diskussion i? Blev det något som kunde föras vidare i en stadsutvecklingsprocess på längre sikt eller inte? Och i så fall vad berodde det på? Därför skulle det vara intressant att i fortsatta studier utvärdera vårt projekt, dra lärdom och sedan göra om hela processen men med de justeringar som visat sig vara nödvändiga. (I avsnittet "Så här blev den!" kan man se de första tecknen på hur det kan komma att fungera. Det vi kan konstatera är att personer skriver i parken, dock håller sig inte alla till ämnet. Så här långt fungerar parken alltså delvis som vi tänkt men för att kunna göra en rättvis bedömning måste man studera hela processen.)

I vårt arbete med studierna av kontoren har vi observerat grupper/konstellationer som förhåller sig kritiskt till, och rör sig bortom den traditionella arkitekturpraktiken men använder sig av andra tillvägagångssätt än tillfällig arkitektur. Det finns också de som använder sin kunskap som arkitekter men inte arbetar med form överhuvudtaget. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns ett stort fält därute att undersöka för den som är intresserad av att finna inspiration för att våga ifrågasätta både sina och andras idéer och utforska nya vägar att gå.

REFERENSER

Atelier d'architecture autogérée (u.å, a) *About*. <http://www.urbantactics.org/about/> [2016-06-06]

Atelier d'architecture autogérée (u.å, b) *AgroCité*. <http://www.urbantactics.org/projets/agroci-te/> [2016-06-06]

Atelier d'architecture autogérée (u.å, c) *Passage 56*. <http://www.urbantactics.org/projets/passage56/> [2016-06-06]

Atelier d'architecture autogérée & R-Urban (u.å). *Yes to R-Urban in Colombes! NO to the temporary car park that is planed to replace it! #saveRURBAN*. <https://www.change.org/p/yes-to-preserve-r-urban-in-colombes-no-to-the-temporary-car-park-that-is-planed-to-replace-it-saver-urban#delivered-to> [2016-06-06]

Assemble (u.å, a). *The cineroleum*. http://assemblestudio.co.uk/?page_id=2 [2016-06-06]

Assemble (u.å, b). *The Blackhorse workshop*. http://assemblestudio.co.uk/?page_id=235 [2016-06-06]

Assemble (u.å, c). *Baltic Street Adventure Playground*. http://assemblestudio.co.uk/?page_id=776 [2016-06-06]

Assemble information pack (2015). Karim Khelil, info@assemblestudio.co.uk www.assemblestudio.co.uk

Avenyförningen (u.å). *Göteborgs paradgata nummer ett*. <http://www.avenyn.se/bra-att-veta/om-avenyn/> [2016-06-06]

Arkitekter utan gränser (2011). <http://www.ffar.se/samhallsansvar-whats-in-it-for-me/> [2016-06-08]

Awan, N., Schneider, T & Till, J.(2011). *Spatial Agency- Other Ways Of Doing Architecture*. Oxon: Routledge.

Berghauser Pont, M., Legeby, A. & Marcus L.(2015). *Dela[d] Stad: Stadsbyggande och segregation 1 perspektiv och utgångspunkter*. Stockholm: KTH Skolan för Arkitektur och Samhällsbyggnad. <http://staging.mistraurbanfutures.org/sites/default/files/1-perspektiv-legeby-berghauser-marcus.pdf> [2016-07-11]

Bishop, P. & Williams, L. (2012). *The Temporary City*. Abingdon:Routledge.

Calderon, C. (2011). *En ny form för offentliga rum som börjar i det tillfälliga:Camilo Calderon about the process of reclaim-test-evaluate-establish and a new kind of public spaces*. Arkitektur, (1:2011), ss. 11-12.

DIS/ORDER (u.å). *DIS/ORDER*. <http://www.disorder.nu/about/> [2016-07-11]

Edgerley, F & Jones, L. (2015). *Se stadens bortglömda potentialer [video]*. Stockholm: Sveriges arkitekter. <http://www.ur.se/Produkter/193528-UR-Samti-den-Arkitekturgalan-2015-Se-stadens-bortglomda-po-tentialer> [2016-06-07]

Fastighetsägarna & White (2016). *Handbok i medborgardriven stadsutveckling: Det offentliga rummet*. Stockholm: Fastighetsägarna http://www.fastighetsagarna.se/stockholm/aktuellt_opinion/handbok-medborgardriven-stadsutveckling [2016-07-11]

- G. Gjertsen. A (2014). *AD Interviews* [video] ArchDaily.
<https://www.youtube.com/watch?v=3Ux0QV3SWH4> [2016-06-08]
- Göteborg & Co (u.å). <http://www.goteborg2021.com/jubileumsprojekt/gothen--burg-green-world/> [2016-06-06]
- Göteborgs Stad(u.å, a). *Gothenburg Green World*. http://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/trygg%2C-vacker-stad/projekt/gothenburg-green-world!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziTYzcDQy9TAy9_QPc3QwcLf2M_QL9LA0NvI30wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigCEAhIj/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ [2016-06-06]
- Göteborgs Stad (u.å, b). *Kort kommunfakta*. https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/kommunfakta/kort-kommunfakta!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziAwY9Ai2cDB0N_N0t3Qw8Q7wD3Py8ffzNfU31wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigDOFr1E/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ [2016-06-06]
- Göteborgs Stad (u.å, c). *Ungdomsfullmäktige* <http://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/ungdomsfullmaktige/> [2016-06-07]
- Göteborg - Grönstrategi för en tät och en grön stad* (2014). Göteborg: Park- och natur förvaltningen. http://goteborg.se/wps/wcm/connect/0bbf9fb8-a6a9-43bf-9548-34e7697d8f0e/Gr%C3%B6nstrategi_20140324.pdf?MOD=AJPERES [2016-06-06]
- HORN.UGGLA (u.å). *Om oss: Kontoret*. <http://cargocollective.com/hornuggla/KONTORET> [2016-07-11]
- Kungliga tekniska högskolan (u.å). *Ann Legeby* <https://www.kth.se/profile/alegeby/> [2015-06-07]
- Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik. 3:e upplagan*. Lund: Studentlitteratur
- Leung, M & Smith, G. (2015). *Assembling: Performativity in the Work of Assemble*. I Wolfrum, S. & Brandis, N. (red.) *Performative Urbanism: Generating and Designing Urban Space* Paperback. Berlin: Btj, ss. 129-132.
- Legeby, A. (2015). *Ses vi på stan? Om stadsbyggandets roll för stadens vardagliga liv* [video]. Stockholm: Upplands Väsby kommun <https://www.youtube.com/watch?v=iLjVUiNLVuk> [2016-06-07]
- Lundberg, E. (2015). *Arkitekter: "Bygg skydd för utsatta i Hornstull"*. *Södermalmsnytt*, 18 mars. <http://www.stockholmdirekt.se/nyheter/arkitekter-bygg-skydd-for-utsatta-i-hornstull/aRKo-cr!8ycfi3jmgw6AKxyCVMJrvw/> [2016-07-11]
- Nationalencyklopedin (2016a). *Segregation*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/segregation> [2016-07-11]
- Nationalencyklopedin (2016b). *Integration*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/integration> [2016-07-11]
- Raumlabor (u.å, a). *Statement*. <http://raumlabor.net/statement/#more-62> [2016-06-06]
- Raumlabor (u.å, b). *Rush hour rest stop*. <http://raumlabor.net/rush-hour-rest-stop/> [2016-06-06]
- Raumlabor (u.å, c). *le theatre des negoci-ations*. <http://raumlabor.net/le-theatre-des-negotiations/> [2016-06-06]

- Rotenberg, R. (1995). *Landscape and power in Vienna*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Schneider, T. (2016). 'SPATIAL AGENCY' [video]. Stockholm: KTH School of Architecture <https://www.youtube.com/watch?v=ksrTUaBPrtc> [2016-06-07]
- Spatial Agency (u.å). *Atelier d'architecture autogérée: Group – Paris, France*. <http://www.spatialagency.net/database/aaa> [2016-06-06]
- Spatial agency (u.å). <http://www.spatialagency.net/> [2016-06-07]
- Storefront for art and architecture (2014). Letters to the Mayor <http://storefrontnews.org/programming/letters-to-the-mayor/> [2016-06-06]
- Storefront for art and architecture (2016a). *About Storefront*. <http://storefrontnews.org/general-info/about-storefront/> [2016-06-06]
- Storefront for art and architecture (2016b). *Supporters*. <http://storefrontnews.org/general-info/supporters/> [2016-06-06]
- Storefront for art and architecture (2016c). *Letters to the Major*. <http://storefrontnews.org/programming/project/> [2016-06-06]
- Svensson, K. (2016). *En karta över Göteborgarnas berättelser*. Hållbar stad [blogg], 3 mars. <http://hallbarstad.se/arkdes-blog/en-karta-over-goteborgarnas-berattelser/> [2016-06-06]
- Thompson, I. (2009). *Rethinking landscape: a critical reader*. Abingdon: Routledge.
- Urban Catalyst (2016). *Urban Catalyst*. <http://www.urbancatalyst.net/index.php?lang=en> [2016-06-07]
- Veg Tech (u.å). *Färdiga ängsmattor*. <http://www.vegtech.se/markmiljoer/angsprodukter/fardiga-angs-mattor/> [2016-06-08]
- Vi Arkitektur (2016). *Om Vi*. <http://viarkitektur.se/om-vi/> [2016-07-11]
- Vi Arkitektur (2016). *Gapahuk*. <http://viarkitektur.se/gapahuk/> [2016-07-11]
- Vision Älvstaden (2012). *Göteborg: Göteborgs Stad* http://alvstaden.goteborg.se/wp-content/uploads/2015/05/vision_alvstaden_sv_web.pdf [2016-06-06]
- White (u.å, a). *White – fakta och siffror*. <http://www.white.se/fakta-och-siffror/> [2016-07-11]
- White (u.å, b). *Filosofi*. <http://www.white.se/filosofi/> [2016-07-11]
- Wainwright, O. (2015). *The street that might win the Turner prize: how Assemble are transforming Toxteth*. The guardian, 15 maj. <https://www.theguardian.com/artanddesign/architecture-design-blog/2015/may/12/assemble-turner-prize-2015-wildcard-how-the-young-architecture-crew-assemble-rocked-the-art-world> [2016-07-11]
- Woudstra, J. (2004). *The changing nature of ecology: a history of ecological planting*, i Dunnett, N. & Hitchmough, J. *The Dynamic Landscape*, London: Spon.
- Översiktsplan för Göteborg (2009). *Del 1 Utgångspunkter och strategier*. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret <http://goteborg.se/wps/wcm/connect/d1f790ad-263d-4a42-ad8f-8777f65a094c/Del1.pdf?MOD=AJPERES> [2016-06-06]

BILDER

Figur 1: Lehrer, M. (2009). Highline. [Fotografi]. Creative Commons. Källa: <https://www.flickr.com/photos/mattlehrer/3638707812/in/photolist> (2016-06-06) CC BY-NC-ND 2.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>

Figur 2: Raumlaborberlin. (2015). Emma [fotografi] <http://raumlabor.net/emmas-flughafen-kiez-tour/> (2016-06-06)

Figur 3: Tolle, T. (2006). Versaille. [fotografi]. Creative Commons. Källa: <https://www.flickr.com/photos/angstdei/194715793/in/photolist> [2016-06-06] CC BY 2.0 <https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>

Figur 4: DIS/ORDER. (u.å). Utmana Lund. [fotografi] <http://www.disorder.nu/installations/utmana-lund/> [2016-06-06]

Figur 5: Duskow, J. (2014). Letters to the Mayor. [fotografi] <http://storefrontnews.org/archive/tag/letters-to-the-mayor/> [2016-06-06]

Figur 6: Storefront for art and architecture. (2016). Competition of competitions. <http://storefrontnews.org/programming/competition-of-competitions/> [2016-06-08]

Figur 7: Atelier d'architecture autogérée. (u.å). AgroCité. [fotografi] Creative commons. Källa: <http://www.urbantactics.org/projets/agrocite/> [2016-06-08] CC BY-NC-ND 2.0 FR <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/fr/>

Figur 8: Atelier d'architecture autogérée. (u.å). AgroCité. [fotografi] Creative commons. Källa: <http://www.urbantactics.org/projets/agrocite/> [2016-06-08] CC BY-NC-ND 2.0 FR <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/fr/>

Figur 9: Atelier d'architecture autogérée. (u.å). Passage 56. [fotografi] Creative commons. Källa: <http://www.urbantactics.org/projets/passage56/> [2016-06-08] CC BY-NC-ND 2.0 FR <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/fr/>

Figur 10: Atelier d'architecture autogérée. (u.å). Passage 56. [fotografi] Creative commons. Källa: <http://www.urbantactics.org/projets/passage56/> [2016-06-08] CC BY-NC-ND 2.0 FR <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/fr/>

Figur 11: Assemble . (2015). Cinoreleum. [fotografi] Assemble information pack. Karim finance@assamblestudio.co.uk [2016-06-08]

Figur 12: Olsen, Z. (2015). Cinoreleum. [fotografi] Assemble information pack. Karim finance@assamblestudio.co.uk [2016-06-08]

Figur 13: Assemble. (2015). Baltic Street Adventure Playground. [fotografi] Assemble information pack. Karim finance@assamblestudio.co.uk [2016-06-08]

Figure 14: Assemble. (2015). Baltic Street Adventure Playground. [fotografi] Assemble information pack. Karim finance@assamblestudio.co.uk [2016-06-08]

Figur 15: Assemble. (2015). Black Horse Workshop. [fotografi] Assemble information pack. Karim finance@assamblestudio.co.uk [2016-06-08]

Figur 16: Jardine, R. (2014). RUSH HOUR REST STOP: Acknowledging everyday practices [fotografi]. <http://raumlabor.net/rush-hour-rest-stop/> [2016-06-06]

Figur 17: Jardine, R. (2014). RUSH HOUR REST STOP: Acknowledging everyday practices [fotografi]. <http://raumlabor.net/rush-hour-rest-stop/> [2016-06-06]

Figur 18: Raumlabor. (2015). Le theatre des negociations. [fotografi]. <http://raumlabor.net/le-theatre-des-negociations/> [2016-06-06]

Figur 19: Argyroglo, M. (2015). Le theatre des negociations. [fotografi]. <http://raumlabor.net/le-theatre-des-negociations/> [2016-06-06]

Figur 20: Vi Arkitektur. (u.å). Perspektiv Gapahuk på piedestal. <http://viarkitektur.se/gapahuk/> [2016-06-08]

Figur 21: Vi Arkitektur. (u.å). Centralperspektiv Gapahuk på piedestal. <http://viarkitektur.se/gapahuk/> [2016-06-08]

Figur 22: Vi Arkitektur. (u.å). Bänk Gapahuk på piedestal. <http://viarkitektur.se/gapahuk/> [2016-06-08]

Figur 23: HORN.UGGLA. (2015). Kärrtorps torg. [fotografi] <http://cargocollective.com/hornuggla/KARRTORPS-TORG> [2016-06-08]

Figur 24: Zaar, T.(2015). Pallis. [fotografi] <http://www.white.se/nu-kan-alla-gora-en-pop-up-park-och-paverka-stadens-bortglomda-tytor/> [2016-06-08]

Figur 25: DIS/ORDER. (u.å). Workshop in forlkets park, Malmö. [fotografi] <http://www.disorder.nu/installations/workshop-i-folkets-park-malmo/> [2016-06-08]

Figur 26: DIS/ORDER. (u.å). Workshop in forlkets park, Malmö. [fotografi] <http://www.disorder.nu/installations/workshop-i-folkets-park-malmo/> [2016-06-08]

Figur 27: Hassan, A. A. (2016). Resultat från workshop.

Figur 28: Dahl, K. (2016). Resultat från workshop.

Figur 29: Mounayer, A. (2016). Resultat från workshop.

Figur 30: Mounayer, A. (2016). Resultat från workshop.

Figur 31: Jaballah, A., Johansson, E. & Wihtic, T. (2016). Resultat från workshop.

Figur 32: Jaballah, A., Johansson, E. & Wihtic, T. (2016). Resultat från workshop.

Figur 33: Daniel, S. & Ertekin, J. (2016). Resultat från workshop.

Figur 34: Bjelsing, R. & Welander, J. (2016). Resultat från workshop.

Figur 35: Bjelsing, R. & Welander, J. (2016). Resultat från workshop.

Figur 36: Caribb. (2006). Mysterial Lane. [fotografi] Creative Commons. Källa: <https://www.flickr.com/photos/caribb/226589364/in/photostream/> [2016-06-08] CC BY-NC-ND 2.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>

Figur 37: Anderberg, A. (2010). Äkta Johannesört. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/hyperica/hyper/hypeper.html> [2016-06-08]

Figur 38: Anderberg, A. (2004). Smörblomma. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/ranuncula/ranun/ranuacr.html> [2016-06-08]

Figur 39: Anderberg, A-L.(2011). Rödklint. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/astera/centa/centjac.html> [2016-06-08]

Figur 40: Anderberg, R. (2011). Brudbröd. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/rosa/filip/filivul.html> [2016-06-08]

Figur 41: Anderberg, A-L. (2009). Vitklöver. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/faba/trifo/trifrep.html> [2016-06-08]

Figur 42: Anderberg, A-L. (2008). Prästkrage. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/astera/leuca/leucvul.html> [2016-06-08]

Figur 43: Anderberg, A-L. (2005). Vårbrodd. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/poa/antho/anthodo.html> [2016-06-08]

Figur 44: Anderberg, R. (2008). Rödven. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/poa/agros/agrocap.html> [2016-06-08]

Figur 45: Anderberg, A. (2005). Stor blålocka. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/campanula/campa/campper.html> [2016-06-08]

Figur 46: Anderberg, A-L. (2005). Röllika. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/astera/achil/achimil.html> [2016-06-08]

Figur 47: Anderberg, A-L. (2008). Rödkämpar. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/plantagina/plant/planmed.html> [2016-06-08]

Figur 48: Anderberg, A-L. (2008). Bergsyra. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/polygona/rumex/rumeact.html> [2016-06-08]

Figur 49: Anderberg, A. (2008). Tjärblomster. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/caryophylla/lychn/lychvis.html> [2016-06-08]

Figur 50: Anderberg, A-L. (2004). Mandelblomma. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/saxifraga/saxif/saxigra.html> [2016-06-08]

Figur 51: Anderberg, A. (2008). Åkervädd. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/dipsacae/knaut/knauarv.html> [2016-06-08]

Figur 52: Anderberg, A. (2000). Flockfibbla. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/astera/hiera/hierumb.html> [2016-06-08]

Figur 53: Anderberg, A-L. (2004). Gullviva. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/primula/primu/primver.html> [2016-06-08]

Figur 54: Anderberg, A. (2000). Luddhavre. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/poa/helic/helipub.html> [2016-06-08]

Figur 55: Anderberg, R. (2005). Käringtand. [fotografi] <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/faba/lotus/lotucor.html> [2016-06-08]

Figur 56. Simonsson, H. (2016). Alvena lindaräng, Gotland.Creative Commons. Källa: <https://www.flickr.com/photos/hesim/26736784260/in/photolist> [2016-06-06] CC BY-SA 2.0 . <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>

BILAGA I - INTERVJUFRÅGOR TILL SVENSKA KONTOR

För att undersöka hur arbetet med tillfällig arkitektur ser ut i Sverige samt hur användningen av tillfällig arkitektur som verktyg för att öppna upp för en kritisk diskussion kring samhällsutvecklingsprocesser ser ut har vi genomfört intervjuer med fyra olika svenska arkitektkontor. Intervjumetoden finns beskriven på sidan 16 i arbetet. Resultatet från intervjuerna finns presenterade på sidorna 34-38 i arbetet.

I den här bilagan presenteras de frågor som ställdes till de olika arkitektkontoren.

Frågor till alla:

- Bör arkitekter ta ett större samhällsansvar och ta sig an större samhällsfrågor så som gentrifiering klimathot m.m? Och kan det tillfälliga vara ett sätt att göra detta?
- Tycker ni att det finns någon problematik med att arkitekter tar på sig denna roll?

Frågor till White, HORN.UGGLA och DIS/ORDER:

- Varför väljer ni att arbeta med tillfällig arkitektur?
- Hur tänker ni formmässig när ni arbetar med tillfällig arkitektur?
- Anser ni att det finns ett visst formspråk kopplat till tillfällig arkitektur?
- Har ni använt er av tillfällig arkitektur för att väcka uppmärksamhet kring en viss samhällsfråga? Eller för att ställa ställa frågor om stadens utveckling?
- Anser ni att tillfällig arkitektur är ett bra verktyg för dialog?
- Har ni använt er av tillfälligarkitektur vid andra sammanhang? I vilket syfte då?
- Ser ni någon problematik med tillfällig arkitektur som koncept?
- Enligt vår uppfattning verkar det vara ganska få kontor som arbetar med tillfällig arkitektur i Sverige, Vad tror ni att det beror på?
- Risker med tillfällig arkitektur, Det finns en pågående diskussion huruvida tillfällig arkitektur kan leda till gentrifiering av ett område? Hur ser ni på det? Finns det andra risker med det tillfälliga?

Frågor till HORN.UGGLA och DIS/ORDER:

- Hur tänker ni när ni ska gestalta med det tillfälliga i syfte att få kontakt med medborgare?
- Hur har ni gjort för att få folk att vilja delta på plats och interagera med gestaltningen?

Frågor till endast White:

- Hur såg designprocesserna ut i de tillfälliga projekt du varit delaktig i?
- Tycker ni att arkitekter bör använda sig av och initiera mer tillfälliga projekt

Frågor till endast DIS/ORDER:

- Varför tror ni att det är så få svenska landskapsarkitektkontor som väljer att arbeta som ni gör? Hur fungerar det att arbeta som ni gör, hur hittar ni era uppdrag och vilka klienter arbetar ni oftast mot?

Frågor till endast Vi Arkitektur:

- Vilka reaktioner har ni fått på projektet "Gapahuk på Piedestal"? Har det skapat någon debatt?
- Hur tror ni reaktionerna hade blivit om hela projektet hade byggts?
- "Gapahuk på Piedestal" är ett projekt som visar på ett alternativt sätt att arbeta med arkitektur. Hur ser ni på arkitektens roll i samhället?
- Ni definierar "Gapahuk på Piedestal" som ett debattinlägg i form av en byggnad. Hur har ni arbetat med form för att skapa denna debatt?
- Ni har en viss kritik mot ert eget förslag, att det till viss del cementerar problematiken. Om ni skulle bygga vidare på frågan om gentrifiering hur skulle nästa steg kunna se ut?
- Hur tycker ni att man ska gå tillväga för att det inte bara ska stanna vid det tillfälliga utan bli en mer långsiktig förändring?